

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
HAYAT BOYU ÖĞRENME GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
AÇIK ÖĞRETİM DAİRE BAŞKANLIĞI

SOSYAL BİLGİLER - 5

YAZARLAR
Arzu CEYLAN
Murat ERGİN

ANKARA - 2023

MEB HAYAT BOYU ÖĞRENME GENEL MÜDÜRLÜĞÜ YAYINLARI
AÇIK ÖĞRETİM OKULLARI

Dil Uzmanı

Bülent Kenan ERKAN

Görsel Tasarım Uzmanı

YÜMER

Grafik Tasarım Uzmanı

YÜMER

Copyright © MEB

Her hakkı saklıdır. Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Tümü ya da bölümleri izin alınmadan hiçbir şekilde çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İllâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İllâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif ERSOY

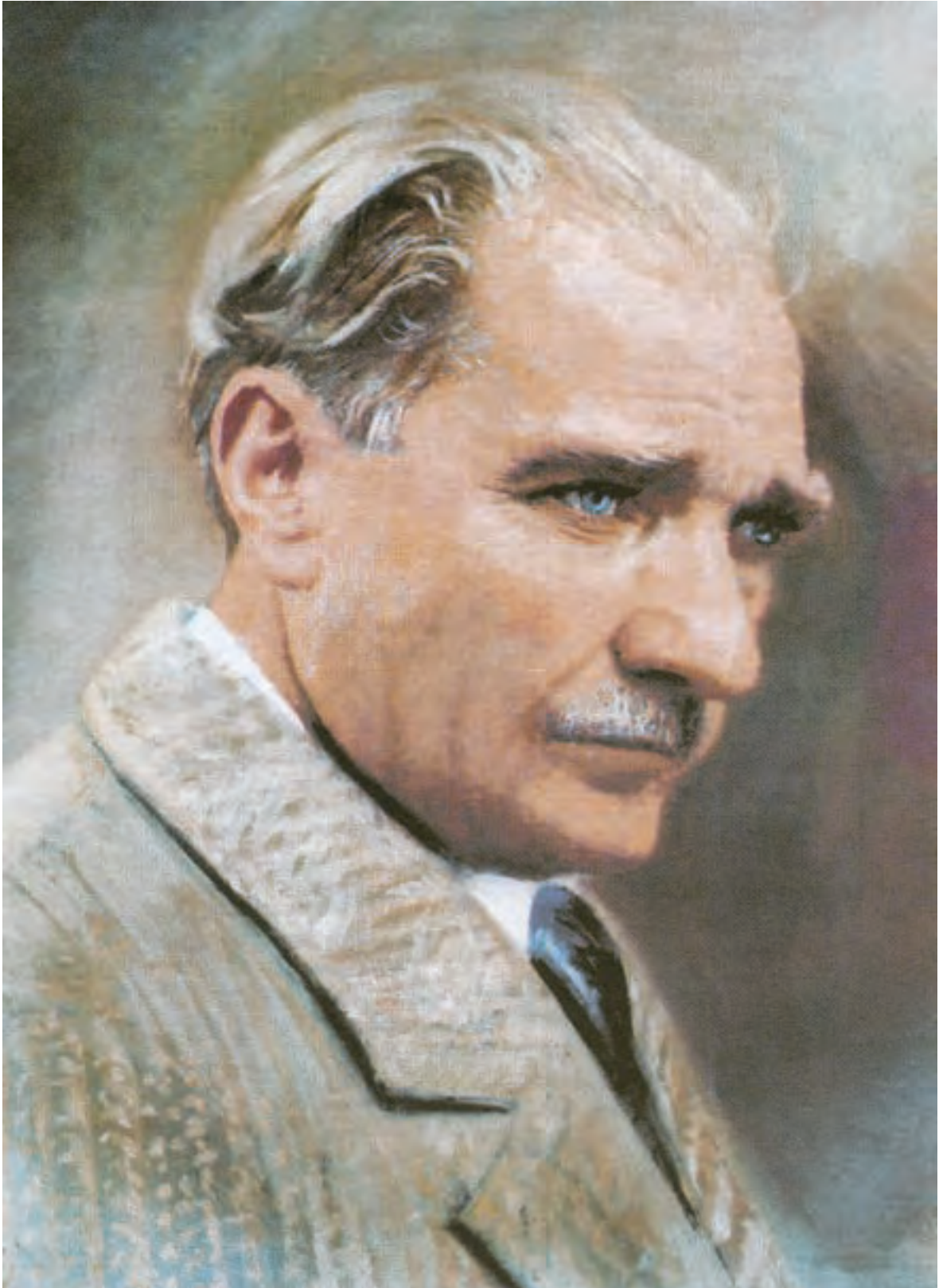
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrumetmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsaid bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

Mustafa Kemal ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

1. ÜNİTE: BİREY VE TOPLUM

SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN KAZANDIRDIKLARI	10
OLAYLAR VE ÇOK BOYUTLULUK	15
HAKLARIM VE SORUMLULUKLARIM NELERDİR?	19
ÇOCUK HAKLARINA YOLCULUK	28
ÖZET	31
1. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI	32

2. ÜNİTE: KÜLTÜR VE MİRAS

ANADOLU VE MEZOPOTAMYA MEDENİYETLERİNİN İNSANLIK TARİHİNE KATKILARI	38
ÇEVREMDEKİ DOĞAL VE TARİHİ VARLIKLARI TANIYORUM	45
ZENGİN KÜLTÜRÜMÜZ	51
GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE KÜLTÜREL DEĞİŞİM	56
ÖZET	61
2. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI	62

3. ÜNİTE: İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER

YAŞADIĞIM YERİN YERYÜZÜ ŞEKİLLERİNİ TANIYORUM	68
İKLİM VE İNSAN FAALİYETLERİ	71
YAŞANACAK YERLER.....	76
DOĞAL AFETLER, ÇEVRE SORUNLARI VE ETKİLERİ	82
ÖZET	88
3. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI	89

4. ÜNİTE: BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM

TEKNOLOJİNİN TOPLUMSAL YAŞAMA ETKİLERİ	94
SANAL ORTAM VE DOĞRU BİLGİ	98
SANAL ORTAMDA NELERE DİKKAT ETMELİYİZ ?.....	101
MUCİTLERİN VE BİLİM İNSANLARIN ORTAK ÖZELLİKLERİ	104
KAYNAKÇA GÖSTERİYORUM.....	108
ÖZET	111
4. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI	112

5. ÜNİTE: ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM

YAŞADIĞIMIZ ÇEVREDEKİ EKONOMİK FAALİYETLER VE MESLEKLER	116
EKONOMİK FAALİYETLERİN YAŞAMIMIZA ETKİLERİ	124
ÜRETİMDEN TÜKETİME	128
ÜRETİMDEN TÜKETİME YENİ FİKİRLER	133
TÜKETİCİ OLARAK HAKLARIM	139
ÖZET	144
5. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI	145

6. ÜNİTE: ETKİN VATANDAŞLIK

TOPLUMSAL İHTİYAÇLARIMIZ VE BİZE HİZMET EDENLER	150
YÖNETİM BİRİMLERİMİZ.....	157
ÖZGÜR DÜŞÜNCE VE KATILIM.....	161
EGEMENLİĞİMİZİN VE BAĞIMSIZLIĞIMIZIN SEMBOLLERİ	164
ÖZET	169
6. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI	170

7. ÜNİTE: KÜRESEL BAĞLANTILAR

YAŞADIĞIM İLİN TÜRKİYE EKONOMİSİNE KATKISI	176
DIŞ TİCARETTE İLETİŞİM VE ULAŞIM.....	181
GELİN TANIŞ OLALIM	184
ORTAK MİRASIMIZ	188
ÖZET	193
7. ÜNİTE ÖLÇME – DEĞERLENDİRME SORULARI.....	194
ÖLÇME – DEĞERLENDİRME SORULARININ CEVAP ANAHTARLARI	197
ÜNİTE İÇERİSİNDE YER ALAN SORULARIN CEVAP ANAHTARLARI	203
SÖZLÜK	208
KAYNAKÇA	214
TÜRKİYE HARİTASI.....	219
TÜRK DÜNYASI HARİTASI.....	220

1. ÜNİTE: BİREY VE TOPLUM

KONULAR

- SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN KAZANDIRDIKLARI
- OLAYLAR VE ÇOK BOYUTLULUK
- HAKLARIM VE SORUMLULUKLARIM NELERDİR?
- ÇOCUK HAKLARINA YOLCULUK

ANAHTAR KELİMELELER

- Hak
- Grup
- Sorumluluk
- Çok Boyutluluk
- Duyarlılık
- Miras
- Hoşgörü
- Kültür
- Toplum
- İcat
- Çevre

GİRİŞ

Birey ve toplum ünitesini işlediğimizde aşağıdaki konular hakkında bilgi sahibi olacağız. Bu konuları şöyle özetleyebiliriz:

Sosyal bilgiler dersini öğrenmiş bir birey, Türkiye Cumhuriyeti'nin etkin bir vatan-
daşı olarak bu dersin kendi gelişimine katkısını fark eder. Yakın çevresindeki olayları
anlar, değerlendirir ve analiz eder. Ailesinde ve yakın çevresinde üstlendiği sorumlu-
lukları bilir. Katıldığı farklı gruplarda üzerine hangi görevlerin düştüğünü anlar. Çocuk
haklarını öğrenir. Çocuk haklarının ihlal edildiği durumlara somut örnekler verebilir.

SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN KAZANDIRDIKLARI

Yaşadığınız çevrede herhangi bir sorunla karşılaştığınızda neler yaparsınız?

Sosyal bilgiler dersinin kazanımlarını kavramış bir birey, bazı olumlu davranışlar
elde eder. Elde ettiği bu davranışları günlük hayatına uygular.

Aşağıdaki görseli inceleyiniz.

1.1. Görsel

Sizce bu çocuk hangi sorundan rahatsız olmuş olabilir?

Artık nefes almakta zorlanıyordum. Her geçen gün hava daha da kirleniyordu. Yaşadığım mahallenin birkaç kilometre ilerisindeki taş ocağından çıkan bu ağır duman ve toz tüm yaşamımızı altüst etmişti. Mahallede kimse penceresini açamıyor, balkonuna çıkamıyor hatta çocuğunu parka bile götüremiyordu. Binamızın altındaki bakkal bile dükkânının kapısını açamıyordu. Acaba yaşanan bu durumu ben mi abartıyordum?

1.2. Görsel

Tanıdığım herkesle konuşup durum hakkında onların da düşüncelerini öğrenmiydim. Elime bir kâğıt kalem alıp tanıdığım herkesle tek tek konuştum. Düşünce ve görüşleri not ettim. Çalışma odamda kaydettiğim bu notları tek tek okuduktan sonra derin bir nefes aldım çünkü herkes benim gibi düşünüyordu. Şimdi sıra çözüm üretmeye gelmişti. Sandalyeme yaslanmış düşünmeye başlamıştım ki birden aklıma Sosyal bilgiler öğretmenimin anlattıkları geldi. Acaba öğretmenimin anlattıklarını günlük hayatta uygulayabilir miydim?

Sosyal bilgiler öğretmenim, "Herkesin temiz ve sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı vardır. Bu hak hiç kimse tarafından kısıtlanamaz çünkü bu bizim kanuni bir hakkımızdır." diyordu.

Yaşamış olduğumuz bu çevre kirliliği ile ilgili birçok kişi belediyeyi telefonla aramış ama bir sonuç elde edememişti. Öğretmenimiz, "Yazılı olarak verdiğimiz dilekçeler daha hızlı bir şekilde sonuçlanır." diyordu. Ben de bu söz doğrultusunda ilgili makama bir şikâyet dilekçesi yazmaya karar verdim. Düşüncelerimi ailemle paylaştım. Annem ve babam da bana destek oldular. Hatta babam dedi ki; "Aferin yavrum, yıllardır bu tozlu havayı teneffüs ediyoruz, hiç birimiz de çıkıp durumu resmî bir dille şikâyet etmeyi düşünmedik. Sen gerçekten duyarlı bir çocuksun." dedi.

Annem ise "Oğlum biliyorsun dilekçe toplu hâlde verilmez herkes dilekçesini tek tek versin. Hatta mahallemizde yaşayan insanlarla konuşalım, herkes dilekçe versin." dedi.

Şimdi ailemden de tam destek aldığıma göre belediyeye ilk dilekçeyi yazma vakti gelmişti.

1.3. Görsel

Bir hafta sonra belediyeden cevap gelmişti. Belediyeden gelen resmî evrakta şöyle yazıyordu:

Duyarlılığınız için çok teşekkür ederiz. Mahallenin bu sorunu tarafımızdan incelendi. Şikâyetleriniz haklı bulundu. İlgili taş ocağı, gerekli incelemeler yapılarak bacalarına gerekli filtre takmaları konusunda tarafımızdan uyarıldı. Gerekli düzenlemeleri yapana kadar üretimleri durduruldu.

Ekrem, belediyenin bu yazısını okuduktan sonra merakla beklemeye başladı. Gerçekten de cevapta yazdıkları kararları belediye uygulayabilecek miydi?

Ekrem, sabahın olmasıyla birlikte hemen balkona çıktı. İlk önce gökyüzünü şöyle bir inceledi. Daha sonra derin bir nefes çekti içine... Ohhh!

Ekrem'in yüzünde gülücükler açıyordu çünkü havada kirli duman bulutu yoktu. Belediye sözünü tutmuş gerekli önlemleri almıştı. Ekrem içinden şöyle geçirdi: İyi ki sosyal bilgiler dersini dikkatli dinlemişim... İyi ki öğretmenimin söylediklerini hafızamda tutmuşum.

Az sonra Ekremlerin kapı zili art arda çalmaya başladı. Komşuları teker teker gelip Ekrem'i öpüyor, iyi ki bizi bilinçlendirdin diyorlardı.

"Bu kitap için yazılmıştır."

Sizce Ekrem Türkiye Cumhuriyeti'nin etkin bir vatandaşı olarak nasıl bir davranış sergilemiştir?

Sosyal bilgiler dersini öğrenen bir kişi hangi kazanımları elde eder?

→ Tarihini tanır, tarihî ve kültürel mirasına sahip çıkar.

1.4. Görsel: Selimiye Camii

1.5. Görsel: Efes Antik Kenti

Tarihî değerlerimiz yaşamımızda önemli bir yere sahiptir. Sosyal bilgiler dersinin kazanımlarını kavramış bir kişi çevresine karşı ilgili ve duyarlıdır. Çevresinde bulunan tarihî yapılardan: cami, köprü, çeşme, hamam, müze, kervansaray, arkeolojik kazı alanları gibi millî değerlerimizi tanır, bu değerlere sahip çıkar.

Anadolu, tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmış büyük bir coğrafyadır. Bu özelliğine bağlı olarak birçok tarihî mirası da bünyesinde barındırır. Bu mirası tanımak, bu mirasa sahip çıkmak, her vatandaşımızın asli görevidir.

→ Ülkesini ve dünyayı daha yakından tanır.

1.6. Görsel:

Sosyal bilgiler dersi bizlere dünyayı ve ülkemizi tanıtır. Ülkemizin dünya üzerindeki konumu ve dünya devletleriyle olan siyasi, ekonomik ilişkilerimiz hakkında genel bilgiler verir.

→ Yaşama karşı saygılı olmayı öğrenir.

1.7. Görsel

İnsana ve çevresindeki canlılara karşı duyarlı olmayı öğrenir. Bu dünyada sadece insanların yaşamadığının farkına vararak tüm canlılara yaşam hakkı tanır.

Toplumsal ilişkilerde insanlara karşı saygılı olur. Yaşamını; kendisine, çevresine ve ülkesine faydalı işler yapmaya adanır. Ulusal egemenlik, insan hakları ve demokrasi gibi konulara karşı duyarlı olur. Yaşamını ülkesinin kanunlarına göre düzenler. Bilinçli bir vatandaş olur, ülkesinin kaynaklarını boş yere harcamaz. Çevre sorunlarına karşı duyarlı olur. Yardımlaşma, dayanışma,

birlik ve beraberlik gibi konularda hassas davranır. Ülkesini ilgilendiren konularda ayrılığa ve bölücülüğe asla müsaade etmez.

→ Farklılıklara karşı ön yargılı olmaz.

Farklılıkların doğal bir unsur olduğunu kabul eder. Kendisi gibi olmayan, kendisi gibi düşünmeyen insanlara karşı saygılı olur. Yardıma ihtiyacı olan insanlara yardım eder. Kültürel çeşitliliği toplumumuza ait bir zenginlik olduğunu kabul eder.

Dünyadaki ve ülkemizdeki olayları yakından takip eder. Olaylar hakkında peşin hüküm vermez. Aklı ve bilimi her zaman ön planda tutarak mantıklı kararlar verir. Yaşamış olduğu toplumun örf ve âdetlerine uygun davranışlar sergiler.

→ Atatürk'ü ve diğer Türk büyüklerini daha yakından tanır.

1.8. Görsel: Atatürk

1.9. Görsel: Fatih Sultan Mehmed

1.10. Görsel: Mevlâna

"Tarihini bilmeyen milletler yok olmaya mahkûmdur." sözünden ne anlıyorsunuz?

Sosyal bilgiler dersinin kazanımlarını kavramış bir bireyde sizce başka hangi olumlu değişiklikler gözlemlenebilir?

OLAYLAR VE ÇOK BOYUTLULUK

Sizce doğadaki bazı hayvanların yok olması hangi sorunların oluşmasına neden olur?

Çevremizde yaşanan hiç bir olay tek bir nedene bağlanamaz. Her olayın birden çok nedeni ve sonucu vardır.

Aşağıdaki Genel Ağ haberlerini okuyup Mehmet Bey'in söylediklerine kulak verelim.

Ankara'nın Çubuk İlçesinde Doğal Dengenin Vazgeçilmez Hayvanları Olarak Nitelendirilen Tilkiler Siyanürle Katledildi

Çubuk ilçesinde kaçak avcılık yapıldığı ihbarını alan Çevre ve Orman Bakanlığı İl Müdürlüğü Doğa Koruma ve Milli Parklar Şubesi ekipleri, Karagöl civarında operasyon başlattı.

Kaçak avcılara karşı gecenin ilerleyen saatlerinde, iki ayrı noktada pusu kuran ekipler, durdukları bir araçta yaptıkları aramada 5 ölü tilki ele geçirdiler. Tilkilerin vücutlarında herhangi bir yara olmadığı için zehirlendiklerinden şüphelenen ekipler, bölgede yaptıkları arazi taramasında 3 ölü tilki daha buldular.

Genel Ağ'dan alınmıştır.

Sizce yukarıdaki haberde geçen tilkilerin katledilmesi çevre açısından hangi olumsuz olaylara neden olabilir?

1.11. Görsel: Tilki

Çiftçi Dostu Hayvanlar

Tilkiler, kurnaz ve sinsi hayvanlar olarak nitelendirilmesine karşın yaban hayatı uzmanlarınca dünyanın en uyumlu ve uysal hayvanları arasında gösteriliyorlar. Böcekleri, kurbağaları, kemirgen hayvanları, kaplumbağaları ve tarımsal ürünlere zarar veren diğer hayvanları yemeleriyle bir bakıma çiftçilere de yardımcı oldukları belirtiliyor. Bu nedenle, tilkilerin bazı ülkelerde kürkleri için öldürülmeleri yerine çiftçiler tarafından beslendikleri de biliniyor.

Genel Ağ'dan alınmıştır.

1.12. Görsel: Çiftçi

Ben Mehmet. Ankara'nın Çubuk ilçesinde çiftçilik yapıyorum. Son yıllarda çevresine karşı duyarsız bazı insanlar, maddi kazanç sağlamak için siyanürle doğadaki tilkileri katletmekte ve bu hayvanların derilerini satmaktadır.

Tilkiler, çiftçiler için düşman hayvan değildir. Tarlalarımıza zarar veren birçok kemirgen türü, tilkiler sayesinde dengede tutulur. Birkaç yıldır tarlalarımızda fare ve diğer zararlı kemirgen türleri iyice çoğaldı. Ekin tarlalarımıza ciddi anlamda zarar vermeye başladılar. Artan bu kemirgenler tarlalarımıza ektiğimiz tohumların büyük bir bölümünü daha tohum çimlenmeden yiyip bitiriyorlar. Buradan yetkililere sesimi duyurmak istiyorum. Bir an önce tilki avı durdurulsun, doğaya zarar veren bu avcılara karşı gerekli tedbirler alınsın. Yoksa bu bölgede üretim diye bir şey kalmayacak. Sayıları her geçen gün artan kemirgenler, evlerimize girmeye yiyeceklerimize ve diğer eşyalarımıza da zarar vermeye başladılar. Tilkilerin, bu zararlı kemirgen hayvanları doğada dengede tuttuklarını artık çok iyi öğrendik. Ayrıca geçen gün televizyondan duymuştum, farelerden insanlara bulaşan bazı hastalıklar da varmış. Kısacası biz tilkilerimizi geri istiyoruz.

Bu kitap için yazılmıştır.

Mehmet Bey'in yukarıda anlatmış olduğu bu durum sadece tilki katliamı ile mi sınırlıdır? Yoksa bu olayın çok boyutlu başka sonuçları da var mıdır? Düşüncelerinizi aşağıdaki boşluğa yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Tekerleğin icadı neleri etkilemiştir?

1.13. Görsel

1.14. Görsel

İnsanlar tekerlek icat edilmeden önce eşyalarını taşımakta zorlanıyorlardı. Uzaklara yolculuk yapacaklarında ise ya yürüyerek ya da binek hayvanı sırtında yolculuk yapıyorlardı. İlk devirlerde insanlar yerleşik hayata geç-

memişti. Sürekli göç hâlinde yaşıyorlardı. Göç hâlinde yaşayan bu insanlar, ailelerini ve farklı eşyalarını bir yerden bir yere taşıırken hayli zorlanıyorlardı. Tekerleğin bulunması ile birlikte insan hayatı birçok alanda daha kolay bir hâle geldi. Gelişen teknoloji ile birlikte tekerlek, bilye ve farklı dişli sistemleri geliştirildi. Geliştirilen bu teknoloji fabrikalarda seri üretim için kullanıldı.

Günümüzde tekerleğin kullanımını birçok alanda karşımıza çıkmakta ve hayatımızı kolaylaştırmaktadır. İlk zamanlarda yük ve eşya taşımak için kullanılan tekerlek, şimdi günlük hayatımızın her yerindedir.

Sizce tekerleğin icadı günlük hayatımızı nasıl etkilemiştir?

Pusulanın icadı ve sonrası

1.15. Görsel

Pusula icat edilmeden önce denizciler kaybolma korkusu ile uzak denizlere açılmaz sadece kıyıyı takip ederlerdi. 12. yy. da aktif olarak kullanıldığı tahmin edilen pusula sayesinde denizciler artık uzak denizlere korkmadan yolculuk edebilir oldular. Uzak yolculuklar sayesinde yeni kıtalar keşfettiler. Yeni ticaret yolları buldular. Keşfettikleri bölgelerin insanlarıyla farklı kültür alışveriş-

şinde bulundular. Pusulanın icadı böylelikle sadece denizcilik alanında değil birçok alanda farklı gelişmelerin yaşanmasını sağlamıştır.

Pusulanın icadı başka hangi olaylara neden olmuştur?

Meydana gelen olaylar ve icatlar sadece kendi dönemini etkilemez. Gelecek zamanlara da etki eder. Örneğin; 1789 yılında meydana gelen Fransız İhtilali sadece Fransa'yı etkilemekle kalmamış tüm dünyadaki fikir akımlarına etki etmiştir. Bu ihtilal sonucunda yayılan milliyetçilik akımı bazı imparatorlukların yıkılmasına da neden olmuştur.

Kısaca günlük hayatta yaşanan tüm gelişmeleri ayrıntılı ele almalı neden ve sonuçlarını iyice tahlil etmeden karar vermemeliyiz.

A. Mahallenize büyük bir alışveriş merkezinin açıldığını düşününüz. Böyle bir durumda mahallenizde ne gibi değişiklikler yaşanır, yaşanabilecek değişiklikleri maddeler hâlinde aşağıdaki boşluğa yazınız.

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.

B. Yaşadığınız yerde çok boyutlu sonuçları olan olaylara örnekler yazınız.

Çevremde yaşanan ve çok boyutlu sonuçları olan olay:

.....

.....

.....

Yaşanan bu olayın çok boyutlu sonuçları:

.....

.....

.....

.....

.....

HAKLARIM VE SORUMLULUKLARIM NELERDİR?

Grup nedir? Haklarımızı kullanırken nelere dikkat etmeliyiz?

Kişiler doğduğu andan itibaren belirli grupların içinde yer alır. Yaşamları süresince de farklı grupların içinde yer almaya devam eder.

Aynı amaç için bir araya gelmiş en az iki kişiden oluşan kişiler topluluğuna **grup** denir. Aşağıdaki grup örneklerini inceleyiniz.

1.16. Görsel: Aile

1.17. Görsel: Arkadaş grubu

1.18. Görsel: Sınıf

1.19. Görsel: Oyun grubu

Aile, toplumun en önemli kurumudur. Kişi hayatı boyunca öğrendiği birçok şeyi ailesinden öğrenir. Eğitim ve sosyalleşme ailede başlar. Evlatlarına iyi örnek olan anne ve babalar topluma faydalı işler yapan iyi nesiller yetiştirir.

Akrabalarımız da toplumun önemli grupları arasında yer alır. Sevinçlerimizin üzüntülerimizin birçoğunu akrabalarımızla paylaşıyoruz. Toplumumuz akraba ilişkilerine büyük önem verir. Akrabalarımızla iyi ilişkiler kurmak kültürümüzün en önem

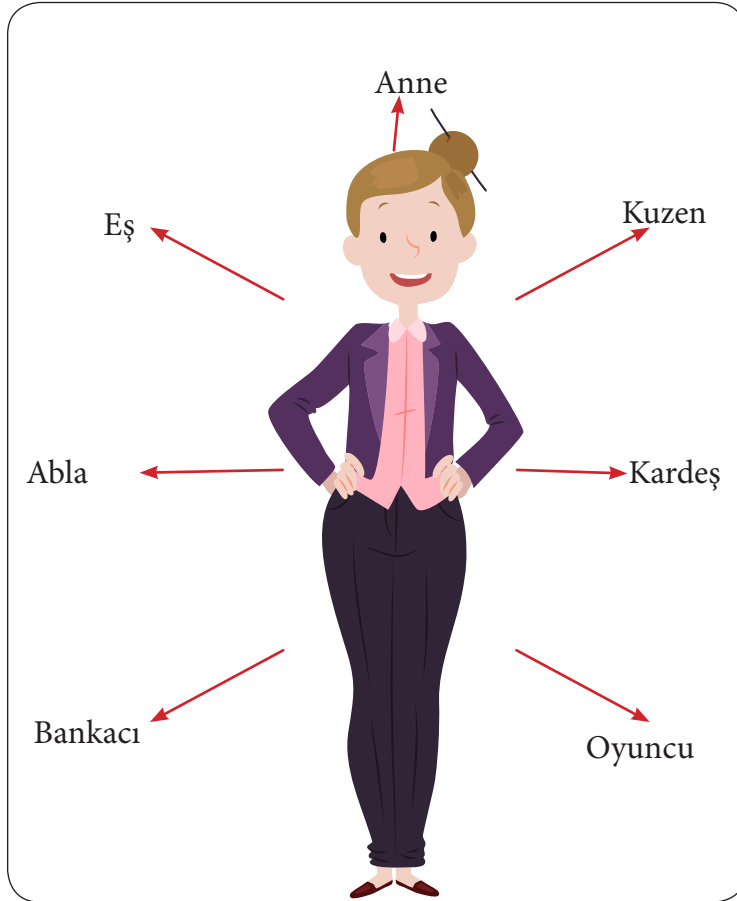
verdiği değerlerdendir. Çevremizde katıldığımız oyun ve farklı etkinlik grupları da **sosyal gruplar** olarak adlandırılmaktadır.

Kişilerin yer aldığı gruplarda farklı görev ve sorumlulukları vardır. Kişi bu görev ve sorumluluklarını yerine getirirse hem kendisi hem de çevresi mutlu olur. Gruptaki görev ve sorumluluklarımızı yerine getirmeysek hem kendimiz mutsuz oluruz hem de grubu olumsuz etkileriz.

*Baba, anne, abi, abla, öğretmen, dede, kaleci, kaptan, torun...gibi kelimelerin ortak özelliği nedir?

Rol nedir? Grup içinde üstlendiğimiz sorumluluklara rol denir. Rol, zamanla değişen bir kavramdır. Örneğin, 12 yaşında öğrenci rolünü üstlenirken, 33 yaşında öğrenci rolünün yerine başka rolleri üstleniriz (Örnek; anne, baba, eş, öğretmen gibi).

1.20. Görsel

Yandaki görselden de anlaşılacağı gibi kişi aynı anda birden çok farklı rolleri üstlenebilir. Kişilerin üstlenmiş olduğu rollerin bir kısmı hazır bulunuşluk ile elde edilir.(torun, kardeş, abi, abla gibi).

Üstlenmiş olduğumuz bir kısım roller ise kişinin kendi isteği ile elde edilir. (eş, doktor, anne, baba gibi).

İçinde bulunduğumuz aile, okul, akraba ve komşuluk grubu ile farklı sosyal etkinlik alanlarında çeşitli hak ve sorumluluklarımız vardır. Görev ve sorumluluk farklı kavramlardır. Bu iki kavramı birbirine karıştırmamalıyız. Eğitim hakkı, yaşama hakkı, güvenlik hakkı gibi bize ait olan birçok hak kanunlarla koruma altına alınmıştır. Bazı haklarımız ise kanunlarda açık bir şekilde ifade etmemesine rağmen yine de bizim hakkımızdır. Örneğin; 11 yaşındaki Hümeýra'nın okul kütüphanesinden yararlanabilmesi gibi.

1.21. Görsel: Meryem

Benim adım Meryem. 11 yaşındayım. Atatürk Ortaokulu 5. sınıf öğrencisiyim. İki tane kardeşim var. Babam, öğretmen; annem ise ev hanımıdır. Ben ailemle zaman geçirmeyi çok seviyorum. Hafta sonları dedemi ve babaannemi görmek için sık sık il dışına çıkarız. Dedemlerin yaşadığı köy çok şirin bir yerdir. Köye gitmişken akrabalarımızı da ziyaret ederiz. Teyzemin kızı benimle aynı yaştadır ve onunla oyun oynamayı çok seviyorum.

Arkadaşlar, bu anlattıklarım göre üstlendiğim rollerin neler olduğunu sıralayalım:

Öğrenci, abla, evlat, torun, yeğen, kuzen ve arkadaş ...

Şimdi de grup-kurum kavramlarına günlük hayattan örnekler verelim:

Kurumlar

- * Aile
- * Okul
- * Kütüphane
- * TBMM
- * Adliye
- * Nüfus müdürlüğü
- * Muhtarlık
- * Emniyet müdürlüğü

Gruplar

- * Aile üyeleri
- * Komşular
- * Sınıf arkadaşları
- * Spor takımı arkadaşları
- * Aile yakınları ve akrabalarımız
- * Kulüp arkadaşları
- * Proje arkadaşları
- * Halk oyunları grubu

Şimdi de Elif'in dâhil olduğu bazı grupları tanıyalım.

Aile: Annem, babam, kardeşlerim ve ben. Biz bir çekirdek aileyiz. Benim ailem toplumun en küçük grubu ve kurumudur. Aramızda sıkı bir iş birliği ve dayanışma anlayışı vardır. Ailemizde herkesin bir rolü vardır. Evdeki işler bu rollere uygun olarak paylaşılır ve yapılır. Aile, toplumun en temel gruplarından.

Kulüpler: Sivil savunma kulübü, benim için çok önemli bir anlam ifade eder çünkü zorda kalmış insanlara yardım etmek veya insanları doğal afetler konusunda bilgilendirmek benim en çok zevk aldığım davranışlar arasında gelir.

Halk oyunları grubu: Bayramlarda, törenlerde ve bazı eğlencelerde hep biz varız. Bizler hareketi, eğlenceyi ve uyum içinde çalışmayı seven bir grubuz. Aynı zamanda kültürümüzü tanıtmak ve sevdirmek de bizim görevlerimiz arasında gelir.

Tiyatro kulübü: Oyunlarda farklı roller alır, her rolde farklı karakterlere bürünürüz. Oynadığımız her rolde üzerimize düşenleri fazlasıyla yerine getiririz. Tiyatro, tam bir ekip işidir. Ben ve arkadaşlarım bu kulübü çok seviyoruz.

Kütüphanecilik kulübü: Derslerimiz dışındaki çoğu zamanımızı burada kitap okuyarak geçiriyoruz. Burada merak ettiğimiz, beğendiğimiz her türlü yazılı kaynağı bulup okuyabiliyoruz. Bizim kütüphanemiz kaynak bakımından çok zengindir. Siz de bir arkadaş grubu ile kütüphaneye gitmeye ne dersiniz?

Not: Kişiler birçok grup ve kurum içinde yer alabilirler. Bireyler aynı anda farklı rolleri de üstlenebilirler. Anne, abla, kardeş, eş, öğretmen, torun gibi roller bir kişi üzerinde toplanabilir.

Haklarımız ve Sorumluluklarımız Var

Hak nedir? Sorumluluk nedir? Acaba bu iki kavram aynı şeyi mi ifade ediyor? Bu soruların cevaplarını hep beraber bulmaya ne dersiniz?

Şöyle bir düşünelim, annemiz yemek yapmasa evin işleriyle ilgilenmese babamız işe gitmese evin ihtiyaçlarını temin etmese ne olurdu acaba? Böyle bir aile ortamında mutluluk olur muydu? Tabii ki kendi üzerimize düşenleri de yapmadığımızı düşünelim. Elbetteki böyle bir aile ortamında mutluluğu bulmak zor olurdu.

Evimizde yapılacak tüm işler planlı bir şekilde ailenin üyeleri arasında paylaşılır. İşler paylaşılırken kimin ne iş yapabileceği önceden düşünülür ona göre iş bölümü

yapılır. İş bölümü yapılırken aile üyelerinin rolleri göz önünde bulundurulur.

Okulda derslerimi dikkatle dinlemek, okulun ve sınıfın kurallarına uymak, eve geldiğimde ise ödevlerimi yapmak benim sorumluluklarım arasında yer alır.

Evinizdeki sorumluluklarınız nelerdir?

Üzerimize düşen sorumlulukları yerine getirirken bazı haklarımızı da kullanmamız gerekebilir. Örnek verecek olursak ödevlerimizi yapabilmemiz için bize uygun bir ders çalışma ortamının sağlanmasını istemek bizim hakkımızdır. Ödevlerimizi yapmaksızın bizim sorumluluğumuzdur.

Bazı Sorumluluklarım

- * Yaşadığım çevreyi temiz ve düzenli tutmak
- * Okulumda başarılı olabilmek için gerekli çalışmaları yapmak
- * Mutlu bir aile ortamına uygun davranışlar sergilemek
- * Çevreme karşı duyarlı olmak
- * Mensubu olduğum gruplarda uygun davranışlar sergilemek

Sizce başka hangi maddeleri ekleyebiliriz?

.....

.....

.....

Bazı Haklarım

- *Eğitimim için gerekli olan ihtiyaçlarımın karşılanması
- *Dengeli ve düzenli beslenebilmem için gerekli ihtiyaçlarımın karşılanması
- *Sağlıklı bir insan olarak gelişmeme uygun ortamın hazırlanması
- * Aile ve kişisel güvenliğimin korunması

Başka hangi hakları ekleyebiliriz?

.....

.....

.....

Sizin hak ve sorumluluklarınız nelerdir?

Haklarım:

.....

.....

.....

Sorumluluklarım:

.....

.....

.....

.....

Hak bilinci gelişmiş kişilerin özellikleri

- * İnsanların haklarına saygılıdır.
- * Gerekli durumlarda hakkını çok iyi savunur.
- * Diğer insanların haklarını korumalarına yardımcı olur.
- * Anlayışlı ve yardımseverdir.

Sorumluluk duygusu gelişmiş kişilerin özellikleri

- * Öz güveni tamdır.
- * İşlerini yarım bırakmaz, sonuçlandırır.
- * Kararlarının arkasında durur.
- * Hayatıyla ilgili kararları kendisi verir.
- * Kendi hatalarını başkasına yüklemeye çalışmaz.
- * Çevrenin değerlerini önemser.

Sorumluluk bilinci gelişmiş bireylere ait verilen görselleri inceleyiniz.

1.22. Görsel: Fidan dikimi

1.23. Görsel: Sahilde çöp toplayan insanlar

1.24. Görsel: Doğada çöp toplayan insan

1.25. Görsel: Enerji tasarrufu

Hak ve sorumluluklarımızın gereklerini yerine getirmezsek ne gibi sorunlarla karşılaşırız?

Günlük hayatta hak kaybına uğradınız mı, uğradınızsa bu durumda nasıl davrandınız?

Bireylerde sorumluluk duygusu nasıl geliştirilebilir?

Çevremizdeki sorunlar karşısında duyarlı davranmalıyız. Neden ben yapıyorum? Diye düşünmemeliyiz. Aşağıdaki parçayı okuyalım.

HERHANGİ BİRİNE ÇAĞRI

Öykümüz; Herkes, Birisi, Herhangi Biri ve Hiç Biri adlı dört kişi hakkında...

Yapılması gereken önemli bir iş vardı ve Herkes, Birisi'nin bu işi yapacağından emindi. Herhangi Biri de yapabiliirdi ama Hiç Kimse yapmadı. Birisi buna çok kızdı çünkü iş, Herkes'in işiydi. Herkes, Herhangi Biri'nin bu işi yapabileceğini düşünüyordu. Ama Hiç Kimse Herkes'in yapmayacağını farkında değildi. Sonunda Herhangi Biri'nin yapabileceği bir işi, Hiç Kimse yapmadığı için Herkes, Birisi'ni suçladı.

Halil Ekşi vd., "Helik Karakter Okulu Aile Kitabı"

Çevremize baktığımızda sorumluluklarını yerine getiren pek çok insanı görebiliriz. Bazen çevremizde sorumluluklarını yerine getirmeyen bireyler de görmek mümkündür.

Planlı yaşam

1.26. Görsel: Arif Bey

Ben Arif. 55 yaşımıdayım. Evli ve iki çocuk babasıyım. Özel bir şirkette muhasebeci olarak çalışıyorum. Benim de sizler gibi pek çok sorumluluğum var. Evde aileme karşı, işte ise iş yeri sahiplerine ve çalışma arkadaşlarıma karşı bazı sorumluluklarım var. İşim gereği hafta içi sabah 8 ile akşam 18 saatleri arasında çalışıyorum. Akşam

eve gelmeden önce eşime ve çocuklarıma telefonda bir ihtiyaçlarının olup olmadığını soruyorum. İhtiyaçları varsa ilk önce onları alıyorum. Akşam eve geldiğimde zamanımı planlı kullanmak zorundayım. Bu şekilde zamanı planlı kullanırsam ailemle daha çok zaman geçirebiliyorum. Ben planlı yaşadığım için çocuklarımla ve eşimle ilgilenme zamanı bulabiliyorum.

Sabah erkenden uyanırım. Eşimle birlikte kahvaltı sofrasını hazırlar, çocukları uyandırırız. Güzel bir kahvaltı yaptıktan sonra 9 yaşındaki oğlumu okuluna bırakır, işe geçerim. Ben her sabah tam zamanında iş yerimde olmaya özen gösteririm. İş yerinin kapı anahtarları bende olduğu için diğer arkadaşlarımı dışarda bekletmemek ve işimize zamanında başlayabilmek için zamanında işimde olmak benim için önemlidir. Muhasebecilik mesleği gerçekten de planlı ve düzenli olmayı gerektiren bir meslektir. Ben bütün işlerimi zamanında yaparım. Yarına iş bırakmam. "İşler sıkıştı." sözünü benden duymak neredeyse imkânsızdır. Benim yaşam sözüm şudur: Planlı yaşa mutlu ol.

Bu kitap için yazılmıştır.

Planlı yaşamanın sizce başka hangi faydaları vardır?

İşlerini belirli bir plan dâhilinde yapan insanlar, diğer insanlara göre hayata bir adım önde başlar. Siz de kendi günlük yaşamınızı belirli bir plana göre düzenlerseniz hayatın daha zevkli olacağını göreceksiniz.

Ortaokul 5. sınıf öğrencisi Buket, planlı ve düzenli yaşamı ile çevresine örnek olan başarılı bir öğrencidir. İsterseniz Buket'in günlük yaşamında neyi nasıl yaptığına bir bakalım.

1.27. Görsel: Buket

Arkadaşlar! Ben zamanımı son derece dikkatli kullanırım çünkü benim için zaman en kıymetli hazinedir. Neyi, ne zaman yapacağımı önceden bilmek beni mutlu ediyor. İsterseniz size gün içinde yaptıklarımı sırasıyla şöyle anlatayım:

Saat 7.00'a kurduğum saatin zil sesiyle uyanırım. Uyanır uyanmaz yatağımı ve odamı toplarım. Elimi yüzümü yıkadıktan sonra mutfığa gider, aileme, kahvaltı hazırlarken yardım ederim. Hep birlikte kahvaltı yaptıktan sonra dişlerimi fırçalar, okul kıyafetlerimi giyerim. Akşamdan günlük ders programıma göre hazırladığım çantamı alarak apartman kapısının önünde okul servisini beklerim. Okulda derslerime zamanında girer, zamanında çıkarım. Saat, 15.30 gibi servisle tekrar evime gelirim. Okul kıyafetlerimi düzgünce askıya asarım. Biraz dinlendikten sonra gerekli ders tekrarlarımı yaparım. Daha sonra havanın durumuna göre ya evde ya da arkadaşlarımla dışarda oyun oynarım. Akşam yemeğinin hazırlanmasında aileme yardım ederim. Daha sonra aileme birlikte salona geçer, orada gün içinde yaptıklarımızla ilgili birbirimizle sohbet ederiz. Saat 20.00 gibi kişisel temizliklerimi yaparım. Benim ailem her gün mutlaka günlük gazete alır. Yatmadan önce bu gazeteyi okurum. Aylık abone olduğumuz dergilerden de belirli bir süre okuma yaparım. Saat 21.00 gibi aileme iyi geceler, diyerek odama geçerim. Sabah erkenden uyanır, hafta içi bu anlattıklarımı küçük farklılıklarla tekrar ederim. Ben bu şekilde planlı yaşamaktan çok mutluyum. Bu şekilde yaşayarak kendime, arkadaşlarıma ve aileme daha çok zaman ayırabiliyorum. Yapmak istediğim özel şeyler olursa o şeylere de önceden ek zaman ayırıyorum. Sizlere de planlı yaşamayı tavsiye ediyorum.

Bu kitap için yazılmıştır.

Sorumluluk duygusu gelişmiş bireylerde hangi davranışlar gözlemlenir?

ÇOCUK HAKLARINA YOLCULUK

Sizce dünyadaki bütün çocuklar, çocuk haklarından faydalanabiliyor mudur?

Bireylerin sadece insan olmalarından dolayı sahip olduğu bazı evrensel hakları vardır. Bizim ülkemizde insan hakları devlet güvencesindedir. Bu güvencenin kaynağı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'dır.

Çocuk hakları da anayasa ile güvence altına alınmıştır.18 yaş altında olan bireyler çocuk olarak kabul edilir ve hakları da çocuk haklarına göre düzenlenir.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilmiştir. Bu tarihten itibaren devletler, kanunlarını bu sözleşmeye göre düzenlemektedirler. Bu sözleşme sayesinde çocuk hakları kanunlarca güvence altına alınmıştır.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesini, 1949 yılında onaylayan Türkiye, İnsan Haklarına Dair Sözleşmeyi de 1990 yılında imzalamıştır.

Dünya Çocuk Hakları Günü

20 Kasım günü tüm dünyada Çocuk Hakları Günü olarak kutlanmaktadır.

Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu (UNICEF) çocuk haklarının başlıca savunucularındandır. UNICEF, Türkiye'nin de aralarında bulunduğu 158 ülkede çocukların ihtiyaçlarını karşılama, haklarını savunma adına çalışmalar yürütmektedir.

Ülkemizde kimsesiz çocukların ihtiyaçlarını gidermek için Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) çalışmalar yürütmektedir.

1.28. Görsel: Çocukların Korunması

Yaşama Hakkı

1.29. Görsel: Mert

En önemli hakkımızın yaşama hakkı olduğunu biliyor musunuz? Çocuk Haklarına Dair Sözleşme 'de ilk olarak bu hak yer almaktadır. Herkes için en önemli hak, yaşama hakkıdır. Sağlıklı bir şekilde büyümek için gerekli ortamın teminini istemek hepimizin hakkıdır.

Diğer bazı haklarımız ise;

- * Sağlık hakkı,
- * Dilekçe hakkı,
- * Kişilik hakkı,
- * Eğitim hakkı,
- * Özel yaşamın gizliliği hakkı,
- * Seçme ve seçilme hakkı,
- * Konut dokunulmazlığı hakkı,
- * Düşüncelerini özgürce ifade edebilme hakkı,

1.30. Görsel

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'de başka hangi haklarımız var bunlardan birkaçını öğrenelim:

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

Madde: Bu Sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuktur.

Madde: Taraf devletler, bu Sözleşme'de yazılı olan hakları kendi yetkileri altında bulunan her çocuğa, kendilerinin, ana-babalarının veya yasal vasilerinin sahip oldukları ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayırım gözetmeksizin tanır ve taahhüt ederler.

Madde: Kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararı temel düşüncedir.

Madde: Taraf Devletler, bu Sözleşme 'de tanınan hakların uygulanması amacıyla gereken her türlü yasal, idari ve diğer önlemleri alırlar. Ekonomik, sosyal ve kültürel haklara ilişkin olarak, Taraf Devletler eldeki kaynaklarını olabildiğince geniş tutarak, gerekirse uluslararası işbirliği çerçevesinde bu tür önlemler alır.

Madde: Taraf Devletler, bu Sözleşme'nin çocuğa tanıdığı haklar doğrultusunda çocuğun yeteneklerinin geliştirilmesi ile uyumlu olarak, çocuğa yol gösterme ve onu yönlendirme konusunda ana-babanın, yerel gelenekler öngörüorsa uzak aile veya topluluk üyelerinin, yasal vasilerinin veya çocuktan hukuken sorumlu öteki kişilerin sorumluluklarına, haklarına ve ödevlerine saygı gösterirler.

"Sözleşme maddeleri kısaltılmıştır."

www.unicef.org

Yukarıda verilen bu maddelere rağmen çocuk haklarına dair aşağıdaki görsellerde yer alan hak ihlallerini maalesef görmekteyiz.

1.31. Görsel: Tarlada çalışan çocuklar

1.32. Görsel: Geri dönüşüm maddelerini toplayan çocuklar

Çocuk haklarının korunabilmesi adına bizlere hangi görevler düşmektedir?

ÖZET

Sosyal bilgiler 5 dersinin Birey ve Toplum ünitesini dört ana başlık altında ele aldık. Bunlar; Sosyal Bilgiler Dersinin Kazandırdıkları, Olaylar ve Çok Boyutluluk, Haklarım ve Sorumluluklarım Nelerdir? Çocuk Haklarına Yolculuk konularıdır.

Birinci konumuz olan sosyal bilgiler dersinin kazandırdıkları anlatımında herhangi bir sorunla karşılaştığımızda neler yapmamız gerektiğini öğrendik. Ayrıca burada sosyal bilgilerin kendi gelişimimize sağladığı diğer konulara değindik.

İkinci konumuz olan olaylar ve çok boyutluluk konusunda ise çevremizde yaşadığımız bir olayın sonuçlarının farklı farklı sorunlara yol açtığını öğrendik. Yine aynı konuda insanlığın hizmetine sunulmuş herhangi bir icadın nelere neden olabileceğini, yaşantımızı nasıl etkilediğini anlattık.

Üçüncü konumuz olan haklarım ve sorumluluklarım nelerdir? Konusunda ise sorumluluk, hak, grup, kurum gibi kavramlara değindik. Yine aynı konuda planlı çalışmanın faydaları üzerinde durarak kişisel zamanımızı verimli kullanmanın faydalarından söz ettik.

Dördüncü konumuz olan çocuk haklarına yolculuk başlığımız altında ise çocuk haklarıyla ilgili genel bilgiler verdik. Çocuk haklarının bazı maddelerine değinerek çocuk hakkı ihlallerine örnekler verdik.

Ünite sonundaki genel özet kısmı sonrası ölçme ve değerlendirme sorularına yer verdik. Ölçme ve değerlendirme sorularımıza yanlış cevap vermeniz durumunda ne yapmanız gerektiğini anlatarak ünitemizi tamamlamış olduk.

1.ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI

1. Aşağıdakilerden hangisi grup özelliği taşımaktadır?

- A) Bankada sırada bekleyen müşteriler
- B) Sokakta yürüyen insanlar
- C) Proje ödevi yapan öğrenciler
- D) Otobüste yolculuk yapan insanlar

2. Görüşleri, amaçları, çıkarları bir olan kişiler bütününe denir.

Verilen boşluğa yazılabilecek doğru kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Birey
- B) Toplu
- C) Kurum
- D) Grup

3. Sosyal bilgiler dersinin kazanımlarını kavramış bir birey için;

- I. Tarihini tanır.
- II. Ülkesi hakkında bilgi sahibi olur.
- III. Canlı yaşamını öğrenir.

İfadelerinden hangileri söylenebilir?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) II ve III
- D) I,II ve III

4. I. Sınıftaki öğrenciler

- II. İzci kulübü
- III. Aile yakınları
- IV. Işıқта bekleyen yayalar

Verilenlerden hangileri gruptur?

- A) I ve II
- B) II ve IV
- C) III ve IV
- D) I,II ve III

5. Bir kişinin evde baba, okulda öğretmen olması, aşağıdaki kavramlardan hangisiyle ifade edilir?

- A) Rol
- B) Kurum
- C) Grup
- D) Kazanım

6. Aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Okul, bir kurumdur.
- B) TBMM, bir kurumdur.
- C) Kulüp üyeleri grup değildir.
- D) Aile hem grup hem de kurumdur.

7. I. Rollerin gerektirdiği bazı sorumluluklarımız vardır.

II. Rollerimiz zaman içinde değişebilir.

III. Aynı anda birden çok rolü üstlenebiliriz.

Verilen ifadelerden hangileri doğrudur?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) II ve III
- D) I,II ve III

8. Aşağıdaki durumlardan hangisinin ortaya çıkardığı çok boyutluluk diğerlerine göre daha azdır?

- A) Ormanların yok edilmesi
- B) Denizlerin kirletilmesi
- C) Cem Bey'in hasta olması
- D) Hızlı şehirleşme

9. Aşağıdakilerden hangisi sorumluluklarımızdan biri değildir?

- A) Odamızı düzenli tutmak
- B) Aile ortamına uygun davranışlar sergilemek
- C) Derslerimize düzenli çalışmak
- D) Sağlık hizmetlerinden faydalanabilmek

10. Aşağıdakilerden hangisi çocuk haklarına örnek değildir?

- A) Arkadaşlarıyla iyi ilişkiler kurmak
- B) Eğitim-öğretim görmek
- C) Temiz bir ortamda yaşamak
- D) Oyun oynayabilmek

11. Çocuk haklarıyla ilgili;

- I. 15 yaşına kadar her birey çocuktur.
- II. Çocuk hakları kanunlarla koruma altındadır.
- III. Her çocuk mutlu bir ailede yaşama hakkına sahiptir.

Verilen ifadelerden hangileri doğrudur?

- A) Yalnız II
- B) I ve II
- C) II ve III
- D) I, II ve III

2. ÜNİTE: KÜLTÜR VE MİRAS

KONULAR

- ANADOLU VE MEZOPOTAMYA MEDENİYETLERİNİN İNSANLIK TARİHİNE KATKILARI
- ÇEVREMDEKİ DOĞAL VE TARİHİ VARLIKLARI TANIYORUM
- ZENGİN KÜLTÜRÜMÜZ
- GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE KÜLTÜREL DEĞİŞİM

ANAHTAR KELİMELER

• Yöre	• Kültür	• İcat
• Medeniyet	• Miras	• Millî
• Dini	• Ulus	• Tören
• Geleneksel	• Figür	

GİRİŞ

Bu üniteyi dört ana başlık altında işleyeceğiz. Birinci konumuzda Anadolu ve Mezopotamya medeniyetleri hakkında genel bilgiler edineceğiz. Ardından bu medeniyetlerin insanlık tarihine neler kazandırdıklarını anlatıp konuyla ilgili örnekler vereceğiz. İkinci konumuzda çevremizdeki doğal ve tarihî varlıkları tanıyacak bu değerlerimizle ilgili genel bilgiler vereceğiz. Üçüncü konumuzda zengin Anadolu kültürünü tanıyacağız. Ülkemizin kültürel özelliklerine farklı yörelerden örnekler vereceğiz. Son konumuzda ise kültürel değişim konusunu ele alacağız. Düünden bugüne kültürel değişime maruz kalan değerlerimiz ile hâlen devam eden örf ve âdetlerimizi tanıyacağız.

ANADOLU VE MEZOPOTAMYA MEDENİYETLERİNİN İNSANLIK TARİHİNE KATKILARI

Tekerleğin ve ilk paranın nasıl icat edildiğini hiç merak ettiniz mi?

Anadolu ve Mezopotamya tarih boyunca önemli medeniyetlere ev sahipliği yapmış önemli bir coğrafyadır. Bu coğrafyalarda tarihe yön vermiş büyük ve güçlü devletler kurulmuştur.

Aşağıdaki Anadolu ve Mezopotamya medeniyetleri haritasını inceleyiniz.

2.1. Görsel: Anadolu ve Mezopotamya Uygarlıkları Haritası

Yukarıdaki haritaya göre hangi medeniyetler Anadolu'da hangileri de Mezopotamya'da kurulmuştur? İsimlerini söyleyiniz.

Günümüzde istediğimiz birçok teknolojik ürüne kolayca sahip olabiliyoruz. Çevremizde günlük hayatımızı kolaylaştıran (bilgisayar, otomobil, uçak, cep telefonu, bulaşık makinesi vb.) gibi birçok teknolojik ürün vardır. Bu teknolojik ürünlerin nasıl icat edildiklerini, icat edildikten sonra hangi aşamalardan geçip son hâlini aldıklarını hiç merak ettiniz mi? Bu sorulara cevap verebilmek için tarihsel süreçte geçmişe doğru uzun bir yolculuk yapmamız gerekir. Biz bu yolculuğa yakın çevremiz olan, Anadolu ve Mezopotamya bölgelerinden başlarsak doğru bir karar vermiş oluruz.

Uygarılıkların Beşiği Anadolu

Anadolu'nun tarihsel sürecine şöyle bir baktığımızda; bu değerli topraklarda birçok medeniyetin kurulduğunu, yaşadığını ve yıkıldığını görürüz. Dünyanın bazı bölgelerinde hiçbir medeniyetin yaşamadığını, bazı bölgelerinde de birkaç medeniyetin yaşadığını düşünürsek aklımıza şöyle bir soru gelir: Anadolu'da neden bu kadar çok farklı medeniyet yaşamıştır? Bu soruyu kısaca şöyle açıklayalım:

Anadolu, Asya ile Avrupa kıtaları arasında uzanan bir bölgedir. Doğu ile batının kesişim noktası olup, ticaretin merkezidir. Doğudan gelen her türlü ticaret malı yüzyıllarca Anadolu üzerinden batıya taşınmıştır. Anadolu'nun toprakları verimlidir. Yer yüzü şekilleri hayvancılık ve tarım gibi faaliyetlere son derece uygundur. İklimi de çok sert değildir. Anadolu'nun işte bu gibi olumlu birçok özelliği olduğu için insanlar yerleşim için genellikle burayı tercih etmişlerdir. Dünyanın ilk yerleşim yerlerinin Konya (Çatalhöyük), Anadolu'da, bulunması anlattığımız bu bilgileri doğrulamaktadır. Anadolu'da eski çağlarda kurulmuş olan Hitit, Urartu, Frig, Lidya ve İyon medeniyetlerini ve yaptıklarını daha yakından tanırsak bu medeniyetlerin insanlık tarihine yaptıkları katkıları daha yakından tanımış oluruz.

Şimdi de Anadolu medeniyetlerini tanıyalım:

→ Hitit medeniyeti, Orta Anadolu'da yaşamış geniş alanlara yayılmış güçlü bir uygarlıktır. Hititlerin başkenti, Çorum yakınlarındaki Hattuşadır.

2.2. Görsel: Hitit asker kabartması

2.3. Görsel: Aslan kabartması

Hattuşa, Hititler zamanında zengin mimari yapıyla ön plana çıkan bir bölgedir. Hititler'de dinî inanışın etkisi sosyal hayata doğrudan etki etmektedir. Hititler, önemli gördükleri olayları **Anal** adı verilen yıllıklara kaydederlerdi.

Kil tabletler üzerine yazılan bu bilgilerde Tanrı'ya hesap verme amacı ön planda olduğu için doğru bilgiler yer almaktaydı. Hititlerin yazdığı bu anallar (yıllıklar) aynı zamanda tarihî bilgiler içerdiği için tarih kitabı niteliğinde de değerlendirilmektedir. Hititlerden geriye kalan eserlere bir bakarsak bu medeniyetin mimari ve taş işçiliğinde hayli ilerlemiş oldukları görülecektir.

Tarıma önem veren Hititler, günümüze kadar ulaşan taş barajlar inşa etmişlerdir. Çorum yakınlarında bulunan Hattuşa'da yapılan kazılarda Hititlere ait tapınak, saray ve şehir surlarına ait çok sayıda kalıntı bulunmuştur.

2.4. Görsel: Kadeş Antlaşması

Hititler, dönemin güçlü devletleri arasında yer alıyordu. Hititlerin, topraklarını güneye doğru büyütmesi sonucunda Mısırlılarla mücadeleye giriştiler. Mısırlılarla yapılan mücadele sonunda iki devlet arasında Kadeş Antlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşma tarihte yapılan ilk yazılı anlaşma olması açısından önemlidir.

Kadeş Antlaşması neden taş levhalar üzerine değil de kil tablet üzerine yazılmış olabilir?

Hititler'de kralın eşine **Tavananna** denirdi. Tavananna ülke yönetimde söz sahibidir. Hititler'de bulunan Pankuş Meclisi de yönetimde etkilidir. Pankuş Meclisi tarihte ilk olması açısından da önemlidir. Bu mecliste kanunlar yapılmış, insanlar düşüncelerini özgürce söylemişlerdir. Hitit kralları başkomutan, başrahip ve başyargıç gibi unvanlara da aynı anda sahip olmuşlardır. Hititler taş yapımında oldukça ilerlemişlerdir. Hititlerden kalmış olan taş barajlar, varlığını günümüze kadar korumuş önemli yapıtlardandır. Hititlerden kalma tapınak ve saraylar ise görülmeye değer diğer tarihî miraslar arasında yer alır.

2.5. Görsel: Urartu Kalesi

Van yakınlarındaki Tuşpa'da kurulan Urartulara ait olan yandaki kaleyi inceleyiniz. Bu kaleden edindiğiniz bilgilere göre Urartularla ilgili neler söyleyebilirsiniz?

→ Urartular, Doğu Anadolu'da güçlü bir devlet kurmuşlardır. Urartular, tarımsal faaliyet-

lere önem vererek sulama kanalları inşa ettiler. Akarsular üzerine barajlar kurdular. Bu medeniyet el işçiliğinde de önemli eserler ortaya koymuştur. Urartu kralları yapmış oldukları önemli eserleri dikili taşlar üzerine yazdırarak halkın duyurusuna sunarlardı. Urartular, doğadan elde ettikleri farklı madenleri ustalıklı işleme konusunda da hayli ustalaşmış bir medeniyetti.

2.5. Görsel: Urartu kazanı

Urartular, mobilya ve çömlek yapımında da ilerlediler. Urartular, çömleklerin üzerine hayvan figürleri yapımına da önem verdiler. Günümüzde Van ve civarında Urartulardan kalma tarihî eserleri görmek hâlâ mümkündür. Yandaki görsele göre Urartularla ilgili nelere söyleyebilirsiniz?

→ Aşağıda Friglerden kalma tarihî bir eser yer almaktadır. Bu eseri inceleyerek bu medeniyetle ilgili düşüncelerinizi söyleyiniz.

2.6. Görsel: Frig Vadisi Ayazini

Frigler, Ankara yakınlarındaki Polatlı civarında kurularak burada hâkimiyet göstermişlerdir. Frigler: tarım, hayvancılık, dokumacılık, madencilik ve mobilyacılık gibi alanlarda faaliyet göstermişlerdir. Frigler, farklı madenleri işleyerek el işçiliğinde de ilerlemişlerdir. Kral Midas, Friglerin en önemli hükümdarıdır. Kral Midas'la ilgili birçok hikâye anlatılmaktadır. Bu hikâyelerden birini bulup okuyabilirsiniz. Mozaîği ilk kez mimari yapıda kullanan medeniyet Friglerdir.

2.7. Görsel: Fibula

Fibula, süslü çengelli bir iğnedir. Giysilerin tutturulması ve süs amacıyla kullanılıyordu. Anadolu'da bu tarz bir tutturma aparatının ilk kez Friglerce kullanıldığı tahmin edilmektedir. Frig kralı Gordias'ın mezarı olduğu düşünülen bir Tümülüs'te torba içinde yüzden fazla fibula bulunmuştur.

Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde Friglerden kalma çok sayıda tarihî eser sergilenmektedir. Bu eserler incelendiğinde Friglerin ahşap ve maden işçiliğinde de hayli ilerlemiş oldukları görülmektedir. Friglerden kalma kiremit ve çengelli iğneler de dikkat çeken diğer tarihî eserlerdendir.

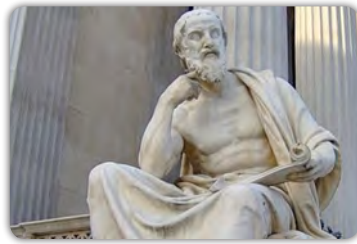
2.8. Görsel: Lidya parası

→ Tarihte ilk kez parayı kimin bulduğunu merak ediyorsanız, işte o zaman Lidyalıları araştırmanız gerekecektir. Yandaki görselde verilen bir Lidya parasıdır. Lidyalılar, Anadolu'nun batısında Ege'nin verimli arazilerine yerleşen bir topluluktur. Tarihî Kral Yolu, Lidyalıların ekonomik olarak kalkınmasını sağlamıştır. Lidyalılar, ticarete önem veren bir medeniyettir. Ülke sınırlarından

başlayıp Mezopotamya'ya kadar uzanan Kral Yolu'nu Lidyalılar en verimli şekilde kullanmışlardır. Ticari hayatta aktif olan bu medeniyet, ticaretteki takas usulünü kaldırarak para kullanımına geçmişlerdir yani parayı tarihte icat edip ilk kez kullanan Lidyalılar olmuştur. Lidyalılar kendi dönemlerinde çok sayıda altın ve gümüş para yapmışlardır.

2.9. Görsel: Hipokrat

2.10. Görsel: Herodot

→ İyonlar, Ege Denizi kıyılarında kurulmuş, özgür düşünce ve bilimsel araştırmalara önem veren bir medeniyettir. İyonlar, deniz kıyısında yaşadıkları için gemi ticaretine önem vermişlerdir. Tales, Hipokrat, Herodot ve Hekataios

(Hekotos) gibi özgür düşünce savunucuları olan ünlü bilim insanları İyonlar zamanında yaşamışlardır.

İyonlar, özgür düşünceye önem vermekle birlikte mimaride ve taş işçiliğinde de ilerlemişlerdi. Deniz kıyısında kurdukları şehirlere yapmış oldukları farklı sanat eserleri günümüzde dahi dimdik ayakta durmaktadır. İyonlar, kültürel faaliyetlere önem vermiş, kurmuş oldukları şehirlere büyük tiyatrolar inşa etmişlerdir.

2.11. Görsel: Efes Tiyatrosu

İyonlar, Lidyalılardan parayı, Fenikelilerden alfabeyi almışlardır. Günümüzde kullanılan Latin alfabesinin gelişiminde İyonların da katkısı vardır. Yukarıdaki görsele göre İyonların başka hangi alanlarda başarılı oldukları söylenebilir?

Mezopotamya Medeniyetleri

Mezopotamya, Dicle ile Fırat Nehirleri arasında kalan geniş verimli toprakların adıdır. Eski zamanlarda insanlar bu verimli topraklara yerleşerek tarım, hayvancılık ve ticari faaliyetlerde bulunmuşlardır. Mezopotamya'da kurulan medeniyetler bilimsel araştırma ve gelişmelere büyük önem vermişlerdir. Mezopotamya kültürü, Anadolu ve Mısır kültürünü yakından etkilemiştir. Tarihte yazının ilk bulunduğu yer Mezopotamya'dır. Bu bölgede Sümerler, Asurlar ve Babiller yaşamışlardır.

Mezopotamya medeniyetleri birçok icada imza atmışlardır. Tarihte ilk yazıyı bulan medeniyet de Sümerlerdir. Aşağıdaki karikatürü inceleyelim.

2.12. Görsel:

→ Sümerler, MÖ yaklaşık 3200 yıllarında yumuşak killerden hazırlanmış tabletler üzerine çivi ile yazılar yazıyor, daha sonra bu tabletleri güneşte kurutuyorlardı. Bu şekilde tarihteki yazı örnekleri başlamış oldu. Sümerlerin yazıyı bulmalarından önceki zamana tarih öncesi, yazıyı bulmalarından sonraki döneme de **tarih devirleri** denilmektedir.

Hız. İsa'nın doğumu **milat** in başlangıcı olarak kabul edilmiş ve bu tarihe sıfır **0** denilmiştir. Hız. İsa'nın doğduğu tarihten önceki zamana milattan önce **MÖ**, Hız. İsa'nın doğumundan sonraki zamana da milattan sonra **MS** denilmiştir.

Sümerler, bilime önem verirlerdi. Öğretim işi, öğretme - öğrenci ilişkisi ile okullarda sürdürülürdü. Sümerler, çok tanrılı bir dinî inanişaya sahiptir. Sümerler, Mısır Piramitleri'ne benzer **ziggurat** denen yüksek yapılar yaptılar. Bu yapıların üst taraflarında ay ve yıldızlar gibi gök cisimlerini gözlemlerler. Sümerler, yapmış oldukları bu gözlemler sonucunda ay yılını esas alan ay takvimini buldular. Sümerler, yapmış oldukları zigguratları aynı zamanda bir okul gibi de kullanmışlardır. Son yapılan araştırmalarda ilk tekerlek örneklerinin Sümer ustalarınca geliştirildiği bulgularına rastlanılmaktadır. Bu medeniyet kendilerinden sonra gelecek tüm Mezopotamya uygarlıklarını da olumlu anlamda etkilemiş önemli bir medeniyet olarak tarihteki yerini almıştır.

→ Mezopotamya uygarlıklarından Babiller, mimari alanda önemli eserler ortaya koymuş büyük bir medeniyettir. Devletin başkenti olan Babil, dünyaca ünlü Asma Bahçeleri'yle donatılmıştır. Babil kralı, eşinin yeşil alanlarda yaşayamadığına çok üzülmesi için Babil Asma Bahçeleri'ni yaptırmıştır. Babil hükümdarlarından en ünlü olanı Hammurabi'dir. Hammurabi, kendi adını taşıyan kanunlar yaptırmıştır. Bu kanunlar Hammurabi Yasaları olarak bilinmektedir.

Babiller kuruldukları yer itibarıyla tarıma büyük önem vermişlerdir. Hammurabi Kanunlarında tarımsal yaptırımlardan sıkça söz edilmektedir. Babiller çok tanrılı dine inanmışlardır. Matematik alanındaki buluşları günümüz işlemlerinde kullanılmaktadır.

2.13. Görsel: Asur Kralı

→ Mezopotamya'nın bir diğer güçlü uygarlığı olan Asurlular, Mısır'a kadar uzanan büyük bir imparatorluk kurmuşlardır. Asurlular, bu kadar büyük toprakları yönetebilmek için yönetim ve askerî alanda farklı uygulamalarla ülkeyi yönetmişlerdir.

Asurlar büyük su kanalları yaparak bu kanalların önüne de küçük barajlar yapmışlardır. Bu sayede suyu en faydalı şekilde kullanmışlardır. Asurlular, Anadolu ile büyük ticaret kolonileri kurmuşlardır. Ülkelerindeki ticari malları Anadolu'nun içlerine kadar gelerek pazarlamışlardır. Kayseri yakınlarındaki Karum Kariş, Asurluların Anadolu'daki önemli ticaret merkezlerindendi.

Mezopotamya medeniyetleri genel olarak birbirlerinden etkilenmişlerdir. Verimli topraklar üzerinde kurulan Mezopotamya uygarlıkları tarıma büyük önem vermişlerdir. Mısır ve Anadolu, Mezopotamya uygarlıklarından oldukça etkilenmiş bölgelerdendir.

ÇEVREMDEKİ DOĞAL VE TARİHÎ VARLIKLARI TANIYORUM

Yaşadığınız çevrede şelale, akarsu veya tarihî bir köprü ya da tarihî bir cami var mı? Bunlar hakkında hangi bilgilere sahipsiniz?

Türkiye, dünyanın doğal ve tarihî olarak zengin kültüre sahip sayılı ülkelerinden biridir. Her yıl milyonlarca yabancı turist ülkemize gezi ve tatil için gelmektedir. Ülkemizin bulunduğu Anadolu coğrafyası tarihin eski zamanlarından itibaren birçok köklü medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Bu özelliğine bağlı olarak da ülkemizde çok sayıda tarihî eser vardır. Ayrıca ülkemiz doğal güzellik olarak da hayli zengindir.

Türkiye; üç tarafı denizlerle çevrili, zengin kültürel mirasa sahip, yer altı ve yer üstü kaynakları bol olan bir ülkedir.

Doğal güzellikleriyle ve tarihî mirasıyla köklü bir geçmişe sahip ülkemizi tanımaya başlamadan önce aşağıdaki turizm haritasını inceleyiniz.

2.14. Görsel: Türkiye Turizm Haritası

? Verilen haritaya göre sizin yaşadığınız yere en yakın olan kültürel zenginliğimiz hangisidir?

Yolculuğumuza Edirne'deki Mimar Sinan'ın ustalık eserim dediği Selimiye Cami'sinden başlayalım. Bu eser, Osmanlı padişahı II. Selim adına yapılmıştır. Çok uzaklardan görülebilen dört minaresi, 71 metreyi bulan boyu ile ülkemizin en yüksek minareli camisidir. Cami; taş, mermer, çini ve ahşap işlemleri ile tarihe damgasını vurmaktadır.

Selimiye Camisi, UNESCO tarafından Dünya Miras Listesi'ne alınmıştır.

2.15. Görsel: Selimiye Camii

2.16. Görsel: Nemrut Harabeleri

Adiyaman, Nemrut Dağı eteklerinde yer alır. 2150 metre yüksekliğindeki Nemrut Dağı dünyanın sekizinci harikası olarak adlandırılmıştır. Heykeller, Kommegene Krallığı zamanından kalmadır. Nemrut, güneşin doğuşunun ve batışının en güzel izlendiği doğal coğrafyalarımızdan bir köşedir. Nemrut Dağı, Dünya Miras Listesi'nde yer alan zenginliklerimizdendir.

Şimdi de Ankara'da misafir olan Fatih'in anlattıklarına kulak verelim:

2.17. Görsel

Merhaba, benim adım Fatih, Isparta'da oturuyorum. Bu yaz tatilimi Ankara'da bulunan ablamın yanında geçirdim. Burada kaldığım süre içinde ulu önderimiz Atatürk'ün kabrinin bulunduğu Anıtkabir'i, Birinci ve İkinci TBMM binalarını ve Ankara Kalesi'ni ziyaret ettim. Ankara'nın önemli tarihî eserleri arasında, Gordion (Polatlı) şehrinin kalıntıları, Ulus semtinde Romalılardan kalma Augustus (Ogüst) Tapınağı bulunuyor. Ayrıca dünyaca ünlü Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ni mut-

laka görmek gerekir. Müzede, Anadolu'da yaşamış olan medeniyetlere ait eserler sergileniyor. Hititlerce kutsal kabul edilen Tunç Güneş Kursu, bu müzede sergileniyor. Ankara'daki en önemli yapıtlar arasında Hitit Güneş Kursu Anıtı (Sıhhiye) ve Zafer Anıtı yer alıyor. Kurtuluş Savaşı kahramanlarının anısına yaptırılan Zafer Anıtı, Ulus Meydanı'nda yer almaktadır.

Ankara'dan Görseller

2.18. Görsel: Roma Hamamı

2.19. Görsel: Anıtkabir

Dalyan, Muğla'nın güzel beldelerinden biridir. Su kanallarıyla Akdeniz ve Köyceğiz Gölü'nü birbirine bağlar. Altın sarısı kumsalıyla kareta kareta kaplumbağalarının yaşam alanıdır. Birgün Dalyan'a gelecek olursanız kayalara oyulmuş kral mezarlarını ve Kaunos (Kanos) Antik Kenti'ni kanallarda yapacağınız tekne gezileriyle görebilirsiniz.

2.20. Görsel: Kaunos Antik Kenti

→ İzmir'in Selçuk ilçesindeki Efes Antik Kenti sıradaki tarihî durağımız olacak. Binlerce yıllık tarihî geçmişi olan bu kent birçok uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. Günümüze ulaşan eserler ise genelde Roma medeniyetine aittir. Efes; kütüphanesi, tiyatrosu, hamamı, caddeleri, çeşmeleri, evleri ile bizi tarihe yolculuk yaptırır.

Sizin de çevrenizde böyle tarihî mekânlar var mı? Varsa isimlerini söyleyiniz.

→ Görselde verilen Sümela Manastırı bir başka tarihî zenginliğimizdir. Kaya oyma tekniği de kullanılarak yapılan mekân her yıl binlerce turisti misafir etmektedir.

2.21. Görsel: Sümela Manastırı

Anadolu'nun neresini gezerseniz gezin, her köşesinden karşınıza mutlaka tarihî bir güzellik çıkacaktır. Ülkemizde bulunan medrese, kale, türbe ve heykel gibi tarihî miraslarımızla ilgili kısa araştırmalar yapınız. Daha sonra yaşadığınız yere en yakın bir müzeye gidiniz.

Doğal Güzelliklerimiz

→ Manyas Kuş Cenneti'ne hiç yolunuz düştü mü? Göçmen kuşların göç yolları üzerinde olan bu millî parkımız her yıl iki milyonun üzerinde kuş misafirini ağırlamaktadır.

Benzersiz güzelliğiyle bu tabiat harikası olan doğal alanımız tüm dünyaca da tanınmaktadır.

Evliya Çelebi bu gölü bakın nasıl anlatmış:

"Türkmenler buraya Manyas derler. O kadar derin değil, suyu hayat vericidir. Kışın bu göl; kaz, kuğu, bozakkal, yeşilbaş, saka ve diğer güzel kuşlarla dolar. Her gece kaz ve kuğu sesinden, kanat şakırtısından Manyas sahrası titrer."

"Genel Ağ'dan alınmıştır. "

2.22. Görsel: Manyas Kuş Cenneti

→ Sıradaki doğal güzelliğimiz; Nevşehir, Aksaray, Niğde, Kayseri ve Kırşehir'i de içine

alan doğal g zelliklerimizden biri olan Kapadokya.

Peri Bacaları nasıl oluştu? Volkanik yanardağların püskürmesi sonucu etrafı t f denen yapılar kaplamış. Bu tüfler doğ l etkiler sonucu aşınmış, yıllar içinde bacaya benzeyen oluşumlar ortaya çıkmıştır. evre halkı bu oluşumları şekillendirmiş ve evler yapmıştır.

Oyulan evlerde yaşayan bölge insanı, kayadan oyma depoları yiyeceklerini saklamak için kullanıyor. Bu kayalar, kış aylarında sıcak, yaz aylarında ise serin olduğu için ek bir maliyet getirmeden doğal soğuk hava deposu gibi kullanılıyor. Bölgenin bu özelliklerini ve doğal yapısını görmek için her yıl milyonlarca turist burayı ziyaret etmektedir.

2.23. Görsel: Peri Bacaları

Safranbolu Evleri 1994 yılında UNESCO tarafından koruma listesine alınmış tarihi miraslarımız arasındadır.

2.24. Görsel: Safranbolu Evleri

2.24. Görsel: Pamukkale

Bir başka doğal varlığımız ise Pamukkale travertenleridir. Pamukkale travertenleri kimyasal reaksiyona bağlı olarak oluşmuş doğal güzelliklerimizdendir. Bölge her yıl binlerce turist çekmektedir. Yolunuz Denizli'ye düşerse Pamukkale'ye mutlaka uğrayınız.

Son durağımız Yedigöller. Bolu ilinde bulunan bu doğa köşemiz yılın her mevsiminde farklı desenler ve renklerle sizi karşılar. Sazlıgöl, İncegöl, Nazlıgöl, Küçükgöl, Deringöl, Büyükgöl ve Nazlıgöl bölgenin doğa harikalarındandır.

2.25. Görsel: Yedigöller

Siz de çevrenizdeki tarihî ve doğal değerlerimizle ilgili bilgi toplayınız. Yakın çevrenizdeki varlıklarımıza sahip çıkabilme adına neler yapabileceğinizi söyleyiniz.

ZENGİN KÜLTÜRÜMÜZ

Kültür nedir? Çevrenizdeki kültürel özelliklere örnekler veriniz. Millî ve dinî bayramlarımızın isimlerini söyleyiniz?

Toplumda nesilden nesile aktarılan gelenek görenek, düşünce ve inanç sistemine **kültür** denir.

Kültür, bölgeden bölgeye ülkeden ülkeye değişebilen bir unsurdur. Kültürel özellikleri değiştiren birçok unsur vardır. Bunlara coğrafya, inançlar, yer şekilleri ekonomik faaliyetler örnek verilebilir.

Halkımızın misafirperverliği, düğün âdetleri, asker uğurlama törenleri, el işçilikleri gibi faaliyetleri kültürel özelliklerimize örnek gösterilebilir. Anadolu tarih boyunca farklı uygarlıkların beşiği olduğu için zengin bir kültürel yapıya sahiptir. Bu sebeplerden dolayı Anadolu, dünyanın en zengin kültürlerinden olma özelliği kazanmıştır. Millî ve dinî bayramlar ise halkımızın önem verdiği diğer ulusal değerlerimizdendir.

Bayramlarda aileler, akrabalar ve komşular bir araya gelir. Millî ve dinî duyguları, inançları, gelenekleri yaşar ve yaşatırız. Dinî bayramlarımızın yanında millî bayramlarımız da milletçe kutladığımız bayramlardandır. Bu bayramlardan 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 30 Ağustos Zafer Bayramı, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı, 19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramlarını örnek verebiliriz.

2.26. Görsel: 19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı

Nevruz, baharın gelişini temsil eden bir bayramdır. Her yıl 21 Mart'ta kutlanır. Her yıl 6 Mayıs'ta kutladığımız bahar bayramı ise Hıdırellez'dir.

2.27. Görsel: Nevruz etkinliği

Halk Oyunları

Bildiğiniz halk oyunlarının isimlerini söyleyiniz.

Zengin bir kültür yapısı olan ülkemizin hemen hemen her yöresinde farklı halk oyunu kültürleri vardır. Halk oyunları, milletimizin duygu düşünce ve yaşantılarını anlatan ritmik hareketlerdir. Yurdumuzun her köşesinde farklı halk oyunları oynanmaktadır. Oyunlar konusunu günlük yaşamdan alır. Halk oyunları geleneksel kıyafet giyilerek oynanır.

Düğün, nişan, asker uğurlama, sünnet törenleri ve bayramlar halk oyunlarımızın sergilendiği başlıca yerlerdendir. Ülkemizde hangi halk oyunları oynanıyor şimdi de bunları tanıyalım.

Zeybek

2.28. Görsel: Zeybek Oynayan Kişiler

Ege Bölgesi'nin halk oyunudur. Tek ya da toplu oynanır. El ve ayak figürleri yavaş tempoda sergilenir. Ankara ve civarında Seğmenlerin oynadığı halk oyununa ise Ankara Zeybeği denir.

Çayda çıra

2.29. Görsel: Çayda çıra oyunu

Çayda çıra, Elazığ yöremizin başlıca halk oyunudur. Her iki elde mumlu bir tabak taşınarak oynanan türkölü zarif bir gösteridir.

Horon

2.30. Görsel: Kemençe ve horon oyunu

Horon, bir kişi ile ya da toplu olarak kemençe eşliğinde oynanan bir oyundur. Karadeniz'in hareketli yaşamını, bu oyunun figürlerinde hissetmek mümkündür.

Çevrenizde oynanan halk oyunları hangileridir? İsimlerini söyleyiniz.

El Emeği Göz Nuru

El sanatları toplumumuzun duygularını, beğenilerini, kültürünü yansıtan başlıca değerlerimizdendir. Yıllar içinde bazı meslekler bazı değişikliklere uğrayarak günümüze kadar gelebilmiştir. El sanatları halkımızın kültürel kimliğinin canlı belgeleri sayılabilir. Maalesef bazı el sanatı yapan meslekler günümüzde yok olma tehlikesi ile karşı karşıyadırlar. Şimdi de bu mesleklere bir göz atalım.

Bakırcılık

2.31. Görsel: Bakırcılık

Babadan oğula geçen bir meslektir. Ürünler tamamen el emeği göz nurudur. Ürünler üzerine motifler çekiç darbeleriyle resim çizer gibi işlenir. Günümüzde Gaziantep, Kahramanmaraş gibi illerde bakır işlemeciliği devam etmektedir.

Halıcılık

Halı dokuma yıllarca Anadolu kadınının yaptığı el emeği göz nuru bir el sanatıdır. Motif modelleri üzerindeki desenler maharetli eller ile halı üzerine dokunur. Günler süren emek sonunda o güzelim halılar ortaya çıkar.

Diğer el sanatları mesleklerimizi ise şöyle sıralayabiliriz:

- Sandık işlemeciliği
- Çinicilik
- Saraçlık
- Ahşap oymacılığı
- Çarpıcılık
- Mermercilik
- Kuyumculuk
- Bıçakçılık
- Cam sanatı

2.31. Görsel: Halıcılık

Dilimizdeki Kültür

Toplumun duygularını, sevinçlerini, yaşamlarını ifade ettiği bazı değerleri vardır. Bunlara türküler, fıkralar, şiirler, masallar, atasözleri, destanlar örnek olarak gösterilebilir.

Türküler

2.32. Görsel: Âşık Veysel Heykeli

Türkülerimizin her birinin hikâyesi farklıdır. Türküler doğduğu yerin özelliğini taşır. Halkın yaşantısını kültürünü anlatır. Türkülerin başlangıçta sahibi bellidir. Zamanla dilden dile dolaşarak, halka mal olur. Türkü kültürünü yaşatan kişilere âşık denir. Kültürümüzde türkü denince ilk aklı gelen kişi ise Âşık Veysel'dir.

Yaşadığınız çevrede söylenen yöresel bir türkü öğreniniz.

Konut Tipleri

Ülkemizin neresine giderseniz gidin her yörede farklı bir konut tipi sizi karşılayacaktır. İnsanlar yaşadıkları bölgenin şartlarına göre farklı konut tipleri yapmışlardır.

Aşağıdaki geleneksel Beypazarı evlerini inceleyiniz, kendi yaşadığınız bölgedeki evlerle karşılaştırınız. Benzerlik ve farklılıkları aşağıdaki boşluğa yazınız.

2.33. Görsel: Beypazarı evleri

Fıkralarımız

Fıkra denince aklımıza hemen Nasrettin Hoca gelir. Fıkralar güldüren düşündürülen hatta ders veren mizah ürünleridir. Tabii ki Karadeniz insanının hazır cevabını, kıvrak zekâsını gösteren Karadeniz fıkralarını da unutmamak gerekir.

Aşağıdaki boşlukları kendi yaşadığınız yeri dikkate alarak doldurunuz.

Yöresel yemekleriniz:

.....

Türkü ve şiirleriniz:

.....

El sanatlarınız:

.....

Önemli gösteri ve kutlamalarınız:

.....

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE KÜLTÜREL DEĞİŞİM

“Nerede o eski bayramlar?” sözünden ne anlıyorsunuz?

Kültürel değerler bir toplumun en kıymetli hazinesidir. Kültürel değerlerine bağlı olan milletler geleceğe daima güvenle bakarlar. Kültürel değerlerine sahip çıkmayan örf ve âdetlerini unutan milletler güvenle geleceğe bakamazlar. Başka kültürlerin gölgesi altında yaşamaya mahkûm olurlar. Türk milleti, tarih boyunca örf ve âdetlerine sahip çıkmış yüce bir millettir. Milletimiz, büyüklerinden gördükleri kültürel değerlere sıkıca bağlıdır.

Kültürel öğeler, geçmişten günümüze gelen ve hâlen devam eden en önemli yapı taşlarıdır. Kültürel değerler, milletlerin olmazsa olmazıdır. Dil, din, gelenek-görenek, tarih, sanat, dünya görüşü ulusal zenginliklerdir. Uluslar, varlıklarını koruyabilmek için kültürel öğelerine sahip çıkmalıdırlar.

Bazı Kültürel Öğeler

Dil

Dil, kültür unsurlarının en başında yer alır. Dil milletlerin en belirgin ögesidir. Bir milletin, dil olmadan başka toplumlardan ayrılması mümkün değildir. Dil, her türlü kültürel unsur bünyesinde taşıyan en önemli ulusal değerdir.

Din

Din, tarihin her döneminde ulusları inanış ve yaşayış olarak etkileyen en önemli unsurlardandır. Din, kültür unsurları içinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Dinî-bayram ve törenler yakından incelenecek olursa dinin milletler üzerindeki etkisi daha yakından anlaşılacaktır.

Gelenek ve görenekler

Günlük yaşamda kabul edilen selamlaşmak, sohbet etmek, konuşmak, giyinmek ve farklı birçok davranış gelenek ve göreneklerin temelini teşkil eder. Bayramlar, düğünler, sünnetler, farklı şöen ve gösteriler toplumların kendine özgü düzenlediği ve devam ettirdiği unsurlardır.

Tarih

Millî kültürü oluşturan en önemli değerlerden biri de tarihtir. Tarih, çağlar içerisinde milletin nereden gelip nereye gittiğini belirleyen en önemli etkidir.

Sanat

Bir milleti diğer milletlerden ayıran zevk ve renkleri belirleyen en önemli unsurlardan biri de sanattır. Mustafa Kemal Atatürk'ün şu sözü sanata verilen önemi en iyi şekilde özetlemektedir: "Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir.

Dünya görüşü

Her milletin değer yarguları birbirinden farklılık gösterir. Bu farklılıklar, dünya görüşü veya milletlerin farklılıkları olarak ifade edilebilir. Milletlerin gelenek ve görenekleri ulusların farklı dünya görüşlerini ortaya koyan önemli değerlerdendir. Meydana gelen herhangi bir olay karşısında milletlerin vermiş olduğu tepkiler dahi ulusça benimsenmiş dünya görüşüyle yakından ilişkilidir.

Gelişen teknoloji, tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi bizim ülkemizde de bazı farklılıkları beraberinde getirmiştir. Teknoloji, giyimden ulaşıma, eğitimden beslenme kültürüne kadar pek çok alanı derinden etkilemektedir. Özellikle her geçen gün daha da kalabalıklaşan büyük şehirler, bazı toplumsal âdet ve geleneklerin yozlaşmasına neden olmaktadır. Mesela; eskiden ramazan ayında insanlar kapının önünden geçen yabancı kişileri kendi iftar sofralarına davet etmek için kapılarının önüne kocaman bir oturma taşı koyarlarmış. O zamanlarda kişiler tanımadıkları bir insanı bile evlerine davet edip yemek ikram edebilirlermiş ama günümüzde özellikle büyük şehirlerde bu alışkanlığı devam ettirmek neredeyse imkânsızdır. Şimdi de aşağıdaki görselleri inceleyiniz.

2.34. Görsel

2.35. Görsel

Yukarıda verilen iki görsel arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları söyleyiniz.

Dinî ve millî bayramlarımız toplumun en önemli birleştirici unsurlarındandır. Bu özel günlerde insanlar bir araya gelir, millî ve dinî duygularımız toplumsal kardeşliğe yön verir. Ramazan ve Kurban Bayramlarında ihtiyaç sahiplerine yardım edilir. Ak-raba ve büyükler ziyaret edilir. Uzak şehirlerde yaşayan eski dostlar, bu özel günlerde birbirlerini görme fırsatı elde ederler.

2.36. Görsel: Bayram ziyareti

→ Bizler ulus olarak bayramlarda komşularımızı ziyaret ederiz. Bu sayede toplumsal bağlarımız güçlenir. Dostluk ve kardeşlik duygularımız sağlamlaşır.

2.37. Görsel: Aşure

→ Aşure günü toplumumuzun önemli günlerindedir. Bugünde komşular birbirlerine aşure ikram ederler. Bazı vakıf ve belediyeler hazırladıkları aşureleri halka ikram eder. Paylaşma ve israf etmeme gibi toplumsal değerler aşure gününde ön plana çıkar. Yurdumuzun pek çok yerinde kutlanan bazı özel günlerimiz vardır ki

dostluk ve birlikteliğimizi güçlendirir.

Kültürümüze ait olan şiirler, mâniler, ninniler ve türküler bizi biz yapan ortak değerlerimizdendir. Topluma mal olmuş ortak değerler yurdumuzun her yerinde benimsenmiştir. Benimsenen bu ortak değerler ülkemizin doğusu ile batısı, kuzeyi ile güneyi arasındaki ortak birlikteliğin mirasıdır. Yurdumuzda benimsenmiş olan bu ortak değerler kilometrelerce uzaktaki tanımadığımız kişilerin acısını acımız olarak hissetmemize neden olur. Ülkemizin farklı yerlerinde yaşatılan milletimiz ulusça benimsenen bu ortak değerler sayesinde milletimiz yüzyıllarca dimdik ayakta durmuştur. Milletinin değer verdiği ve benimsediği kültürel değerler yozlaşırsa artık o millet için birlik ve beraberlik kavramlarından söz edilemez.

Aşağıdaki görseller size hangi duyguları çağırıyor?

2.38. Görsel

2.39. Görsel

"Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır." Bu ifadeyi duymayan yoktur. Bir fincan kahveye sığdırılmış kırk yıllık sevgi ve hatır seli. Bizim kültürümüzde tanıdık ve dostlarımızı kahve ya da çay ikram etmek önemli bir alışkanlıktır. Evimize gelen misafiri yemek ikram etmeden yemek sonrası ise çay veya kahve içirmeden uğurlamayız. Çay kültürü sadece bizim kültürümüze ait bir özellik değildir. İngiliz ve Çinlilerde de çay kültürü önemlidir. Çay ilk defa Çin'de bulunmuş bir içecektir. Çay kültürü Anadolu'da önemli bir yere sahiptir. Anadolu'nun köylerinde yaygın olan kahvehaneler çay üzerine kurulmuş yerlerdir. Bu kahvehanelerde sıcak çaylar yudumlanırken sohbetler edilir, televizyondan günün haberleri izlenir ve tatlı muhabbetlerle konuşmalar devam eder.

Misafirlerimize ikramda bulunmak Türk kültürünün en önemli özelliklerindedir. Misafire iyi davranıp güzel ikramlarda bulunmak dinî ve millî alışkanlıklarımızdandır. Toplumların bazı kültürel unsurları vardır ki asırlarca devam eden bir alışkanlıktır. Örneğin; bayramlarda misafirlere kolonya tutmak, tatlı veya lokum ikram etmek geleğimizin temel yapılarındandır.

2.40. Görsel: Lokum

2.41. Görsel: Kolonya

Türk kültüründe lokumun ayrı bir önemi vardır. Osmanlı Dönemi'nde itibaren lokum ikram etmek toplumumuzun olmazsa olmazları arasındadır. Türk lokumu dünyaca ünlü gıdalarımızdandır.

ÖZET

Bu bölümde sosyal bilgiler 5 dersinin “Kültür ve Miras” adlı ünitesini işledik. Ünitemizi dört ana başlık altında ele aldık. Bunlar:

Anadolu ve Mezopotamya Medeniyetlerinin İnsanlık Tarihine Katkıları,

Çevremdeki Doğal ve Tarihî Varlıkları Tanıyorum,

Zengin Kültürümüz,

Geçmişten Günümüze Kültürel Değişim.

Birinci konu başlığımızda, Anadolu'da yaşamış olan eski uygarlıkları inceleyerek bu medeniyetlerin insanlık tarihine katkıları konusunu ele aldık. Anadolu'da yaşamış olan bu uygarlıklardan günümüze kalan tarihî miraslarımıza örnekler verdik. Konumuzun devamında Mezopotamya'da yaşamış olan medeniyetleri ve bu medeniyetlerden günümüze kalan eserleri tanıdık.

İkinci konu başlığımızda çevremizdeki doğal ve tarihî varlıkları ele aldık. Bu değerlerimizle ilgili kısa bilgiler verdik. Yakın çevremizdeki değerleri tanımanın ve korumanın önemine vurgu yaptık.

Üçüncü konu başlığımızda ülkemize ait kültürel değerlerden yemeklerimizi, yöresel halk oyunlarımızı ve geleneksel el işçilik örneklerimizi tanıdık.

Dördüncü konu başlığımızda ise geçmişten günümüze kültürel devamlılığı ve değişimi tanıdık. Konuya dair gündelik hayatımızdan bilindik örnekler verdik.

2. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI

1. Aşağıdaki devletlerden hangisi Anadolu medeniyetleri arasında yer almaz?

- A) Sümerler
B) Lidyalılar
C) İyonlar
D) Urartular

2. Orta Anadolu'da yaşamış ve geniş alanlara yayılmış güçlü bir uygarlıktır. Başkentleri Çorum yakınlarındaki Hattuşadır.

Hakkında bilgi verilen medeniyet aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Frigler
B) Hititler
C) Lidyalılar
D) İyonlar

3. Tales, Hipokrat, Herodot ve Hekataios gibi düşünürler hangi medeniyetin özgür düşünce ortamından yararlanmışlardır?

- A) Babiller
B) Urartular
C) Asurlar
D) İyonlar

4. Dicle ile Fırat Nehirleri arasında kalan geniş verimli topraklara denir.

Yukarıda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi yazılmalıdır?

- A) Mısır
B) Anadolu
C) Mezopotamya
D) Arabistan

5. Aşağıdaki tarihî eserlerimizden hangisi İstanbul'da bulunmaktadır?

- A) İshak Paşa Sarayı
B) Sümela Manastırı
C) Ayasofya Müzesi
D) Truva Atı

6. Manavgat Şelalesi aşağıdaki illerin hangisindedir?

- A) Isparta
B) Denizli
C) Antalya
D) İzmir

7. Osmanlı padişahlarından II. Selim adına yapılmıştır. Uzaklardan görülebilen dört minaresi, 71 metreyi bulan boyu ile ülkemizin en yüksek minareli camisidir. Camii; taş, mermer, çini ve ahşap işlemleri ile ünlüdür.

Yukarıda hakkında verilen cami aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Süleymaniye
B) Selimiye
C) Sultan Ahmet
D) Kocatepe

8. I. Parayı Lidyalılar bulmuştur.

II. Yazıyı icat eden medeniyet Sümerlerdir.

III. Kral Yolu, Çin'den başlayıp Anadolu'ya kadar uzanır.

Yukarıdaki bilgilerden hangileri doğrudur?

- A) Yalnız I
B) I ve II
C) II ve III
D) I, II ve III

9. Ankara'daki Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ni gezen bir turist aşağıdaki medeniyetlerden hangisi ile ilgili bilgi sahibi olamaz?

- A) Hititler
B) Urartular
C) Frigler
D) Sümerler

10. Aşağıdakilerden hangisi evimize gelen bir misafire Türk kültürüne uygun olarak ikram ettiklerimizden biri değildir?

- A) Kolonya
B) Lokum
C) Türk kahvesi
D) Asitli içecek

11. "Dalyan, bölgenin güzel beldelerinden biridir. Su kanallarıyla Akdeniz ve Köyceğiz Gölü'nü birbirine bağlar. Altın sarısı kumsalıyla kareta kareta kaplumbağalarının yaşam alanıdır."

Bu bilgiyi veren öğretmen hangi ili tanıtıyor olabilir?

- A) Muğla'yı
B) Sivas'ı
C) Çanakkale'yi
D) Konya'yı

12. Aşağıdaki ifadelerden hangisi Türk kültürüyle ilgili değildir?

- A) Bayramlarda büyüklerimizi ziyaret etmek
- B) Çevremizdeki insanlara karşı hoşgörülü olmak
- C) Zorda kalanlara yardım etmek
- D) Yaptığımız tüm işlerde çıkar gözetmek

13. Aşure günü toplumumuzun önem verdiği geleneksel günlerdendir. Bugünde komşular birbirlerine aşure ikram ederler. Bazı vakıf ve belediyeler hazırladıkları aşureleri halka dağıtırlar.

Buna göre aşure günü ile ilgili olarak;

- I. Birlik ve beraberliğimizi artırır.
- II. Dayanışma bağlarımızı güçlendirir.
- III. Toplumsal ayrışmalara neden olur.

ifadelerinden hangileri söylenebilir?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) I, II ve III

3. ÜNİTE: İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER

KONULAR

- YAŞADIĞIM YERİN YERYÜZÜ ŞEKİLLERİNİ TANIYORUM
- İKLİM VE İNSAN FAALİYETLERİ
- YAŞANACAK YERLER
- DOĞAL AFETLER, ÇEVRE SORUNLARI VE SONUÇLARI

ANAHTAR KELİMELER

- Ölçek
- Bölge
- Doğal Kaynaklar
- Nüfus
- Yer Şekilleri
- Çevre Kirliliği
- Hava Durumu
- Afetler
- İklim
- Göç
- Yerleşme

GİRİŞ

Bu ünite haritalar hakkında bilgi sahibi olacağız. Yer şekillerini tanıyacağız. Hava olaylarının insan yaşamını nasıl etkilediğini öğreneceğiz. Ülkemizde görülen iklim tipleri hakkında bilgi sahibi olacağız. İnsanların yerleşim yeri seçerken hangi kriterleri göz önünde bulundurduklarını öğreneceğiz. Ülkemizin bölgeleri hakkında bilgi sahibi olup hangi bölgede ne yetiştiriliyor onları tanıyacağız. İnsanların doğaya verdiği zararları örneklendireceğiz ve son olarak da ülkemizde meydana gelen doğal afetleri öğrenerek doğal afetlerin toplum hayatına etkilerini öğreneceğiz.

YAŞADIĞIM YERİN YERYÜZÜ ŞEKİLLERİNİ TANIYORUM

Yaşadığımız yerin yeryüzü şekilleri hakkında neler biliyorsunuz?

Yaşadığımız yerin yeryüzü şekilleri hakkında bilgi sahibi olmak istiyorsak ilk önce fiziki bir Türkiye haritası edinmemiz gerekir. Bu fiziki harita üzerinde yaşadığımız yerin dağlarını, ovalarını, platolarını ve diğer yeryüzü şekillerini inceleyebiliriz.

Yeryüzünün tamamının veya belirli bir kısmının belli oranlarda küçültülerek düzlem üzerine aktarılmasına **harita** denir. Fiziki harita yeryüzündeki bir yerin, ovalarını, dağlarını, vadilerini, platolarını, göllerini, akarsularını gösteren haritalardır. Haritalar çizilirken; çizimi yapılacak alan, belirli oranlarda küçültülerek düzlem üzerine aktarılır. Haritalardaki bu küçültme oranına **ölçek** denir. Her haritanın ölçeği farklıdır.

Haritaların da bir dilinin olduğunu biliyor muydunuz?

Kabartma haritalara hiç dokundunuz mu? Kimi yerler tümsek kimi yerler çukurdur. Haritaların dilini anlamak için sağ alt köşedeki işaretler kısmına bakmak gerekir. İşaretler, harita üzerinde kullanılan semboller hakkında bilgi içeren bölümdür.

3.1. Görsel:(İşaretler)

Haritalar; siyasi, ekonomik, deprem, yer altı madenleri, turizm, ulaşım ve fiziki gibi farklı kullanım amaçlarına uygun olarak çizilir. Biz burada konumuz gereği sadece fiziki haritaları işleyeceğiz. Siz de diğer haritalar hakkında araştırma yapabilirsiniz.

Yandaki işaretler bölümünde ülke sınırları nasıl gösterilmiştir? Farklı renklerin yanında verilen sayılar ne anlama gelmektedir? İl sınırları hangi sembole gösterilmiştir?

Aşağıdaki Türkiye fiziki haritasını inceleyerek yaşadığınız yeri harita üzerinde gösteriniz.

3.2. Görsel: Türkiye Fiziki Haritası

Yukarıdaki fiziki haritada verilen renkler, bir yerin deniz seviyesinden ne kadar yüksekte olduğunu gösterir. Sıfır metre ile gösterilen kısım ise deniz seviyesini gösterir. En yüksek yerler koyu kahverengi ve beyaz ile gösterilir. En alçak yerleri göstermek için ise yeşil renk kullanılır. Çizimi yapılacak gerçek alanları bire bir kâğıt üzerine aktaramayız. Bunun için çizimi yapılacak alanlar belirli bir ölçek dâhilinde küçültülür. Bu küçültme oranı ile ilgili işaretler bölümündeki ölçek bilgilendirme çubuğunu inceleyiniz. Haritalar belirli bir amaç dâhilinde çizildiğine göre her bilgiyi her haritada bulamayız. Bu kitapta işleyeceğimiz fiziki haritalar, yeryüzü şekilleri hakkında bilgi verme amacıyla çizilmiş haritalardır.

Şimdi de fiziki haritalarda gördüğümüz başlıca yeryüzü şekillerini tanıyalım.

Dağlar, çevrelerine göre daha yüksek ve tabandan zirveye kadar yamaçları eğimli olan yeryüzü şekilleridir. **Ova** ise akarsular tarafından derin yarılmamış, çevresine göre alçakta olan geniş düzlüklerdir. Aşağıdaki dağ ve ova görsellerini inceleyiniz.

3.3. Görsel: Dağ

3.4. Görsel: Ova

Göl, karalardaki çukurlarda birikmiş durgun sudur. **Plato** ise akarsular tarafından derin yarılmış, çevresine göre yüksekte olan geniş düzlüklerdir. Aşağıdaki göl ve plato görsellerini inceleyiniz.

3.5. Görsel: Göl

3.6. Görsel: Plato

Akarsu; kaynak, yağmur, eriyen kar ve buzul sularıyla beslenen belirli bir yatak boyunca sürekli veya zaman zaman akan sudur. **Vadi** ise akarsuyun yatağını aşındırarak oluşturduğu yeryüzü şeklidir. Aşağıdaki akarsu ve vadi görsellerini inceleyiniz.

3.7. Görsel: Akarsu

3.8. Görsel: Vadi

Ülkemizin fiziki haritası incelendiğinde çok farklı yeryüzü şekillerinin olduğu görülecektir. Yükselti batıdan doğuya gittikçe artar. En yüksek bölgemiz Doğu Anadolu Bölgesi'dir. Marmara Bölgesi ise yüksekliği en az olan bölgedir. Ülkemizde dağlık alanlar geniş yer kaplar. Bunun yanında çok sayıda göl ve akarsu vardır. Türkiye, kuzey ve güney bölgelerinde bulunan dağlarının kıyıya paralel uzandığı bir yarımada ülkesidir. Ülkemizin batısı ise girintili çıkıntılı bir yapıya sahiptir.

A. Çevrenizde bulunan dağ ve ovaların isimlerini öğrenerek aşağıdaki boşluğa yazınız.

.....
.....

B. Çevrenizde bulunan akarsuların isimlerini öğrenerek aşağıdaki boşluğa yazınız.

.....
.....

C. Çevrenizde bulunan göl ve platoların isimlerini aşağıdaki boşluğa yazınız.

.....
.....

İKLİM VE İNSAN FAALİYETLERİ

Sabah evden çıkarken hangi giysiyi giyeceğinize nasıl karar veriyorsunuz?

İklim: Bir yerde uzun yıllar boyunca gözlemlenen hava olaylarıdır.

Hava Durumu: Belirli bir alanda etkili olan kısa süreli değişen hava koşullarıdır.

Hava Olayları: Kar, dolu, yağmur, nem, şimşek, sis gibi durumlardır.

İklim, bir yerdeki beslenme tarzı, nüfus dağılışı, ulaşım, giyim tarzı, ekonomik faaliyetler, ev tipleri, bitki örtüsü ve bölgede yetiştirilen tarım ürünleri gibi farklı birçok faaliyeti etkileyen çok geniş kapsamlı bir unsurdur. İklim, gelenek ve göreneklerimiz üzerinde de doğrudan etkilidir.

Hava olayları yaşamımızı hem olumlu hem de olumsuz olarak etkiler. Aşağıdaki görselleri inceleyiniz.

3.9. Görsel: Kar altında kalmış araçlar

3.10. Görsel: Deniz kenarı

Soldaki fotoğraf eylül ayında doğu illerimizde, sağdaki fotoğraf ise yine aynı tarihte güney illerimizde çekilmiştir. Bu iki görsele göre hava olaylarının hayatımıza etkileriyle ilgili neler söyleyebilirsiniz?

Görsellerden de anlaşılacağı gibi yurdumuzun farklı yerlerinde aynı günde değişik hava olayları yaşanabilmektedir. Bu durum ülkemizde değişik iklim tiplerinin görülmesinden kaynaklanmaktadır.

Ülkemizde yer şekillerinin ani değişikliğine bağlı olarak oluşan başlıca üç iklim tipi görülmektedir. Bunlar karasal iklim, Akdeniz ve Karadeniz iklim tipleridir.

Ilıman iklim kuşağında yer alan ülkemizde dört mevsim de belirgin derecede kendini hissettirir. Bu özellik dünyanın sayılı ülkelerinde görülebilen bir zenginliktir.

Aşağıdaki Türkiye iklim haritasını inceleyerek yaşadığınız bölgede etkili olan iklim tipinin adı söyleyiniz.

3.11. Görsel: Türkiye İklim Haritası

Türkiye, üç tarafı denizlerle çevrili, farklı yüzey şekillerine sahip bir coğrafyadır. Ülkemizin kuzeyinde ve güneyinde dağlar denize paralel uzandığından denizin etkisi iç kesimlere ulaşamaz. Ege bölgesinde ise dağlar kıyıya dik olarak uzanır. Bu nedenle denizin etkisi, iç kısımlara kadar sokulur. Bu durum, ülkemizde görülen iklim çeşitliliğini etkileyen unsurlardandır.

Hava durumu, kısa süreli hava olaylarını gösterirken iklim, uzun süreli hava olaylarının ortalamalarını gösterir. İklimde görülen çeşitlilik, doğal bitki örtüsünü de etkiler. Karadeniz ikliminde bitki örtüsü olarak orman, Akdeniz ikliminde ise bodur ağaç topluluğu olan maki görülür. Karasal iklimde baharda yeşeren otlar, yazın aşırı sıcak nedeniyle sararır. Bu tarz bitki örtüsüne ise **bozkır** denir.

Sizce hangi meslekte çalışanlar hava durumunu daha yakından takip etmelidir, neden? Düşüncelerinizi aşağıya yazınız.

.....

.....

.....

Şimdi de ülkemizde görülen iklim tiplerinin yaşantımıza etkilerini daha yakından inceleyelim.

Karadeniz iklimi

Bu iklim tipinde her mevsim yağış görülür. Bu özelliğe bağlı olarak da bölgenin bitki örtüsü genellikle ormandır.

3.12. Görsel: Karadeniz ahşap evleri

Çay, Karadeniz iklimine ait bir bitkidir. Çay, her mevsim yağışı seven bir bitki olduğu için bölge özelliklerine iyi uyum sağlamıştır. Çay, bölge halkının temel geçim kaynaklarından biridir.

? Sıcak iklime sahip bir bölgede çay yetiştiriciliği yapılabilir mi? Neden?

3.13. Görsel: Çay bahçesi

Karadeniz Bölgesi'nin kırsal alanlarında yapılan evlerde genellikle ahşap malzemeler kullanılır.

? Karadeniz Bölgesi'nin kırsal kesimlerinde ev yapımında genellikle ahşap malzemelerinin tercih edilme nedeni sizce ne olabilir?

Akdeniz iklimi

3.14. Görsel: Akdeniz taş evleri

Akdeniz ikliminin görüldüğü yerlerde daha çok taş evler görülür. Kışın havalar çok soğuk olmadığından ısınma problemi pek yaşanmaz. Bölgede yaz ayları sıcak ve kurak geçer. Kışlar ise ılık ve yağışlıdır.

Akdeniz ikliminin etkili olduğu bölgelerin kırsal kesimlerinde genelde taş evler yaygındır. Akdeniz ikliminde kış ayları ılık geçtiği için bu taş evlerde ısınma sorunu yoktur. Sıcak geçen yaz aylarında ise taş evler serin olduğu için taş evler bölge insanı tarafından tercih edilmektedir.

3.15. Görsel: Alanya sahili

Seracılık, Akdeniz ikliminin hüküm sürdüğü bölgelerde yaygın olarak görülen bir ekonomik faaliyet alanıdır. Kış aylarının ılık geçmesi seracıların işini kolaylaştırmaktadır. Kış aylarında gündüz güneş süresinin uzun olması da bölgedeki seracılık faaliyetlerini olumlu etkilemektedir.

Doğu Anadolu Bölgesi'nin yüksek bir yerinde seracılık yapılabilir mi, neden?

Karasal iklim

3.17. Görsel: Karasal iklim kerpiç evleri

Kerpiç nedir?

Çamur hâline getirilmiş toprağın kalıplar içine döküldükten sonra güneşte kurutulmuş şekline **kerpiç** denir. Kerpiç malzeme, soğuk kış aylarında sıcak; sıcak yaz aylarında ise serin tutma özelliğine sahip olduğu için bölge halkı tarafından ev yapımında tercih edilmektedir.

Akdeniz Bölgesi'nin sahil şeridinde özellikle yaz aylarında iç ve dış turist yoğunluğu yaşanmaktadır. Bölgede uzun süren yaz aylarının sıcak geçmesi bölge turizmini canlandırmaktadır. Bunun sonucu olarak yaşanan turizm yoğunluğu da yerel halkın ekonomik seviyesini olumlu anlamda etkilemektedir.

3.16. Görsel

Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ise soğuk ve kar yağışlı geçer. Karasal iklim, ülkemizin büyük bir bölümüne etki etmektedir. Karasal iklimin sert şartlarında yaşayan insanlar da yaşam koşullarını iklimin genel özelliklerine göre belirlemektedirler.

Karasal iklimin etkili olduğu bölgelerde kerpiç malzemenle yapılmış evler yaygındır.

3.18. Görsel: At kızağı

Karasal iklimin etkili olduğu bölgelerde kış aylarında kar yağışı bazen günlerce sürer. Metrelerce yığılan kar kütleleri yolları kapatır. Özellikle karasal iklimin etkili olduğu yerlerdeki kırsal kesimin merkezle kara yolu bağlantısı günlerce kesilebilir. Yollar kapandığı için ulaşım işi bazen at kızıklarına düşebilir.

Ülkemizde karasal iklimin etkili olduğu bölgelerde bahar aylarında yağın yağışın etkisiyle taze otlar geniş alanları kaplar. Bölgede bu özelliğe bağlı olarak da büyükbaş, küçükbaş ve arıcılık faaliyetleri yaygın olarak görülmektedir. Aşağıdaki görselleri inceleyiniz.

3.19. Görsel: Hayvancılık faaliyetleri

3.20. Görsel: Buğday tarlası

Buğday, çimlenme ve büyüme aşamasında suyu seven bir bitki olup olgunlaşma döneminde sıcağa ihtiyaç duyar.

Buğdayla ilgili yukarıda verilenlere göre bu bitkinin en iyi şekilde yetiştirilebilmesi için hangi iklim tipine ait bölgelerde yetiştirilmesi gerekir?

Çevrenizde hangi iklim tipi görülmektedir? Çevrenizdeki iklim tipi sizin yaşamınızı nasıl ve hangi yönlerden etkilemektedir? Cevabınızı aşağıya yazınız.

.....
.....

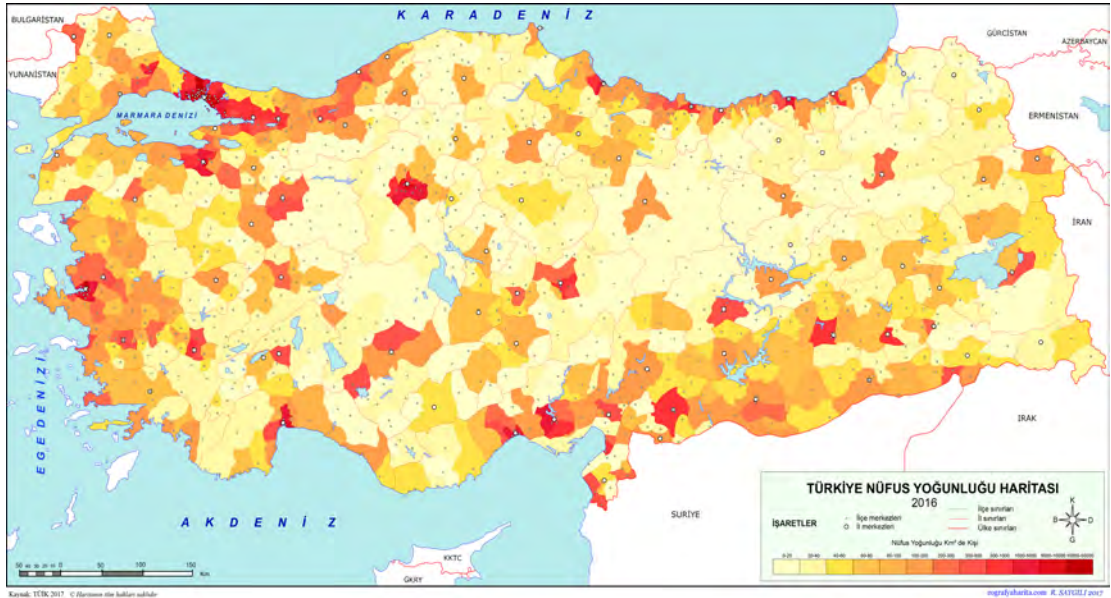
YAŞANACAK YERLER

Ailenizle birlikte yerleşmek için bir yer seçmeniz gerekseydi; yerleşim için nelere dikkat ederdiniz? Öncelikli şartlarınız neler olurdu?

İnsanlar yerleşim yeri olarak ihtiyaçlarını kolayca karşılayabilecekleri alanları seçerler. Toprağı verimli, iklimi elverişli olan bölgeleri tercih ederler. Sanayi, turizm, ticaret gibi ekonomik faaliyetlerin yoğun olduğu yerler yerleşim için tercih alanlarıdır. Yükseltinin fazla, ulaşım imkânlarının yetersiz, ekonomik faaliyetlerin zayıf olduğu yerler; yerleşim için pek tercih edilmeyen alanlardır. İnsanlar; deniz, göl, akarsu ve yer altı madenlerine yakın yerlerde yoğun olarak yaşarlar.

Dünyada ve ülkemizde nüfus, eşit olarak dağılmamıştır. Yukarıda saydığımız bu faktörler nüfusun dağılımını ve yoğunluğunu yakından etkilemektedir. Çevremizdeki doğal ve beşerî unsurlar yine nüfus dağılımını etkileyen önemli faktörlerdendir.

Türkiye Nüfus Yoğunluğu Haritası'nı inceleyerek haritanın altındaki soruları cevaplayınız.

3.21. Görsel: Türkiye Nüfus Yoğunluğu Haritası

Yaşadığınız bölge yukarıdaki haritada hangi renkle gösterilmiştir?

Nüfusu en yoğun olan illerimiz hangileridir?

Sizce haritaya göre nüfusu az olan illerin genel özellikleri nelerdir?

Türkiye yedi farklı bölgeye ayrılmıştır. Bu bölgelerin kendine özgü doğal ve beşerî özellikleri vardır. Şimdi de bu bölgeleri ve özelliklerini daha yakından tanıyalım:

Akdeniz Bölgesi

3.22. Görsel: Adana

Bölgede dağlar ve platolar geniş yer kaplar. Akdeniz bölgesinde denize kıyısı olan illerin, nüfusu ve nüfus yoğunluğu fazladır. Adana, bölgenin yoğun nüfuslu illerindendir. Adana'da bulunan Çukurova tarımsal üretimin merkezidir. Tarım alanlarının yaygınlığı, turizmin gelişmiş olması Antalya'yı da yoğun nüfuslu iller arasına sokmaktadır. Bölgenin büyük illerinden biri olan Mersin; liman, sanayi ve tarımsal faaliyetlerden dolayı yoğun nüfuslu illerdedir.

Isparta ve Burdur'un nüfusu azdır, sanayi ve ticari faaliyetleri ise az gelişmiştir. Akdeniz Bölgesinin genel bitki örtüsü makidir. **Maki**, her mevsim yeşil kalabilen kısa boylu ağaç topluluğuna denir.

Karadeniz Bölgesi

Bölgede yer şekillerine bağlı olarak nüfusun büyük bir bölümü kıyıda toplanmıştır. Karadeniz'de dağlar kıyıya paralel uzandığı için yerleşim alanları azdır. Bu yüzden bölgede dağınık yerleşme görülür. Bölgenin kırsal nüfusu, düz alanlara ev yaptıkları için yerleşim genelde dağınıktır.

Trabzon ve Samsun, bölgenin yoğun nüfuslu illerindendir. Samsun Limanı, bölgedeki ticari faaliyetleri canlandırmakta buna bağlı olarak da bölgenin nüfusu her geçen gün artmaktadır. Bafra ve Çarşamba Ovaları'nda yapılan tarımsal üretim, bölgenin nüfusunu artıran diğer faaliyet kollarındandır. Zonguldak'ta çıkarılan taşkömürü bölgeye işçi göçünü çekmekte buna bağlı olarak da bölgenin nüfus yoğunluğu artmaktadır. Karadeniz'in doğu tarafında yer alan illerde ise dağınık yerleşme görülür.

3.23. Görsel: Trabzon

3.24. Görsel: İzmir

Ege Bölgesi

Ege Bölgesi'nde dağlar denize dik uzandığı için denizin etkisi iç kesimlere kadar etkili olmaktadır. Bölgenin bu özelliği nüfus dağılımını da doğrudan etkilemektedir. Nüfusunun büyük bir kısmı kıyı ovalarda toplanmıştır. Kıyı ovalar verimli olduğu

için buralarda nüfus yoğundur. Bölgenin iç kesimlerine doğru gidildikçe nüfus yoğunluğu azalmaktadır. Ticaret, sanayi ve turizme bağlı olarak İzmir, bölgenin yoğun nüfuslu illerindendir. Bölgenin diğer illerinden Aydın'da ise tarımsal üretim, sanayi ve ticaret faaliyetlerine bağlı olarak nüfus yoğunluğu görülmektedir. Ege Bölgesi'nin bir kısmında maki, bir kısmında ise kızılçam ormanları görülür.

3.25. Görsel: İstanbul

Marmara Bölgesi

Marmara, yükseltisi en az olan bölgemizdir. Bölgede ulaşım kolay ve gelişmiştir. Marmara Bölgesi verimli tarım arazilerine sahiptir. Sanayisi en gelişmiş bölgedir. Ticaretin ve turizmin merkezidir. Sosyal ve kültürel imkânları gelişmiştir. Tüm bu gelişmelere bağlı olarak Marmara Bölgesi'nin nü-

fusu kalabalık ve yoğundur. İstanbul, Kocaeli ve Bursa gibi iller bölgenin ve ülkemizin en gelişmiş illerindendir. Marmara Bölgesi'nin ılık bir iklime sahip olması da nüfusu olumlu etkileyen diğer nedenlerdendir. Marmara'da Akdeniz ve Karadeniz iklimi etkili olduğu için yer yer maki yer yer de ormanlık alanlar görülür.

İç Anadolu Bölgesi

3.26. Görsel: Ankara

İç Anadolu Bölgesi geniş alan kaplamasına rağmen nüfus yoğunluğu az olan bölgelerimizdendir. Kırsal bölgelerde nüfus su kaynaklarına yakın yerlerde yoğunlaşmıştır. İç Anadolu Bölgesi ülkemizin orta kısmında yer aldığı için tüm bölgelerimizin kara yolu olarak geçiş güzergâhında yer alır. Bölgede ulaşım, eğitim ve sosyal imkânlar gelişmiştir.

Ankara ve Konya bölgenin kalabalık nüfuslu illerindendir. İç Anadolu Bölgesi'nin iç kesimleri kurak iklime bağlı olarak تنها bir nüfusa sahiptir. Bölgenin doğal bitki örtüsü bozkırdır.

Doğu Anadolu Bölgesi

3.27. Görsel: Erzurum

Bölge engebeli ve sert bir iklime sahiptir. Yükseltisi çok olan dağlar, ulaşımı zorlaştırır. Yağan kar uzun süre erimez. Bu durum tarımsal üretimi de yakından etkiler. Nüfus, verimli arazilerde ve iklimi daha yumuşak olan ovalarda yoğunlaşmıştır. Erzurum ve Van bölgenin kalabalık nüfusa sahip

illerindedir. Bölgedeki ulaşımın zorluğu ekonomik gelişmeyi ve sanayi yatırımlarını olumsuz olarak etkilemektedir. Doğu Anadolu Bölgesi geniş meralara ve çayırılara sahip bir bölgemiz olduğu için hayvancılık önemli gelir kaynaklarından biridir.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi

3.28. Görsel: Urfa

Bölge verimli ova ve platolara sahip olmasına rağmen kuraklıktan olumsuz etkilenmektedir. Bölge nüfusu yağışın fazla olduğu alanlarda ve akarsu kenarlarında yoğunlaşmıştır. Gaziantep, bölgenin sanayi ve ticaret alanında gelişmiş illerindedir. Urfa ise tarımsal üretimde gelişmiş kalabalık nüfuslu illerimizdendir. Siirt, Batman ve Şırnak ise nüfus olarak kalabalık olmayan illerimizdendir. Bölgenin doğal bitki örtüsü bozkırdır.

Aşağıdaki görsellerin altlarındaki boşluklara verilen görselin hangi iklim tipine ait olduğunu yazınız.

.....

.....

.....

İnsan Doğal Ortamı Şekillendiriyor

Doğal ortam, insan etkisi olmadan kendiliğinden meydana gelmiş oluşumdur. Dağlar, göller, nehirler ve ormanlar doğal ortamın unsurlarıdır. İnsanlar kendi yaşamlarını daha kolay daha konforlu bir hâle getirmek için doğal ortama müdahale eder, doğal ortamın imkânlarından faydalanırlar. Barajlar, köprüler, yollar, tüneller ve maden ocakları insanların doğal ortamı değiştirme ve ondan yararlanma faaliyetlerine sadece birkaç örnektir.

İnsanların doğal ortamda sonradan yaptıkları tüm bu değişikliklere beşeri unsur denir. Beşeri faaliyetlerin bilinçli bir şekilde yürütülmediği takdirde doğaya telafisi mümkün olmayan zararlar verdiğini unutmamalıyız.

Aşağıdaki görseller insanların doğal ortamı değiştirme faaliyetlerine örnek olarak verilmiştir. Verilen görselleri inceleyiniz.

3.30. Görsel

3.31. Görsel

İnsanın doğal ortamı değiştirme ve ondan yararlanma şekillerine verilebilecek örneklerden biri de Atatürk Orman Çiftliği'dir. Çiftlikte yapılan tarım ve hayvancılık faaliyetleri için endüstriyel tesisler de kurulmuştur. Atatürk Orman Çiftliği, büyük uğraşlar sonucunda başkentin en büyük yeşil alanı hâline geldi. Aşağıdaki görselleri inceleyelim.

3.32. Görsel: Atatürk Orman Çiftliği'nin ilk hâli

3.33. Görsel: Atatürk Orman Çiftliği arazisinin günümüzdeki hâli

Doğal çevrede kendi içinde bir denge vardır. İnsanlar bazen doğal çevreyi değiştirirken ve ondan yararlanırken bu dengeyi olumsuz olarak etkileyecek şekilde davranırlar.

nır. Örneğin, ülkemizdeki Tuz Gölü, küresel ısınma ve kuraklık gibi nedenlerle son 90 yılda %85 oranında küçülmüştür. Aşağıdaki görselleri inceleyiniz.

3.34. Görsel: Tuz Gölü'nün eski hâli

3.35. Görsel: Tuz Gölü'nün yeni hâli

Canlıların gelecekte sağlıklı bir şekilde varlıklarını sürdürebilmeleri için doğal çevrenin korunması gerekir. Bu da ancak doğal çevreye duyarlı insanlar sayesinde olacaktır. Doğal ortamı korumak herkesin görevidir. İnsanlar çok basit önlemlerle doğal çevreyi koruyabilirler. Örneğin, cam, kâğıt, plastik gibi maddeleri geri dönüşüme kazandırabiliriz.

Çevremizde elinde çöp poşeti sokak sokak gezerek çöp toplayan duyarlı vatandaşları da görmek bazen mümkün olabiliyor. İnsanın doğadan yararlanma faaliyetlerine bir örnek de GAP (Güneydoğu Anadolu Projesi)'tir. Türkiye'de sulanabilir arazinin önemli bir kısmı Fırat ve Dicle Nehirlerinin suladığı geniş ovalarda yer alır. GAP kapsamında yapılan barajlar ve sulama kanalları sayesinde artık bu ovalarda sulu tarım yapılmaktadır. Bunun yanında kurulan barajlardan elektrik enerjisi elde edilmektedir.

Çevrenizde bulunan beşeri unsurlara örnekler veriniz.

.....
.....

Yaşadığınız yerde nüfus dağılışına etki eden faktörleri yazınız.

.....
.....

DOĞAL AFETLER, ÇEVRE SORUNLARI VE ETKİLERİ

Çevrenizde hangi doğal afetler yaşanmaktadır? Doğal afetler toplumsal yaşamı nasıl etkiler?

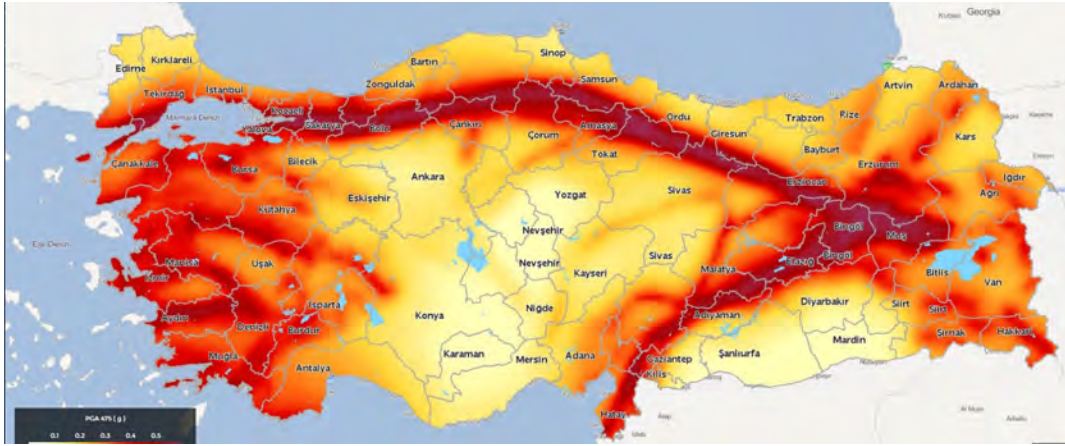
Afet

Çeşitli doğa olaylarının insanlar, canlılar ve çevre üzerindeki oluşturduğu yıkımdır. Ülkemiz arazi yapısı, yer şekilleri ve jeolojik yapısı itibarıyla sık sık doğal afetler yaşamış bir ülkedir. Doğal afetler ülkemize ekonomik olarak da zarar vermektedir.

Şimdi de ülkemizde yaşanan doğal afetleri tanıyalım.

Deprem

Yer kabuğunun kırılıp yer değiştirmesi ya da yanardağ faaliyetleriyle oluşan büyük sarsıntılara **deprem** diyoruz. Ülkemizin %96'sı deprem kuşağındadır. Ülkemizde meydana gelen depremlerin çoğunluğu bu deprem bölgelerinde görülmektedir. Batıklık alanları yerleşime açmamak, binalarımızı deprem yönetmeliğine göre yapmak ve deprem konusunda bilinçlenmek depreme karşı alacağımız önemli tedbirlerdendir. Ülkemiz deprem gerçeğini kabul etmeli, tedbirlerini de ona göre almalıdır. Alınacak bazı tedbirlerle depremin yıkıcı sonuçlarını en aza indirebiliriz. Aşağıdaki deprem haritasını inceleyiniz.

3.36. Görsel: Türkiye Deprem Haritası

Yaşadığınız bölge hangi renkle gösterilmiştir? Bölgenizi gösteren renk ne anlama gelmektedir? Araştırınız.

Sel

3.37. Görsel: Sel

Şiddetli yağan yağmurlar sonucu eğimli alanlardan akan sular, önüne eğimli alanlardan akan sular, önüne çıkan her şeyi sürükler. Kanalların ve dere yataklarının tıkanmasına sebep olur. Marmara ve Karadeniz bölgelerimiz sel afetinin sık yaşandığı yerlerdir. Ormanlık arazilerin korunması, dere yataklarının yerleşime açılmaması, altyapıların güçlendirilmesi sele karşı alınacak basit tedbirlerdendir.

Heyelan (Yer Kayması)

3.38. Görsel: Heyelan

Yağışın özellikle yağmurun fazla yağdığı dik yamaçlardan aşağıya doğru toprakların kaymasına **heyelan** denir. Ağaçlandırılmamış yamaçlarda heyelan sık görülür. Heyelan ilkbaharda Karadeniz Bölgesi'nde sıkça yaşanır. Ormanlık alanların korunması heyelandan korunmanın etkili yollarındandır.

Çığ

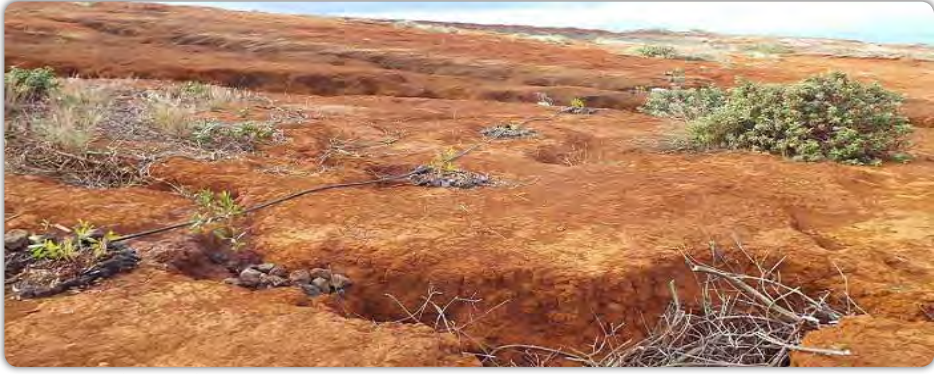

3.39. Görsel: Çığ

Eğimli arazilerde tutunamayan kar kütlelerinin büyüyerek aşağılara doğru hareket etmesine **çığ** denir. Çığ genellikle bitki örtüsünün zayıf olduğu bölgelerde yaşanır. Ülkemizde çığ, en fazla Doğu Anadolu Bölgesi'nde görülür. Çığ bölgelerini ağaçlandırmak oluşabilecek çığa karşı alınabilecek önemli tedbirlerdendir.

Erozyon

Toprakların verimli üst kısımlarının rüzgâr, yağmur, sel ve akarsu gibi etkenlerle aşınarak taşınmasına **erozyon** denir. Ülkemizde her yıl Kıbrıs Adası büyüklüğünde toprak, erozyon nedeniyle zarar görmektedir. İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri erozyonun yoğun yaşandığı yerlerdir. Erozyonu önlemenin de en etkili yolu ağaçlandırma çalışmalarıdır. Eğimli arazilerin teraslanması ise erozyonun etkisini azaltacak önlemler arasında yer alır. Aşağıdaki erozyon görselini inceleyiniz.

3.40. Görsel: Toprak erozyonu

ORMAN YANGINI

Yaz aylarında yaşanan sıcaklık ve kuraklıklar orman yangını riskini artırmaktadır. Akdeniz ve Ege bölgeleri yaz aylarında orman yangınlarının sık yaşandığı bölgelerimizdir. Orman yangınları ülkemizin ve dünyamızın ciğerlerini yok eden en acımasız afetlerdendir. Orman yangınlarını yaşamamak için biz insanlara büyük görevler düşmektedir. Piknik alanlarında yaktığımız ateşleri iyice söndürmek, ormanlara sigara izmariti atmamak, tarlamızdaki anızları yakmamak bizim alabileceğimiz basit önlemlerden sadece birkaçıdır.

3.41. Görsel: Orman yangını

Sizce çevre sorunları sadece meydana geldikleri bölgeyi mi etkiler?

Aşağıdaki görselleri inceleyiniz. Görsellerdeki felaketlerin çevreye nasıl zararlar verdiğini ve bu sorunlara karşı alınabilecek tedbirleri aşağıdaki boşluğa yazınız.

3.42. Görsel

3.43. Görsel

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3.44. Görsel

3.45. Görsel

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Doğal Afetlerin Hayatımıza Etkisi

Doğal afetlerin zararlarını en aza indirebilmek için insanlara büyük iş düşmektedir. Doğal afetler sırasında ne yapacağımızı bilirsek can ve mal kaybını azaltabiliriz. Okullarda, iş yerlerinde, televizyonlarda hatta hayatın her yerinde insanlar bilinçlendirilmelidir.

Çığ, sel, heyelan, deprem gibi önlenmesi insan eliyle mümkün olmayan doğal afetler ülkemizin de sık sık karşılaştığı sorunlardandır. Bu doğal afetlere karşı önceden bazı önlemlerin alınması durumunda verdiği zararların en aza indirilebileceği unutulmamalıdır. Hikâyelerde, türkülerde ve şiiirlerde doğal afetlerin izlerini görmek mümkündür. Âşık Veysel'in Kızılırmak Türküsü bu anlatılanlara güzel bir örnektir.

Kızılırmak Türküsü

Bahar gelir kudurursun,
Kızılırmak seni seni...
Ne uyursun ne durursun,
Kızılırmak seni seni...

Gelin yedin, kızlar yedin,
Nice ela gözler yedin,
Seksen doksan yüzler yedin,
Kızılırmak seni seni ...

Gençler yersin, goca yersin,
Gündüz yersin, gece yersin,
Hâkim benden sormaz dersin,
Kızılırmak seni seni...

Söyler Veysel sözü sana.
Yılda kıyan üç beş cana,
Selleri eyle bahane,
Kızılırmak seni seni...

Âşık Veysel Şatıroğlu

Yaşamış olduğumuz doğal afetler elbette günlük hayatımızı derinden etkiler. Yaşanan büyük felaketler yaşantımızda derin izler bırakan maddi ve manevi yaralara neden olabilir.

Aşağıdaki tsunami görselini inceleyelim. Burada yaşayan insanların bu büyük afetten nasıl etkilenmiş olabileceklerini düşünelim.

3.46. Görsel: Tsunami

Denizlerin tabanlarında oluşan deprem sonucunda deniz ve okyanus sularının kabarak dev dalgalar hâlinde kıyı yerleşimlerini sular altında bırakmasına **tsunami** denir. Tsunami ülkemizde görülmeyen bir doğal afettir.

Ülkemizde en fazla can ve mal kaybına neden olan doğal afet depremdir. Deprem, önceden tedbir alınırca zararları en aza indirilebilecek bir afettir. Ülkemizin bir çok yerinin deprem kuşağında yer aldığını düşünürsek deprem gerçeğini bilmeli ona göre tedbirlerimizi önceden almalıyız. Şimdi de ülkemizde yaşamış olan aşağıdaki deprem görselini inceleyiniz.

3.47. Görsel: Deprem

Sizce yurdumuzda yaşanan yandaki doğal afet, bölge insanını nasıl etkilemiştir? Bölgenizde böyle doğal afetler yaşanıyor mu?

Doğal afetlerin günlük yaşantımızdaki etkileriyle ilgili aşağıdaki haberi okuyunuz.

3.48. Görsel

Müdürlüğü ekipleri de zarar gören bölgelerde zarar tespit çalışması ve incelemesine başladı. (...)

Aksaray'da etkili olan şiddetli yağmur, dolu yağışı ve fırtına tarım arazilerini vurdu

Aksaray genelinde çeşitli bölgelerde ekili tarım arazileri %100'den %30'a kadar zarar görürken özellikle sebze ekili alanlarda ciddi zararlar oluştu. Gıda Tarım ve Hayvancılık

Müdürlüğü ekipleri de zarar gören bölgelerde zarar tespit çalışması ve incelemesine başladı. (...)

Genel Ağ'dan kısaltılmıştır.

Verilen habere göre Aksaray'da etkili olan sel, bölgedeki çiftçileri hangi yönlerden etkilemiş olabilir.

ÖZET

Bu bölümde Sosyal bilgiler 5 dersinin İnsanlar, Yerler ve Çevreler ünitesini işledik. Bu üniteyi dört ana başlık altında ele aldık. Bunlar, Yaşadığım Yerin Yeryüzü Şekillerini Tanıyorum, İklim ve İnsan Faaliyetleri, Yaşanacak Yerler, Doğal Afetler, Çevre Sorunları ve Sonuçları'dır.

Birinci konumuz "Yaşadığım Yerin Yeryüzü Şekillerini Tanıyorum" da haritaları tanıyarak haritaların da bir dilinin olduğunu öğrendik. Fiziki harita üzerindeki dağları, ovaları, platoları, akarsu ve gölleri inceledik. Ülkemizin kuzeyi, güneyi ve batısındaki dağların uzanış şekillerini ve etkilerini öğrendik.

İkinci konumuz "İklim ve İnsan Faaliyetleri" nde günlük hava olaylarının insan faaliyetlerini nasıl etkilediğini inceledik. Ülkemizde görülen iklim tiplerine değindik. Hangi iklim tipinde hangi ev tiplerinin tercih edildiğini anlattık.

Üçüncü konumuz "Yaşanacak Yerler" de insanların yerleşim yeri olarak ihtiyaçlarını kolayca karşılayabilecekleri yerleri seçtiklerini öğrendik. Sanayi, turizm ve ticari faaliyetlerin yerleşme üzerindeki etkisini inceledik. Yurdumuzdaki yedi bölgenin nüfus yoğunluklarına değindik. Nüfusu çok olan illere, bölgelerden örnekler verdik. Bölgelerin bitki örtülerini öğrendik.

Dördüncü konumuz "Doğal Afetler, Çevre Sorunları ve Etkileri" konusunda ülkemizin deprem bölgesi olduğunu, öğrendik. Yurdumuzda yaşanan doğal afetlerin maddi manevi kayıplara yol açtığını anlattık. Sel, heyelan, çığ, erozyon ve orman yangını gibi afetlere görsellerle örnekler verdik. İnsanın doğayı nasıl şekillendirdiğine örnekler verdik.

Doğal afetlerin türkülerimize, şiirlerimize kısacası kültürümüze etkilerini işledik. Âşık Veysel Şatıroğlu'nun şiirlerinde sel afetini nasıl işlediğini öğrendik.

Ülkemizden doğal afet manzaralarına görsellerle değindik. Doğal afetleri önleme adına üzerimize düşen görevlerin neler olduğunu öğrendik.

3. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI

1. Bir yerin harita üzerindeki küçültme oranına denir.

Verilen boşluğa yazılması gereken kelime aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yön
C) Kroki
B) Plan
D) Ölçek

2. Fiziki bir haritada aşağıdaki renklerden hangisi en alçak yerleri gösterir?

- A) Yeşil
C) Kahverengi
B) Sarı
D) Beyaz

3. Akarsular tarafından derin yarılmış, çevresine göre yüksekte olan geniş düzlüklere ne denir?

- A) Dağ
C) Göl
B) Plato
D) Ova

4. Ülkemizde yükseltisi en fazla olan bölgemiz aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ege
C) Doğu Anadolu
B) Marmara
D) Akdeniz

5. Aşağıdakilerden hangisi ülkemizde görülen ilkim tiplerinden biri değildir?

- A) Muson
C) Akdeniz
B) Karasal
D) Karadeniz

6. I. Isparta II. Muğla III. Niğde

Yukarıdaki illerden hangilerinde Akdeniz iklimi görülür?

- A) I, II
B) II, III
C) I, III
D) I, II ve III

7. Aşağıdakilerden hangisi iklimin insan yaşamı üzerindeki etkisine örnek değildir?

- A) Turizm
C) Eğitim

- B) Giyim tarzı
D) Beslenme

8. Ülkemizde seracılık faaliyetinin yoğun olarak yapıldığı bölgemiz aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ege
C) Doğu Anadolu

- B) Akdeniz
D) İç Anadolu

9. Karadeniz Bölgesi'nde bulunan aşağıdaki illerden hangisinin nüfusu en yoğundur?

- A) Rize
C) Samsun

- B) Giresun
D) Artvin

10. Türkiye Nüfus Dağılışı Haritası'na göre aşağıdaki illerden hangisi daha yoğun bir nüfusa sahiptir?

- A) Kayseri
C) Antalya

- B) İstanbul
D) İzmir

11. Aşağıdakilerden hangisi doğal afetle ilgili bir haber değildir?

- A) Ege depremle sarsıldı.
B) Trafik kazası bir aileyi yok etti.
C) Sel tarım arazilerine zarar verdi.
D) Heyelan iki evi yıktı.

12. Aşağıdaki doğal afetlerden hangisi ülkemizde görülmez?

- A) Deprem
C) Tsunami

- B) Sel
D) Heyelan

0101010101010101

0101010101010101
0101010101010101
0101010101010101
0101010101
01010101010101

0101010101010101

0101010101010101
0101010101010101
0101010101010101
0101010101
01010101010101

4. ÜNİTE: BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM

KONULAR

- TEKNOLOJİNİN TOPLUMSAL YAŞAMA ETKİLERİ
- SANAL ORTAM VE DOĞRU BİLGİ
- SANAL ORTAMDA NELERE DİKKAT ETMELİYİZ?
- MUCİTLERİN VE BİLİM İNSANLARININ ORTAK ÖZELLİKLERİ
- KAYNAKÇA GÖSTERİYORUM

ANAHTAR KELİMELELER

- İcat
- Bilim İnsanı
- Teknoloji
- Genel Ağ
- Mucit
- Kaynakça
- Bilimsel Etik
- Sosyal Paylaşım
- Bilim
- Medya
- Sanal Ortam

GİRİŞ

Bu ünitemizi beş ana başlık altında inceleyeceğiz. Birinci konu başlığımızda, teknolojinin toplumsal ilişkilere etkisini işleyeceğiz. İkinci konumuzda, sanal ortamdaki her bilginin doğru olup olmadığını sorgulayacağız. Üçüncü konumuzda, güvenli sanal ortam kullanımından söz edeceğiz. Dördüncü konumuzda buluş yapan bilim insanların ortak özelliklerini anlatacağız. Son konumuzda ise bilimsel etiği işleyeceğiz.

TEKNOLOJİNİN TOPLUMSAL YAŞAMA ETKİLERİ

Çevrenizdeki insanların teknolojiyi bilinçli kullandığını düşünüyor musunuz, neden?

Günümüz teknoloji çağıdır. Teknoloji hayatımızın her aşamasına girmiş bulunmaktadır. Sabah yatağımdan kalkmamız ile tekrar yatağıma dönmemiz arasında hangi teknolojik aletleri kullandığımızı bir düşünün. Acaba bu teknolojik aletleri kullanmadan günlük hayatımıza devam etmek isteseydik durum ne olurdu? Hiç düşündünüz mü? Bu konuyu şöyle bir kurgu ile hayal edelim:

Teknolojisiz Bir Gün

Sabah uyanmak için herhangi bir saatin veya cep telefonunun alarmını kurmayınız. Evinizde bulunan saatlere bakıp saatin kaç olduğunu öğrenmeyiniz. Buzdolabı ve ocağı kullanmadan kahvaltınızı yapınız. Cep telefonunuzu almadan evden çıkınız. Çocuğunuz servise binmediği için onu okula yürüyerek götürünüz. Çocuğunuzun bıraktıktan sonra 5 km uzakta olan iş yerinize hiçbir taşıta binmeden ulaşmaya çalışınız. İş yerinde hiçbir teknolojik aleti kullanmadan işlerinizi yürütmeye çalışınız. Saate bakmadığınız için hava kararınca akşam olduğunu anlayarak evinize gitmeye çalışınız.

Evinizde de hiçbir teknolojik aleti kullanmayınız diğer aile üyelerinin de kullanmamasını sağlayınız. Bu şekilde işlerinizi halletmeye çalışınız ve uykunuz gelince uyuyunuz.

Yukarıdaki kurguya benzer bir gün geçirmek ister miydiniz? Böyle bir gün geçirseydiniz hangi zorluklarla karşılaştırdınız?

Şimdi de aşağıdaki aile görselini inceleyiniz.

4.1. Görsel

Sizce yandaki ailenin yaptığı davranış doğrudur? Neden?

.....

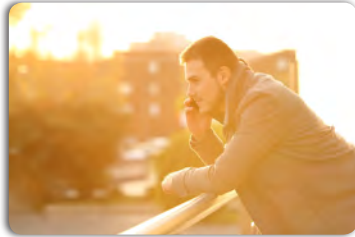
.....

.....

Sizin ailenizde de bu tür davranışların yaşandığı oluyor mu?

Teknoloji bilinçli ve amacına uygun olarak kullanıldığında elbette hayatımızı kolaylaştırır. Geçmiş yıllarda ev faturalarını ödemek için bankalarda veya ödeme merkezlerinde dakikalarca hatta saatlerce beklemek zorunda kalırdık. Hem zamanımız boşa gider hem de işimizden geri kalırdık. Şimdi ise akıllı telefonlarımızdan veya bilgisayarımızdan Genel Ağ'a bağlanarak saniyeler içinde işimizi hâlledebilmekteyiz. Teknoloji, yaşamımızı kolaylaştırmak için geliştirilir. Örneğin cep telefonunun amacı bellidir. Biz cep telefonunu amacı dışında saatlerce hiç kapatmadan kullanırsak vücut sağlığınıza zarar vermiş oluruz.

Yıllar önce hayal edemediğimiz pek çok teknolojik gelişmeyi şimdi hayatımızda rahatlıkla kullanmaktayız.

4.2. Görsel

Ülkemizde yaygın olarak kullanımına yaklaşık olarak yirmi üç yıl önce başlanan cep telefonunun şimdi günlük hayatımızdaki yerini bir düşününüz. Cep telefonu ilk kullanıma çıktığı zamanlarda sadece konuşma ve mesajlaşma görevini görüyordu. Günümüz akıllı cep telefonları bu saydıklarımızın yanında pek çok teknolojik özelliğe sahip olarak karşımıza çıkmaktadır. Bilinçsizce kullanılan teknolojik aletler hem kendi sağlığınıza hem başkasının sağlığına zarar vermektedir. Eskiden bir akrabamızı veya arkadaşımızı özlediğimiz zaman onun yanına gider hasret giderirdik. Peki, günümüzde bu özlemimizi nasıl gideriyoruz hiç düşündünüz mü? Tabii ki cep telefonu ile onu arayarak veya bir mesaj göndererek ama şunu unutmamalıyız ki sanal ortamda hasretler giderilemez, dostluklar pekiştirilemez.

Akşam eve geldiğimiz zaman hangimiz isteriz ki anne ve babamız eline cep telefonu almış veya bilgisayarın başına oturmuş olsun bizi ne görsün ne de duysun.

Aşağıdaki görseli inceleyiniz. Teknolojinin yaşamımızı nasıl değiştirdiğini verilen boşluğa kısaca yazınız.

4.3. Görsel: Yıl 1980

4.4. Görsel: Yıl 2018

Teknoloji kullanımı hepimizi farklı alanlarda etkiler. Teknoloji bakın Tuğçe'nin hayatını nasıl etkilemektedir?

4.5. Görsel: Tuğçe

Merhaba ben Tuğçe. Ben teknolojiyi takip etmeyi ve kullanmayı çok seviyorum. Şimdilerde birçoğumuzun kullanmış olduğu akıllı cep telefonları bilinçli kullanılırsa gerçekten günlük hayatımızı daha eğlenceli bir hâle getiriyor. Ben cep telefonu üzerinden bir grup kurdum. Bu gruba isteyen tüm akrabalarımı kaydettim. Aramızda resim, video veya güzel anılarımızı paylaşabiliyoruz. Akrabalarımızdan herhangi birinin başına gelmiş olan iyi veya kötü bir durumdan anında hepimiz haberdar oluyor, yapmamız gerekenleri yapabiliyoruz. Eskiden aylarca haber alamadığımız akrabalarımızla şimdi sıklıkla görüşüyoruz. Genel Ağ ve günümüz teknolojisi doğru, amacına uygun olarak kullanılırsa bizlerin sosyalleşmesine ve toplumla iyi ilişkiler kurmasına yardımcı oluyor.

Bilinçsizce kullanılan teknolojinin toplumsal ilişkiler üzerindeki etkisini daha iyi anlayabilmek için aşağıdaki görseli inceleyiniz.

4.6. Görsel

Yandaki görsele benzer bir görüntüyle hiç karşılaştınız mı?

Görseldeki insanların yaptığı davranış sizce doğru mudur? Neden?

Şunu unutmayalım ki doğru ve bilinçli teknoloji kullanımı toplumsal birlik ve beraberliği artırır. Toplumun dayanışma bağlarını güçlendirir. Ülkemizde veya dünyada

SANAL ORTAM VE DOĞRU BİLGİ

Sanal ortamda karşılaştığınız her bilgiye inanır mısınız, neden?

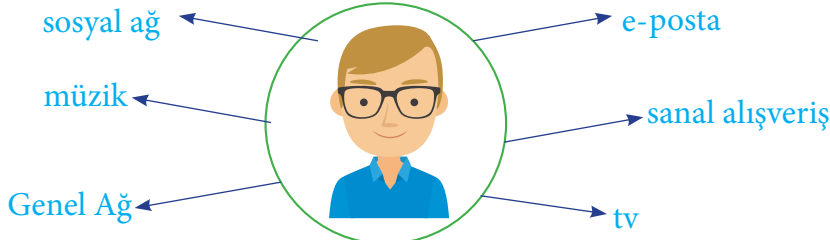
Günümüz teknoloji çağı olduğu için hayatın pek çok yerinde teknolojiyi kullanıyoruz. Sabah evden çıkarken teknolojik bir alet olan cep telefonunu unuttuğunuzu düşünün. Böyle bir durumda eve dönene kadar huzursuz ve tedirgin olur muyduk acaba?

Günümüzde pek çok işimizi Genel Ağ üzerinden yapıyoruz. Örneğin, bankada iki saat Genel Ağ'ın açılmadığını düşünün. Bu durumda çalışanlar işlerini yapabilirler miydi? Peki acil işi olan müşteriler ne yapardı?

Örneklerden de anlaşılacağı gibi teknoloji artık hayatımızla içi içedir. Günlük hayatta ulaşılmış olduğumuz pek çok bilgiye sanal ortam üzerinden ulaşıyoruz. Büyük küçük pek çok kişinin akıllı cep telefonlarında artık Genel Ağ var. Birçoğumuzun evinde ise bilgisayar, tablet gibi teknolojik aletlere bağlı ev Genel Ağ'ı mevcuttur.

Günümüzde birçok şirket Genel Ağ üzerinden satış yapmaktadır. Kişiler görüşlerini sanal ortam üzerinden daha çok insan kitlesine ulaştırabilmektedir.

Aşağıdaki görseli inceleyerek görselle ilgili düşüncelerinizi söyleyiniz.

4.7. Görsel

Yazılı, sözel ve görsel formatlardaki: sinema, reklam, televizyon ve Genel Ağ gibi farklı bilgilere, mesajlara veya daha başka bilgilere ulaşabilme bunları anlayabilme anladığı bilgileri başkalarına iletebilme becerisine **medya okuryazarlığı** denilmektedir.

Günümüzde medya okuryazarlığı aranan bir özellik olmakla birlikte medya bağımlılığı da sosyal bir sorun olarak tanımlanmaktadır. Medyayı kullanırken bilinçli oluyoruz. Medya bağımlısı değil bilinçli bir medya kullanıcısı olmaya dikkat etmeliyiz.

Son yıllarda yapılan araştırmalar şunu göstermektedir: Medyayı aşırı kullanan medyadaki her bilgiye itibar eden insanların sağlıklı düşünme ve karar verme becerileri zayıflamaktadır çünkü medya size düşünme imkânı sunmaz, bilgiyi size hazır olarak verir ve sizden bu bilgiye inanmanızı bekler.

Medya bağımlısı insanlarda şu belirtiler görülür:

- * Zamanının büyük bir bölümünü ekran başında geçirir.
- * Yaşam alanını iyice daralmıştır.
- * Çevresinde olup biten toplumsal olaylarla pek ilgilenmez.
- * Ailesinden ve arkadaş çevresinden uzaklaşır.
- * Ön yargılıdır, sinirli ve anlayışsızdır.
- * Çevresiyle ciddi anlamda iletişim problemleri yaşamaya başlar.
- * Öğrenci ise ders başarısı düşmüştür.
- * Hareketsizliğe bağlı olarak farklı sağlık problemleri yaşamaya başlar.

Sanal ortamda dolaşan bilgilerin birçoğu doğruluk ve güvenilirlik süzgecinden geçmemiş kişisel bilgileri yansıtan ifadelerdir. Sanal ortamda karşılaştığımız ve bizleri yanlış yönlendiren en büyük sorunlardan bir de fotomontaj olayıdır. Fotomontaj, gerçekte olmayan bir bilgi veya görselin farklı bilgisayar programları ile varmış gibi düzenlenmesidir.

Aşağıdaki fotomontaj örneği ile yapılmış yalan haberi inceleyiniz.

Bu kez bir başka provokatif oyun oynandı ve hiç alakası olmayan bir fotoğraf karesi photoshop tekniğiyle değiştirildi. Karede polisin bir küçük çocuğu kovalama görüntüsü oluşturuldu ve sosyal medyaya bu hâliyle servis edildi. Sosyal ağ da bu yalan haberi yaydı.

Ancak olayın üzerinden çok geçmeden gerçek anlaşıldı ve fotoğrafın aslı ortaya çıktı. İşte o fotoğrafın aslı ve değiştirilerek çeşitli eylem ve olaylara uyarlanan diğer hâlleri.

4.8. Görsel

Medya denince aklımıza hemen Genel Ağ ve sosyal paylaşım siteleri gelmektedir. Evet, bunlar medyadır ama medyanın tamamı değildir. Kitaplar, dergiler, videolar, sokaklardaki ilan panoları ve hatta el broşürleri de birer medya organıdır. Bu materyallerde amaç tüketici kitleye ulaşarak bu kitleyi etkilemektir.

Sinemaya gittiğimizde izleyeceğimiz filmde önce o kadar tanıtım reklamı yapılmaktadır ki bu yüzden izleyeceğimiz filmin ne olduğunu bile bazen unuttuğumuz olmuştur. İşte bu reklamların amacı tamamen hedef kitleye ulaşabilmek içindir. Bilinçli medya kullanıcıları yapılmış olan bu reklamların gerçek amacını iyi bilir. Harcama ve diğer faaliyetlerinde bu etkinin altında kalmadan hareket eder.

Bizler bilinçli birer teknoloji ve sosyal medya kullanıcısı olarak teknolojiyi ve sosyal medyayı elbette takip etmeliyiz ama bu takip etme süreci verilen tüm bilgileri ve etkileri al, kabul et şeklinde olmamalıdır. Ulaştığımız bilgileri önce kendi sonra da bilimsel süzgeçten geçirdikten sonra kullanmalıyız.

Sanal ortamda biz kullanıcılar için hazırlanmış tuzaklara karşı tedbirli olmalıyız. Sosyal paylaşım sitelerinde gereğinden fazla kalmamalıyız. Bu sitelerde kesinlikle kişisel bilgilerimizi ve fotoğraflarımızı kimseyle paylaşmamalıyız.

Şimdi de dost bilgisayarımız olan Bilge Ekran'ın bizim için söylediklerine kulak verelim.

4.9. Görsel

Biz bilgisayarlar, siz insanlara her türlü bilgi ve görsel kaynağı anında sunan teknolojik aletleriz. Siz insanlar bizleri doğru ve bilinçli kullanırsanız doğru bilgiye daha kolay ulaşabilirsiniz ama bizden duyduğunuz her bilgiyi kontrol etmeden kullanmaya kalkarsanız zor durumlarda kalabilirsiniz.

Bizi kullanırken alacağınız bazı tedbirlerle doğru bilgiye daha kolay ulaşabilirsiniz.

Bizi kullanırken nelere dikkat etmelisiniz?

- * Tek bir siteden aldığınız bilgi ile yetinmeyiniz, elde ettiğiniz bilgileri farklı kaynaklardan kontrol ediniz.
- * Daha önceden güvenilirliğini test ettiğiniz siteleri ziyaret etmelisiniz.
- * Araştırma yaparken resmî sitelere ait olan sayfaları tercih etmelisiniz.
(www.meb.gov.tr gibi)
- * Araştırmanız sonucu elde ettiğiniz bilgilerin eski bilgi mi yoksa güncellenmiş bilgi mi olduğunu kontrol ediniz.
- * Elde ettiğiniz bilgileri birden fazla siteden elde ettiğiniz diğer bilgilerle karşılaştırmalısınız.
- * Medyayı doğru okuyabilme, doğru anlayabilme ve doğru iletebilme dileğiyle...

SANAL ORTAMDA NELERE DİKKAT ETMELİYİZ?

Sanal ortamda alışveriş yaparken nelere dikkat ediyorsunuz?

Fatura ödeme, bankacılık işlemleri, online alışveriş, haber sitelerinde gezinme ve daha bir çok işimiz için her gün Genel Ağ'a ihtiyaç duyarız. Özellikle Genel Ağ alışverişlerimizde kredi kartımızın numaralarını verir, daha ürünü almadan ödememizi yaparız.

Peki, bu işlemleri yaparken nelere dikkat etmeli hangi güvenlik tedbirlerini almalıyız? Sanal ortamda mağdur edilmemek için nelere dikkat etmeliyiz? Bu soruları kendinize hiç sordunuz mu?

Aşağıdaki görseli inceleyerek, görselle ilgili düşüncelerinizi söyleyiniz.

4.10. Görsel

Genel Ağ, bilinçli kullanıldığı zaman günlük hayatımızı kolaylaştırır.

Bilinçli kullanılmayan Genel Ağ ise bazı kişisel ve toplumsal sorunlara yol açar. Özellikle çocukların sanal ortamda uygun olmayan içeriklerle karşılaşması ciddi psikolojik sorunlara neden olabilmektedir.

Güvenli sanal ortam kullanımı için uymamız gereken bazı kurallar:

- * Genel Ağ'da okuduğunuz ve karşılaştığınız her içeriğin doğru olup olmadığını sorgulamalıyız.
- * Sanal ortamda uzun zaman geçirmemeliyiz.
- * Bilmediğimiz kaynaklardan gelen mesaj ve farklı içeriğin açmadan silmeliyiz.
- * Bilgisayar ve tabletlerimizde lisanslı virüs programları kullanmalıyız.
- * Sosyal paylaşım sitelerinde hesap açarken gerekli olan yaş sınırına dikkat etmeliyiz.
- * Genel Ağ'da kişisel yazı, fotoğraf ve diğer bilgilerimizi paylaşmamalıyız.
- * Sanal ortamda herhangi bir tehditle karşılaşsak durumu hiç vakit kaybetmeden büyüklerimize haber vermeliyiz.
- * Sanal ortamda tanımadığımız kişi ve grupların arkadaşlık tekliflerini kabul etmemeliyiz.
- * Paylaştığımız bilgi ve içeriklerden telif hakkı doğabileceğini unutmamalıyız.

* Polis, savcı veya farklı resmî makamlardan aradığını söyleyerek sizden para veya kişisel bilgi isteyenlere inanmamalı böyle bir durumda hemen yetkililere haber vermeliyiz.

* Sanal ortamın sınırsız özgürlük anlamına gelmediğini bilmeli ve ona göre hareket etmeliyiz.

4.11. Görsel

Genel Ağ kullanırken dikkatli olmalı, Genel Ağ üzerinden gelen “kazandınız” şeklindeki mesajlara karşı bilinçli olmalıyız.

Yandaki görselden ne anlıyorsunuz?

Sanal alışverişlerde tüketicinin hakkını koruyan **Mesafeli Sözleşme** nedir? Mesafeli sözleşme, "yazılı, görsel, telefon ve elektronik ortamda veya diğer iletişim araçları kullanılarak ve tüketicilerle karşı karşıya gelinmeksizin yapılan ve malın veya hizmetin tüketiciye anında veya sonradan teslimi ya da ifası kararlaştırılan sözleşmeler" olarak tanımlanıyor. Genel Ağ üzerinden yapılan alışverişler de bu tanıma giriyor.

Genel Ağ'da alışveriş yapan tüketici ile satıcı arasında mesafeli sözleşme kurulmadan önce, tüketicinin hizmet ya da mal sağlayıcı tarafından yönetmelikte yer alan hususlarda bilgilendirilmesi gerekiyor. Sözleşme kurulmadan önce yönetmelik kapsamında satıcı tarafından tüketiciye verilmesi gereken bilgilerden bazıları ise şöyledir:

- a) Satıcı veya sağlayıcının isim, unvan, açık adres, telefon ve varsa diğer erişim bilgileri,
- b) Sözleşme konusu mal veya hizmetin temel nitelikleri,
- c) Tüm vergiler dâhil olmak üzere mal veya hizmetin Türk Lirası olarak satış fiyatı,
- ç) Varsa teslim masrafları,
- d) Ödeme ve teslim veya ifa ile ilgili bilgiler,
- e) Cayma hakkının kullanılmasının şartları.

Bu ön bilgilerin online ortamda satın alma işlemi gerçekleşmeden önce tüketici tarafından teyit edilmesi gerekiyor aksi takdirde, sözleşme ilişkisi kurulmuş sayılmıyor.

Genel Ağ'dan alınmıştır.

Genel Ağ'da belgesiz alışverişlerde tüketici mağdur edilmektedir. Sanal alışverişlerde alıcı ile satıcı arasında e-sözleşme yapılması gerekmektedir ancak bu sözleşmeyi tüketiciler bilinçli bir şekilde incelemeli, sonradan hak kaybına neden olabilecek maddeleri kabul etmemelidir.

Genel Ağ alışverişlerinde yaşanan en büyük sorunlardan biri de alıcının herhangi bir sorunla karşılaştığı zaman karşısında muhatap bulamamasıdır.

Tüketiciler, sanal alışveriş yapmadan önce 4077 sayılı Tüketicinin Haklarının Korunması Kanunu iyice incelemeli ona göre hareket etmelidirler.

Tüketici, ister mağazadan isterse Genel Ağ üzerinden alınmış olsun ayıplı ürünü iade etme hakkına sahiptir.

Kimlik Hırsızlığı

4.12. Görsel

Günlük hayatta artık sıklıkla Genel Ağ'ı kullanıyoruz. Akıllı telefon teknolojisinin daha gelişmediği zamanlarda sanal ortama bağlanabilmemiz için bilgisayar zorunlu bir alettir. Şimdilerde cep telefonundan istediğimiz yerde Genel Ağ'a bağlanabilmekteyiz ancak tablet, cep telefonu ve bilgisayarlardan Genel Ağ'a bağlanırken dikkatli olmadığımızda bazı tehlikelerle karşı karşıya kalabiliriz. Sosyal paylaşım sitelerinde bilinçsizce yaptığımız bazı paylaşımlar kişisel kimlik

bilgilerimizin kötü niyetli insanların eline geçmesine neden olabilmektedir. Bu paylaşımlarımızda kendimizle ilgili hiçbir özel bilgiyi sanal ortama vermemeliyiz. Hatta kişisel bilgilerimizi yakın arkadaşlarımızla dahi paylaşmamalıyız.

Genel Ağ'a bağlandığımız araçlarımızda mutlaka koruyucu virüs programı kullanmalıyız.

Bankacılık ve diğer sosyal hesaplarımızda kullandığımız şifrelerimizi düzenli aralıklarla güncellemeliyiz. Seçmiş olduğumuz şifreleri karmaşık sayı ve harfle den oluşturmamızdır.

Sanal ortamı kullanırken başka hangi güvenlik tedbirlerine uymalıyız?

.....

.....

Sanal ortamda kişisel bilgilerimizin ele geçirildiğini fark edersek ne yapmalıyız?

.....

.....

MUCİTLERİN VE BİLİM İNSANLARININ ORTAK ÖZELLİKLERİ

Mucit ve bilim insanı deyince ne anlıyorsunuz?

Bu konumuzda farklı ülkelerden çeşitli mucitlere, bilim insanlarına ve yaptıkları çalışmalara örnekler vereceğiz. Bu örneklerden de yola çıkarak hep birlikte mucitlerin ve bilim insanlarının ortak özelliklerini belirleyeceğiz. O hâlde öncelikle mucit ve bilim insanı kimdir? Sorusuyla konumuza başlayalım. Yeni bir buluş ortaya koyan, icat eden kimseye **mucit** denir. **İcat**, ilk kez yeni bir şey ortaya koymaktır. **Bilim** ise insan-oğlunun evreni anlama ve açıklama gayretleridir. **Bilim insanları**, her şeyden önce var olanı sorgulayan ve olması gerekeni hayal edip onunla uğraşan kişidir. O hâlde bilim insanlarından evrendeki olay ve olgulardan anladıklarını basitleştirip kitlelerin anlayabileceği bir şekilde yayın yolu ile duyurması ve bu sayede yaşamı daha da kolay-laştıracak şekilde insanlığın hizmetine sunması beklenir.

Bilim insanının sorumlulukları sadece laboratuvar ve kütüphane kapılarının arkasında kalırsa toplumu yeterince aydınlatamaz. Bilim insanı kendini sadece teorik çalışmalarla sınırlı tutmayarak zaman zaman bunları topluma sunarak, topluma hizmette bulunmalıdır.

Örneğin **Ez-Zehravi** de mucit ve bilim insanı olarak topluma fayda sağlamak için çalışmış; hem insanların hastalıklarını iyileştirmek için çeşitli buluşlar yapmış hem de kendinden sonra gelecek insanlara fayda sağlamak adına bir tıp kitabı yazmıştır.

Konumuza mucit ve bilim insanlarından örneklerle devam edelim.

EZ - ZEHRAVİ

4.13 Görsel: Ez-Zehravi'nin kullandığı cerrahi aletlerden bazıları

930'da başlayıp 1013'te son bulan 83 yıllık ömründe tıp ilminde hem teorik hem de pratik olarak uzmanlaşmış, zamanın ilim ve kültür seviyesi en yüksek olan Kurtuba Üniversitesinde öğrenim görmüştür. Endülüs Emevi Devleti'nde çok genç yaşta saray doktoru olmuştur. Bütün hayatını tıbbi ilimlere ve eczacılık sahasındaki çalışmalara veren ez-Zehravi, hem bir bilim insanı hem de mucittir. Uzmanlık alanlarını ve cerrahide kullandığı 200 kadar aleti, yazdığı eserinde resimlerini de çizerek teferruatlı olarak anlatmıştır. Hayvan bağırsaklarından yaptığı iplikle attığı dikişlerin kendi kendine kaybolduğunu da Zehravi keşfetmiş ve bu buluşa katküt adını vermiştir. Bugün hâlâ ameliyatlarda katküt kullanılmaktadır.

JOHN LOGIE BAIRD (Con Luigi Beyird)

4.14 Görsel: John Logie Baird, televizyonun mucidi

13 Ağustos 1888'de İskoçya'nın Helensburg kentinde doğan Baird, elektrik konusuna öylesine meraklıydı ki petrolle çalışan bir jeneratör yaparak evlerini aydınlatmış, küçük bir telefon santrali kurarak arkadaşlarıyla iletişim kurmuştur. Tüm bunları 12 yaşında yapan Baird, kitle iletişimindeki en büyük devrimi yapacak televizyonu ise 38 yaşında, 1926 yılında icat etmiştir.

Hayatı boyunca mucit iş adamı olarak çalışmayı sürdürmüş paslanmayan cam jilet, havalı ayakkabı gibi başarısız icatları da olmuştur ancak televizyon ile tarihin unutulmaz mucitleri arasında yerini almıştır.

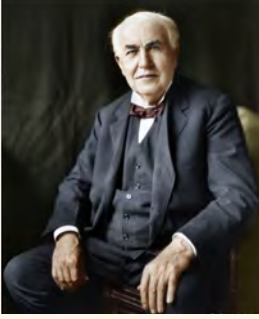
Sizce ez-Zehravi ve John Logie Baird'in buluşlarını yapmalarında ve başarıya ulaşmalarında onların hangi kişisel özellikleri etkili olmuştur?

Tarihte büyük ve kalıcı keşiflere imza atan bilim insanı ve mucitlerin hayatları incelendiğinde; bunların önemli bölümünün çocukluk, ilk ve ortaokul çağından itibaren bilimsel deney, gözlem ve uygulamalarla öğrendikleri ve çocukluktan itibaren bilimin içinde yaşadıkları görülmektedir.

Eİ BİRUNİ

4.15 Görsel: El-Biruni

973 yılında Harezmi'de doğdu. Küçük yaşta eğitime başlayan El-Biruni, bilimsel çalışmalarına ise daha 17 yaşında başladı. Güneşin yüksekliği ve şehrin boylamını hesapladı. Güneşin hareketlerinden, mevsimlerin ne zaman başladığını belirledi. Dünyanın çapını, bugünkü değere çok yakın olarak buldu. Jeodezi biliminin kurucusu oldu. El-Biruni, astronomi ve coğrafya ölçümleri için birçok alet geliştirdi. Ne yazık ki geliştirdiği ölçme aletlerinin birçoğu zaman içerisinde kayboldu. Matematik, astronomi, geometri, fizik, kimya, tıp, eczacılık, tarih, coğrafya gibi pek çok alanda çalışmaları vardır.

THOMAS EDISON (Tomas Edisın)

4.16 Görsel: Thomas Edison

İnsanlık tarihinin en büyük mucitlerinden biri olan Thomas Edison, 1847’de Amerika’nın Ohio eyaletinde dünyaya geldi. İlköğrenimine başladıktan yaklaşık üç ay sonra algılamasının yavaşlığı nedeniyle okuldan uzaklaştırıldı. Son derece meraklı, girişken ve yaratıcı kişiliğe sahip bir çocuk olan Edison, 10 yaşına geldiğinde kendisini fizik ve kimya kitaplarına verdi. 1879’da özel yüksek voltajlı elektrik üreteçlerinden elde ettiği akımla çalışan karbon flamanlı elektrik ampulünü halka tanıttı. Üç yıl sonra New York sokakları bu lambalarla aydınlanmaya başladı.

Örneklerde de verildiği gibi mucit ve bilim insanlarının buluş ve çalışma yapmalarında meraklı olmaları önemli bir etkidir. Ayrıca sorgulayıcı ve araştırmacı olmaları, kararlı ve azimli olmaları, çalışma yaptıkları alanlara ilgi duymaları, sevmeleri, çok çalışmaları onların başarıya ulaşmalarında etkili olmuştur. Örneğin Cahit Arf, matematiği seviyor ve hayatının bir parçası hâline getiriyor.

Aşağıda Cahit Arf’in bir anısına yer verilmiştir. Hep birlikte okuyalım:

4.17. Görsel: Cahit Arf

Cahit Arf, Çekmeced’de çalışırken o ve birlikte çalıştığı kişiler konularına öyle dalmışlar ki bütün gün konuşup geceleri bile birbirlerine telefon ederlermiş. Gidip geldikleri arabada dahi konuşurken matematiksel kavramları akrabalaştırarak birinden baba, öbüründen çocuk, bir diğerinden torun vs. diye bahsederlermiş. Şoför de onları dinler kim kimin annesi, kim kimin babası, karıştırmış.

Dünyaca ünlü matematikçi, kendi adıyla anılan “Arf Sabiti“, “Arf Halkaları” ve “Arf Kapanışları” gibi terimleri bularak, matematik ve bilim dünyasına önemli katkılarda bulunmuştur.

Mucitler ve bilim insanları karşılaştıkları zorluklarda pes etmeden yollarına devam ederler, ne sorun yaşarlarsa yaşasınlar bunun üstesinden gelebilecek bir çözüm yolu mutlaka bulur ve çalışmalarını yarıda bırakmazlar. Aşağıda ünlü bilim insanı Stephen Hawking hakkında bilgi verilmiştir. Okuyalım ve ne kadar azimli, kararlı bir bilim insanı olduğunu anlamaya çalışalım.

STEPHEN HAWKING (Stefin Hawking)

4.18 Görsel: Stephen Hawking

Prof. Dr. Stephen Hawking, Albert Einstein'dan (Albirt Aynştayn) sonra dünyanın en önemli teorik fizikçisi olarak gösterilen, İngiliz profesördür. 1960'ların başında tüm kas hareketlerini durduran bir hastalığına yakalanmasına rağmen çalışmalarına devam etmiştir.

1962 senesinde Oxford Üniversitesinden mezun olan ve astronomi dalında incelemeler yapmak için okulda kalan Hawking daha sonra, incelemeden çok teori geliştirmeye ilgi duyduğunu fark etmiş ve bunun üzerine okuldan ayrılarak Cambridge (Kembriç), Trinity Hall'e (Trinitı Hol) geçmiştir. Burada teorik astronomi ve kozmoloji çalışmalarına başlamıştır. Kara deliklerle ilgili teorileri ve kuantum fiziği alanındaki çalışmalarıyla tanınan Hawking'in kitapları, 40 dile çevrilmiştir.

Okuduğumuz mucitlerin ve bilim adamlarının önemli bir özelliği de bilimsel düşünmebilmeleridir. Bilimsel düşünme; olaylar ve olgular arasındaki neden-sonuç ilişkilerini değerlendirebilme, tümde parçayı görme, parçadan tüme ulaşma, olaylardan çıkardığı sonuçları mantık gücü ile kurallar şeklinde genelleştirebilme, kurallardan yasalar çıkarabilme, gelecekle ilgili çıkarımlar yapabilme, gerçekçi, şüpheli, sınırsız düşünme olarak tanımlanabilir.

Mucit ve bilim insanlarının hayatlarıyla ilgili öğrendiğiniz bilgilerden hareketle mucitlerin ve bilim insanlarının ortak özelliklerini aşağıda verilen boşluğa yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

KAYNAKÇA GÖSTERİYORUM

Elinizdeki kitabın kaynakça bölümünü inceleyiniz. Sizce kitapta neden kaynakça bölümü verilmiş olabilir?

Bu konumuzda “Yaptığımız araştırmalarda kaynakça göstermek neden önemlidir?” sorusunun cevabını arayacağız.

4.17. Görsel

4.18. Görsel

Yukarıda verilen karikatürleri dikkatlice inceleyelim. Acaba karikatürlerde ne anlatılmak istenmiştir?

İrem, Mimar Sinan'ın hayatı ve eserleri ile ilgili bir araştırma ödevi hazırlayacaktı. Araştırmasında kitaplardan ve Genel Ağ'dan yararlanmaya karar verdi. Bunun için de öncelikle kütüphaneye gitti ve Mimar Sinan'ın hayatı ve eserleriyle ilgili üç tane kitap seçti. Kitaplardan yazacağı bölümleri not etti. Ünitimizin ilk konusunda da anlatıldığı gibi güvenilir Genel Ağ sitelerinden Mimar Sinan'la ilgili gerekli bilgileri topladı. Elindeki tüm bilgileri düzenleyerek “Mimar Sinan'ın Hayatı ve Eserleri” başlıklı ödevini tamamladı. Büyük bir mutlulukla annesine gösterdi.

Anne: (Hızlıca sayfaları çevirdi.) Bu bilgileri sen mi yazdın?

İrem: Evet anne, kitaplardan ve Genel Ağ'dan topladığım bütün bilgileri düzenledim ve bu hâle getirdim.

Anne: Yani, yazdıkların senin fikirlerin değil.

İrem: Tabi ki değil. Ben bu bilgileri kafamdan nasıl yazabilirim ki?

Anne: O hâlde hırsızlık yaptın.

İrem: Hayır yapmadım. Ben hiçbir şey çalmadım.

Anne: Hırsızlık sadece birine ait eşyayı ya da parayı çalmak değildir. Fikir ya da bilgi çalmak da hırsızlıktır.

İrem: Ne demek istediğini anladım ama Mimar Sinan'ın hayatı ve eserlerini bilmediğim için başka kaynaklardan bilgi toplamak zorundaydım.

Annesi evdeki kitaplardan birkaç tanesini eline aldı. Kitabın kaynakça bölümünü açtı ve İrem'e gösterdi.

Anne: Bu ne demek biliyor musun?

Boş gözlerle baktı İrem.

Anne: Bu kitap yazılırken kullanılan kaynaklar, böylece ben bu kitap yazılırken hangi kaynaklara başvurulmuş, ne kadar güvenilir? Anlayabilirim. Sen de hangi kaynaklardan yararlandıysan yazdığın ödevin sonuna "Kaynakça" bölümü hazırlayarak göstermelisin. Hazırlamazsan bu bilgiler sana aitmiş gibi görünür ve alıntı yaptığın yazarların bilgilerini çalmış olursun.

İrem: Tamam anne, hemen hazırlayacağım.

Anne: Peki yaptığın alıntıları ödevinde nasıl gösterdin?

İrem yazdığı ödevden bir bölümü annesine gösterdi.

ORJİNAL (ASIL) METİN	İREM'İN YAZDIĞI METİN
Gezdiği bölgelerdeki önemli yapıları incelediğini ve bunlardan ders aldığı belirten Sinan, bilgi birikimi ve mimarlık mesleğindeki becerisinin yanı sıra akliseliminin ve uzun bir ömür yaşamının ödülünü de alır. Mimar Sinan'ın çiraklık eserim dediği İstanbul Şehzade Camisi'ni 50'li yaşlarının ortalarında, kalfalık eserim dediği İstanbul Süleymaniye Camisi'ni 60'lı yaşlarında, ustalık eserim dediği Edirne Selimiye Camisi'ni 80'li yaşlarında yaptığı göz önüne alınarak sağlıklı ve çalışma aşkı ile dolu uzun bir ömür sürmenin ne olduğu anlaşılabilir.	Gezdiği yerlerdeki yapıları inceleyerek bunları taklit eden Sinan, uzun bir ömür sürdüğü için pek çok yeri gezmiş ve farklı yapıları inceleme fırsatı bulmuştur. Mimar Sinan, ilk eseri Şehzade Camisi'ni 50'li yaşlarının ortalarında, ikinci eseri Süleymaniye Camisi'ni 60'lı yaşlarında, son eseri Selimiye Camisi'ni ise 80'li yaşlarında yapmıştır.

İrem'in yazdığı metin ile alıntı yaptığı orijinal metin arasında ne gibi farklar var?

Anne: (İrem'in yazdığı metnin bir parçasını alıntı yaptığı orijinal metinle karşılaştırdı. Aralarında neredeyse hiç alaka yoktu.) İremciğim, alıntı yaparken alıntı yaptığın metnin anlamını değiştirmiş ve farklı bir metne dönüştürmüşsün. Sence bu yaptığın doğru mu?

İrem: Kendi cümlelerimle düzenledim.

Anne: Tamam ancak bunu yaparken metnin aslına sadık kalmamışsın. Yani yazarın sözleri bambaşka bir anlama bürünmüş. Yazar görse der ki “Bu cümleler benim değil, ben böyle bir şey asla yazmadım.” Ayrıca ödevini okuyanları da yanlış bilgilendirmiş olursun.

İrem biraz düşündükten sonra “Haklısın anne, kullandığım kaynağın aslını değiştirmeden ödevimi tekrar düzeltereğim. Ayrıca ödevimin sonunda kullandığım kaynakları da yazacağım böylece bilgi hırsızlığı da yapmamış olacağım ve ne kadar ciddi bir çalışma yaptığımı herkese göstereceğim.” dedi.

Anne: İşte o zaman bilimsel etiğe uygun davranmış olacaksın.

İrem: Bilimsel etik nedir anne?

Anne: Bilimsel etik, yapılan araştırmalarda bilimsel değerlere bağlı kalmaktır. Yani hazırlamış olduğun araştırma ödevinde yaptığın alıntıları kaynakça bölümünde göstermek, alıntıları çarpıtmadan, aslına uygun olarak vermek, konuyla ilgili gerçek ve doğru bilgiler vermektir. Eğer bunlara uymazsan bilimsel etik ihlali yapmış olursun.

İrem: Tamam anne. Kaynakça bölümüm de hazır. Bakabilirsin.

KAYNAKÇA

Aslanapa, O. (1988). Mimar Sinan'ın Hayatı ve Eserleri. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.

Öztuna, Y. (1966). Mimar Sinan'ın Hâtıraları. İstanbul: Hayat Yayını.

Ülgen, A. S. (1989). Mimar Sinan Yapıları (Katalog). Ankara: Türk Tarih Kurumu. <http://cihanhukumdari.istanbul.edu.tr/mimar-sinan-kimdir-eserleri-nelerdir.html>, 25 Ocak 2018'de erişildi.

Verilen bilgilerden ve Genel Ağ'dan yararlanarak kaynakça göstermenin neden önemli olduğunu yazınız.

.....

ÖZET

Teknoloji artık hayatımızın her aşamasında yer almaktadır. Sabah uyandığımız andan itibaren yatıncaya kadar pek çok teknolojik ürün kullanılmaktadır. Teknoloji kullanımını sosyal ve toplumsal ilişkilerimizi yakından etkilemektedir. Aile ve arkadaşlık ilişkileri yanlış teknoloji kullanımında aşırı derecede olumsuz etkilenmektedir. Örneğin eskiden mahalle arkadaşları ile oyun oynayan pek çok çocuk, günümüzde tablet ve bilgisayar oyununu tercih etmektedir.

Genel Ağ günlük hayatımızı kolaylaştıran bir teknolojidir. Araştırma veya ödev hazırlamak için eskiden ansiklopedi ve kütüphaneler tercih edilirdi. Günümüzde ise Genel Ağ kaynak olarak ön plana çıkmaktadır. Sanal ortamda ulaşılan her bilgi doğru olmamaktadır. Ulaşılan bilgilerin güvenilirliği mutlaka kontrol edilmelidir.

Sanal ortamda alışveriş yaparken uymamız gereken birtakım güvenlik tedbirleri vardır. Genel Ağ'da alışveriş yaparken güvenlik tedbirlerine uymadığımız takdirde kötü niyetli insanlarca mağdur edilebiliriz. Ayrıca sanal ortamda kullanılan güvenlik şifrelerimiz de hiç kimseyle paylaşmamalıyız.

Tarihte büyük ve kalıcı keşiflere imza atan bilim insanları ve mucitlerin hayatları in-celendiğinde; bunların önemli bölümünün çocukluk, ilk ve ortaokul çağından itibaren bilimsel deney, gözlem ve uygulamalarla öğrendikleri, çocukluktan itibaren bilimin içinde yaşadıkları görülmektedir. Mucitlerin ve bilim insanlarının buluş ve çalışma yapmalarında meraklı olmaları önemli bir etkidir. Ayrıca sorgulayıcı ve araştırmacı olmaları, kararlı ve azimli olmaları, çalışma yaptıkları alanlara ilgi duymaları, sevmeleri, çok çalışmaları onların başarıya ulaşmalarında etkili olmuştur. Mucitlerin ve bilim insanlarının önemli bir özelliği de bilimsel düşünebilmeleridir.

Bilimsel etik, yapılan araştırmalarda bilimsel değerlere bağlı kalmak yani yapılan çalışmalarda alıntıları kaynakça bölümünde göstermek, alıntıları çarpıtmadan, aslına uygun olarak vermek, konuyla ilgili gerçek ve doğru bilgiler vermektir.

4. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI

1. Yazılı, sözel ve görsel formatlardaki sinema, reklam, televizyon ve Genel Ağ gibi farklı bilgilere, mesajlara veya daha başka bilgilere ulaşabilme, bunları anlayabilme, anladığı bilgileri başkalarına iletebilme becerisine denilmektedir.

Yukarıda boş bırakılan yere aşağıdaki ifadelerden hangisi getirilmelidir?

- A) Medya okuryazarlığı
B) Sanal ortam
C) Güvenli Genel Ağ
D) Ortak paylaşım

2. Saatlerce bilgisayar oyunu oynayan Eşref için aşağıdaki ifadelerden hangisi söylenemez?

- A) Bazı sağlık sorunları başlamıştır.
B) Ailesi ile iletişim problemleri yaşamaktadır.
C) Derslerindeki başarı seviyesi yükselmiştir.
D) Arkadaşlık ilişkileri her geçen gün zayıflamaktadır.

3. I. Kullanım amacı önceden belirlenmelidir.
II. Süre sınırlaması yapılmamalıdır.
III. Sanal ortam takipçileriyle tüm bilgiler paylaşılmalıdır.
IV. Tüm boş zamanlar sanal ortamda geçirilmelidir.

Genel Ağ'ın bilinçli kullanımı ile ilgili yukarıdaki ifadelerden hangileri yanlıştır?

- A) I ve II
B) II ve III
C) II, III ve IV
D) I, II ve IV

4. I. Sanal ortamda tanımadığımız kişi ve grupların arkadaşlık teklifle ini kabul etmemeliyiz.
II. Bilmediğimiz kaynaklardan gelen mesaj ve farklı içerikleri açmadan silmeliyiz.
III. Bilgisayar ve tabletlerimizde lisanslı virüs programları kullanmalıyız.
IV. Sosyal paylaşım sitelerinde hesap açarken gerekli olan yaş sınırına dikkat etmeliyiz.

Yukarıdaki ifadelerden hangileri güvenli Genel Ağ kullanımı ile ilgili doğru ifadelerdendir?

- A) I ve II
B) II ve III
C) I, II ve III
D) I, II, III ve IV

5. Aşağıdakilerden hangisi sanal alışverişlerde tüketicinin hakkını koruyan Mesafeli Sözleşme maddelerinden biri değildir?

- A) Sözleşme konusu mal veya hizmetin temel niteliklerinin belirlenmesi
- B) Alıcının diğer banka hesaplarının sözleşmeye yazılması
- C) Varsa teslim masraflarının belirlenmesi
- D) Ödeme ve teslim veya ifa ile ilgili bilgilerin tespit edilmesi

6. - Yeni bir buluş ortaya koyan, icat eden kimsedir.
 - İlk kez yeni bir şey ortaya koymaktır.
 - Her şeyden önce var olanı sorgulayan ve olması gerekeni hayal edip onunla uğraşan kişidir.

Yukarıda tanımları verilen kavramlar aşağıdakilerden hangisinde doğru sıralanmıştır?

- A) İcat-Bilim-Mucit
- B) Mucit-İcat-Bilim İnsanı
- C) Bilim İnsanı-Bilim-İcat
- D) Bilim- Mucit-İcat

7. İslam dünyasının en büyük cerrahı ve anatomistidir. Hayvan bağırsaklarından yaptığı iplikle attığı dikişlerin kendi kendine kaybolduğunu keşfetmiş ve bu buluşa katkı adını vermiştir. Bugün ameliyatlarda hâlâ katkı kullanılmaktadır.

Yukarıda hangi bilim insanından bahsedilmektedir?

- A) İbni Sina
- B) El-Biruni
- C) Ez-Zehravi
- D) Cahit Arf

8. Aşağıdakilerden hangisi mucit ve bilim insanlarının ortak özelliklerinden değildir?

- A) Sabırsız olmaları
- B) Kararlı olmaları
- C) Meraklı olmaları
- D) Azimli olmaları

9. Yapılan araştırmalarda bilimsel değerlere bağlı kalmak aşağıdakilerden hangisi ile ifade edilebilir?

- A) Bilimsel etik
- B) Bilim İnsanı
- C) Bilimsel Düşünme
- D) Bilim

10. Bilimsel araştırma yapılarak hazırlanan bir çalışmada aşağıdakilerden hangisinin verilmesi araştırmanın güvenilirliğini artırır?

- A) İçindekiler
- B) Özet
- C) Başlık
- D) Kaynakça

5. ÜNİTE: ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM

KONULAR

- YAŞADIĞIMIZ ÇEVREDEKİ EKONOMİK FAALİYETLER VE MESLEKLER
- EKONOMİK FAALİYETLERİN YAŞAMIMIZA ETKİLERİ
- ÜRETİMDEN TÜKETİME
- ÜRETİMDEN TÜKETİME YENİ FİKİRLER
- TÜKETİCİ OLARAK HAKLARIM

ANAHTAR KELİMELER

- Ekonomik Faaliyet
- Meslek
- Tüketici Hakları
- Üretim
- Toplum
- Tüketim
- Bilinçli Tüketici
- Dağıtım
- İş Birliği
- Üretici
- Tüketici

GİRİŞ

Kitabımızın bu bölümünde öncelikle ekonomik faaliyetlerin ne olduğunu, yaşadığımız çevredeki ekonomik faaliyetleri, bu faaliyetlerin coğrafi özelliklerle ilişkili olduğunu, mesleklerin ekonomik faaliyetlere göre şekillendiğini ve ekonomik faaliyetlerin insanların yaşamını nasıl etkilediğini öğreneceğiz.

Ayrıca bir ürünün üretiminden tüketimine kadar geçen süreçleri ve bir girişimci olarak bu süreçlere nasıl katkı sağlayabileceğimizi göreceğiz. Son olarak da bilinçli bir tüketici olarak haklarımızın neler olduğunu ve bu haklarımızı nasıl kullanacağımızı öğreneceğiz.

YAŞADIĞIMIZ ÇEVREDEKİ EKONOMİK FAALİYETLER VE MESLEKLER

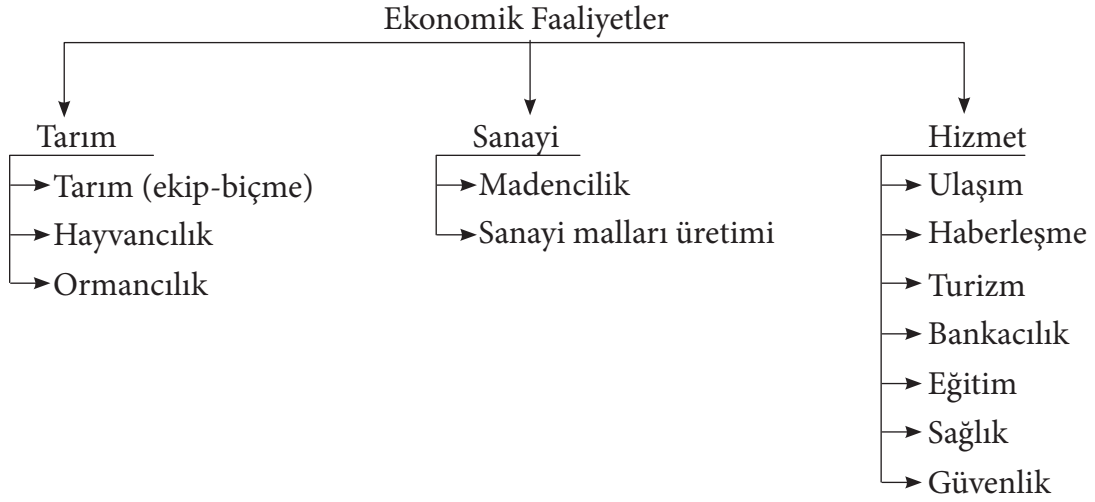
Çevrenizdeki ekonomik faaliyetlere örnek veriniz.

Günlük hayatta hepimiz pek çok şeye ihtiyaç duyarız. Örneğin yemek yemeden ve su içmeden yaşayamayız. Can ve mal varlığımızın korunması için eve, doğa şartlarından korunmak ve beden sağlığımızı korumak için giyinmeye, hastalıklardan kurtulmak için tedaviye ihtiyaç duyarız. Peki, hiç düşündünüz mü? Bu ihtiyaçlarımızı nereden ve nasıl karşılarız?

İhtiyaçlarımız sonsuzdur ve yaşamımızın sonuna kadar bu ihtiyaçlarımızı karşılamak için çalışırız ancak bütün ihtiyaçlarımızı tek başımıza karşılamak mümkün değildir. Bu nedenle birçok ihtiyacımızı yiyeceğimizi, içeceğimizi, evimizi, arabamızı, kullandığımız eşyaları satın alırız. Böylece ürün almış oluruz. Bununla beraber hastaneye gidip tedavi olduğumuzda ürün değil de hizmet satın almış oluruz.

Haberleşmek amacıyla telefonumuzu kullanmak, ulaşım amacıyla otobüsü kullanmak hizmet alımına birer örnektir. Böylece hayatımızı devam ettirmek ve ihtiyaçlarımızı karşılamak için pek çok ekonomik faaliyette bulunuruz.

Ekonomik faaliyetleri şemada verildiği gibi tarım, sanayi ve hizmet adı altında üç ana başlık hâlinde toplayabiliriz:

Yukarıdaki şemayı inceleyip çevrenizde bu ekonomik faaliyetlerden en çok hangilerinin yapıldığını aşağıdaki boşluğa yazınız.

Çevrenizdeki ekonomik faaliyetler:

Ekonomik Faaliyetler

5.1. Görsel: Buğday tarlası

Tarım(Ekip-biçme): İnsanların toprağı işleyerek ondan ürün elde etmesi faaliyetine **tarım** denir. Tarımı etkileyen faktörler ise toprak, iklim, yükselti, sulama gibi unsurlardır. Ülkemizde verimli toprakların bulunduğu alanlar tarıma elverişli alanlardır. Yükselti ise tarımı olumsuz etkiler. Örneğin ülkemizde 2200 metrenin üstünde en dayanıklı tarım bitkileri olan tahıllar bile yetiştirilemez.

Yükselti arttığı için havada soğuyacak ve tarım ürünleri donma tehlikesiyle karşı karşıya kalacaktır. Türkiye’de görülen iklim çeşitlerine göre tarımsal ürünler de çeşitlilik gösterir. Karasal iklimde en fazla soğuğa dayanıklı tahıllar yetiştirilirken Akdeniz ikliminde turunçgiller, zeytin, pamuk, tütün gibi ürünler; Karadeniz ikliminin görüldüğü yerlerde ise mısır, fındık, tütün, çay, pirinç gibi bol yağış isteyen ürünler yetiştirilir. Tarımsal faaliyetlerin görüldüğü yerlerde de buna bağlı olarak çiftçilik, meyvecilik, sebzeçilik, seracılık, ziraat mühendisliği ve tarım işçiliği gibi meslekler yaygındır.

Aşağıdaki metni okuyup metnin altında verilen soruyu cevaplayınız.

Herkese merhaba. Ben Selim. Konya’da yaşıyorum ve çiftçiyim. Konya, İç Anadolu’da bulunan düz ve büyük bir ovadır. Topraklarımız tarım için elverişlidir. Konya’da en çok tahıl tarımı yapılıyor. Tahıllar başta buğday olmak üzere arpa, yulaf, mısır, çavdar gibi taneli ürünlerdir. Benim Konya’da pek çok tarlam var. Bu tarlalarda ailecek çalışıyoruz. Biz tarlamızda buğday yetiştiriyoruz çünkü buğday en fazla tüketilen tahıldır. Buğday unundan yapılmış ekmeklerin pek çoğunuzun sofrasını süslediğine eminim. Ayrıca börekler, çörekler, bisküviler de buğday unuyla çok lezzetli olur.

Sizce Selim amca neden çiftçilik yapıyor olabilir?

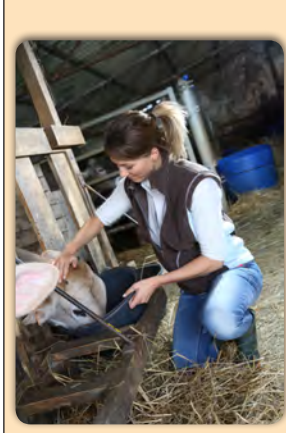

5.2. Görsel: Yaylada otlayan hayvanlar

Hayvancılık: Ekonomik değeri olan hayvanların yetiştirilmesi, çeşitli şekillerde yararlanılması ve pazarlanması faaliyetlerine **hayvancılık** denir. Türkiye’de hayvancılık, büyükbaş, küçükbaş, kümes hayvancılığı, arıcılık, ipek böcekçiliği ve balıkçılık şeklindedir. Ülkemizin farklı bölgelerinde farklı hayvancılık faaliyetleri yapılabilmektedir.

Örneğin balıkçılık; deniz, akarsu ve göllerde yapılırken büyükbaş hayvancılık ise gür otlakların ve çayırların olduğu yerlerde yapılır. Erzurum-Kars Platosu yüksek olduğu için iklim ve yer şekilleri tarımsal faaliyetleri olumsuz etkiler. Yaz yağışlarıyla oluşan gür ot ve çayırlardan dolayı bölgede birinci ekonomik faaliyet hayvancılıktır. Hayvancılık faaliyetlerinin görüldüğü yerlerde buna bağlı olarak arıcılık, balıkçılık, tavukçuluk, yumurtacılık, mandıracılık, et ve süt ürünleri işletmeciliği, çobanlık, besicilik, kasaplık ve veterinerlik yaygın mesleklerdir.

Aşağıdaki metni okuyup metnin altında verilen soruyu cevaplayınız.

Merhaba arkadaşlar. Ben Fatma, Kars'ta yaşıyorum. Ben ve ailem geçimimizi hayvancılıkla sağlıyoruz. Kars yüksek ve dağlık bir alan ve iklim burada soğuktur. Topraklarımız yılın belli zamanlarında donmuş olduğu için tarıma pek elverişli değildir. Ulaşım zorlukları nedeniyle sanayi de gelişmedi. Bölgemizde yaz yağışları görülüyor ve bu nedenle yazın gür biki toplulukları yetişiyor. Hayvancılık için bu otlaklar çok yararlı. Ayrıca bizim yetiştirdiğimiz hayvanların etini sütünü, satın alan mandıralar var. Onlar da bizden aldıkları ürünlerle sucuk, pastırma, peynir, yoğurt, tereyağı gibi yiyecekler yapıyorlar.

Sizce Fatma ve ailesi neden hayvancılık yapıyor?

5.3. Görsel: Ormanlık alan

Ormancılık: Ormancılık, ormanların bakımının yapılması, yeniden yetiştirilmesi ve kereste, odun gibi ihtiyaçların sağlanmasıdır. Türkiye orman arazilerinin büyük çoğunluğu nem ve yağışın fazla olması nedeniyle kıyı bölgelerimizde bulunmaktadır. Ormancılık faaliyetleri de bu nedenle en fazla kıyı bölgelerimizde görülür. Özellikle Karadeniz Bölgesi

dört mevsim yağış aldığı için orman bakımından en zengin bölgedir. Ormanların en önemli özelliği yenilenebilir ve çoğaltılabilir bir kaynak olmasıdır. Orman ürünlerimizin başında odun ham maddesi gelir. Tomruk, kereste, maden direği, tel direği, sanayi odunu, kâğıtlık odun, yakacak odun, çıra, reçine, şimşir, defne yaprağı, sıgla yağı ormanlardan elde edilen ürünlerdir. Ayrıca kozmetikte ve eczacılıkta kullanılan bazı yağlar da ağaçlardan çıkarılır. Ormancılık faaliyetlerinin görüldüğü yerlerde buna bağlı olarak odunculuk, kerestecilik, marangozluk, orman mühendisliği, orman işçiliği gibi meslekler yaygın olarak görülür.

5.4. Görsel: Maden tüneli

Madencilik: Madencilik, yer altından madenlerin ve diğer yer altı zenginliklerinin araştırılması, çıkarılması ve işletilmesi işlemidir. Türkiye, hemen her bölgesinde çeşitli madenlerin bulunduğu bir ülkedir. Bazı madenlerce de oldukça zengindir. Ülkemizin zengin olduğu madenler arasında ilk sırayı

dünya rezervlerinin % 72'sini oluşturan bor mineralleri almaktadır. Bunun yanında demir, bakır, krom, kükürt, volfram, mangan, boksit, zımpara taşı, cıva, tuz, taş kömürü, linyit, az da olsa petrol çıkarılmaktadır. Bor madeni Kütahya, Balıkesir, Eskişehir'de; krom Bursa-Eskişehir, Denizli-Muğla, Adana, Kayseri, Elazığ-Erzincan-Tunceli'de; demir Sivas, Ankara, Kayseri, Adana, Elazığ, Balıkesir, Erzincan'da; taş kömürü, Zonguldak'ta; Linyit kömürü, Ankara, Aydın, Balıkesir, Çanakkale, Bursa, Bolu, Çorum, Edirne, İstanbul, Kahramanmaraş, Tekirdağ, Yozgat bölgelerinde çıkarılır. Madencilik faaliyetlerinin görüldüğü yerlerde maden işletmeciliği, maden mühendisliği, jeoloji mühendisliği, maden işçiliği, sondaj ve maden teknikerliği gibi meslekler yaygın olarak görülür.

5.5. Görsel: Makarna yapma makinesi

Sanayi (Sanayi Malları Üretimi): Sanayi işlenmemiş (ham) veya yarı işlenmiş ürünlerin fabrika ve imalathanelerde işlenerek kullanılabilir hâle getirilmesidir. Ham maddenin kullanılabilir mal hâline dönüşmesinde sanayinin en basit şekli olan el tezgâhından, atölye veya imalathanelere ve büyük sanayi tesislerine (fabrikalara) kadar çok farklı büyüklükte tesisler kullanılır. İstanbul ülkemizde sanayinin

toplandığı en önemli merkez durumundadır. İstanbul'un sanayinin kuruluş yeri olarak seçilmesinde nüfusun yoğun olması nedeniyle büyük bir tüketim merkezi olması, yoğun göçler sebebiyle iş gücü ihtiyacının karşılanması, düzenli ulaşım bağlantılarına sahip olması bu faktörlerin başlıcalarıdır.

Marmara Bölgesi'nde İstanbul ve İzmit dışında ikinci büyük sanayi alanı Bursa Ovası üzerinde gelişmiştir. Ovada dokuma, otomotiv ve gıda sanayinin yoğunluk gösterdiği hemen dikkati çeker.

Sanayinin yoğunluk kazandığı ikinci bölge Ege Bölgesi'dir. Bu bölgede İstanbul'dan sonra Türkiye'nin ikinci büyük sanayi alanı olan İzmir yer alır. Dokuma ve gıda sanayi başta olmak üzere, makine, yedek parça vb. gibi sanayi kuruluşları İzmir'de yoğunlaşmıştır.

Sanayinin yoğunlaştığı diğer bir alan Batı Karadeniz'dir. Zonguldak'taki maden kömürüne bağlı sanayi, Karabük ve Ereğli'de demir-çelik fabrikaları bulunmaktadır.

Akdeniz Bölgesi'nin en hızlı sanayileşen kesimi Çukurova'dır. Ham maddesi tarıma dayanan sanayi faaliyetleri gelişmiştir.

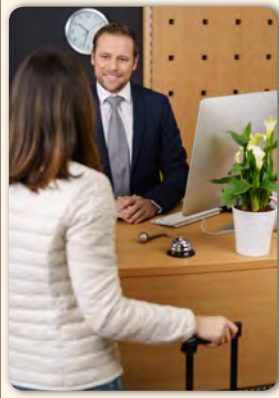
İç Anadolu Bölgesi'ndeki endüstri kuruluşları ise Eskişehir, Kayseri, Sivas, Konya, Kırıkkale ve Ankara gibi merkezlerde toplanmıştır. Bu bölgenin Türkiye imalat sana-

yiindeki payı az olmakla birlikte son yıllarda Eskişehir, Kayseri, Kırıkkale, Elmadag ve Ankarada savunma sanayine yönelik tesisler gelişmiştir.

Güneydoğu Anadolu'da sanayisi gelişmiş iller Gaziantep ve Diyarbakır'dır. Bu bölgede çimento, gıda, dokuma, madeni eşya ve tarım aletleri sanayi gelişmektedir.

Doğu Anadolu Bölgesi'nde ise büyük şehirler çevresinde gelişmiş pamuklu dokuma, şeker, çimento, gıda ve tütün işletmeleri dikkati çeker. Sanayi faaliyetlerinin görüldüğü yerlerde buna bağlı olarak mühendislik, fabrika işçiliği, teknisyenlik, teknikerlik, makine tamirciliği gibi meslekler yaygın olarak görülür.

Aşağıdaki metni okuyup metnin altında verilen soruyu cevaplayınız.

Merhaba, ben Ahmet. Antalya'da yaşıyorum. Antalya deniz kıyısında yer alıyor. Elverişli iklim koşulları, doğal güzellikleri ve tarihî zenginlikleri buraya her yıl pek çok yerli ve yabancı turistini gelmesini sağlıyor. Bu yüzden şehrimize çok sayıda turistik tesis yapıldı. Ben de bu tesislerden birinde çalışıyorum. Çalıştığım yer bir otel ve ben de resepsiyonistim. Yazın o kadar çok müşterimiz oluyor ki bazı geceler çok geç saatlere kadar çalıştığım oluyor. Kış aylarında ise bunun tam tersi oluyor.

Ahmet kışın neden daha az çalışıyor olabilir?

5.6. Görsel: Ulaşım hizmetinin önemli araçları

Hizmet: Bazı ekonomik faaliyetlerde ürün satın almak yerine hizmet satın alırız. Yani almış olduğumuz hizmet sonucu somut bir mala sahip olmayız. Onun yerine o hizmetten fayda sağlarız. Örneğin Ankara'dan İstanbul'a gitmek zorunda olan bir kişi otobüse bindiğinde ulaşım hizmetlerinden yararlanmış olur. Yine aynı şekilde telefon kullanan biri de haberleşme (iletişim) hizmetlerinden

yararlanmış olur. Ulaşım, haberleşme, turizm, bankacılık, eğitim, sağlık ve güvenlik başlıca hizmet sektörleridir. Hizmet faaliyetlerinin görüldüğü yerlerde buna bağlı olarak öğretmenlik, doktorluk, askerlik, polislik, eczacılık, postacılık, şoförlük, turist rehberliği, pilotluk gibi meslekler yaygın olarak görülür.

Görüldüğü gibi ülkemizde pek çok ekonomik faaliyet yapılmakta ve bu ekonomik faaliyetlerin çeşitlilik göstermesinde ise ülkemizin yer şekilleri, iklimi, nüfusu, madenleri, ulaşımı gibi coğrafi faktörler etkili olmaktadır.

Aşağıdaki haberi okuyup haberin altında yer alan soruyu cevaplayınız.

Kadınlar artık her alanda elini taşın altına koyuyor

Türk Hava Yolları'nın başarılı kadın pilotlarından Nurdan Karataş ile havacılık sektörü ve pilotluk kariyeri hakkında merak edilenleri konuştuk.

Pilotluk genellikle erkeklerin ön planda olduğu bir meslek dalı gibi düşünülüyor. Bunun nedeni sizce nedir?

Aslında bu algının yavaş yavaş kırıldığını düşünüyorum. Eskiden birçok meslekte erkekler ön plandaydı. Fakat günümüz dünyasında, kadınların da sorumluluk aldığını, gelişen teknolojinin de yardımıyla, pilotluk dâhil olmak üzere birçok meslekte kadınların da en az erkekler kadar ellerini taşın altına koyduklarını gözlemliyorum.

"Genel Ağ'dan alınmıştır. "

Okuduğunuz haberde en çok dikkatinizi ne çekti? Nurdan Karataş'ın mesleği hangi ekonomik faaliyet alanına girer? Aşağıda verilen boşluğa yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

Okuduğunuz habere göre Nurdan Karataş, Türk Hava Yolları'nda pilot olarak çalışıyor. Hizmet sektörünün bir alt dalı olan ulaşım alanında hizmet veriyor. Eskiden bu mesleğin erkek mesleği olduğu ve kadınların yapamayacağı düşünülürdü. Oysaki günümüzde bu anlayış terk edildi. Artık kadın erkek ayrımı yapılmadan herkes istediği mesleği yapabiliyor.

Aşağıda verilen mesleklerle hizmet alanlarını örnekte verildiği gibi doğru bir şekilde eşleştiriniz. (Bir hizmet alanını birden fazla meslek ile eşleştirebilirsiniz.)

MESLEKLER

- a. Öğretmenlik
- b. Doktorluk
- c. Şoförlük
- d. Minibüsçülük
- e. Kameramanlık
- f. ~~Turist Rehberliği~~
- g. Polislik
- h. Taksicilik
- ı. Hemşirelik
- i. Akademisyen
- j. ~~Resepsyonist~~
- k. Pilotluk
- l. Askerlik
- m. Eczacılık
- n. Dişçilik
- o. Banka müdürlüğü
- ö. ~~Otel İşletmeciliği~~
- p. Okul Müdürlüğü
- r. Spikerlik
- s. Postacılık
- ş. Gişe memurluğu
- t. Müşteri temsilciliği

HİZMET ALANLARI

TURİZM

(f, j, ö)

BANKACILIK

.....

EĞİTİM

.....

SAĞLIK

.....

GÜVENLİK

.....

ULAŞIM

.....

HABERLEŞME

.....

EKONOMİK FAALİYETLERİN YAŞAMIMIZA ETKİLERİ

Çevremizdeki ekonomik faaliyetler yaşantınızı nasıl etkiler?

Bir önceki konumuzda Türkiye'nin farklı yerlerinde farklı ekonomik faaliyetlerin yapıldığını, bu faaliyetlerin çeşitlilik göstermesinde ülkemizin coğrafi özelliklerinin etkili olduğunu ve ekonomik faaliyetlere bağlı olarak ortaya çıkan çeşitli meslekleri öğrenmiştik. Şimdi de ekonomik faaliyetlerin insan yaşamına etkilerini öğreneceğiz. Ekonomik faaliyetler yapıldığı yerde nüfus, yerleşme, eğitim, kültür gibi pek çok faaliyeti de etkilemektedir. Sanayi, ticaret, ulaşım, turizm ve tarım gibi ekonomik faaliyetlerin geliştiği yerler nüfusun yoğun olduğu yerlerdir. Örneğin İstanbul; sanayi, ticaret, ulaşım ve turizm açısından geliştiği için Türkiye'nin en kalabalık şehridir. İstanbul'da farklı meslek gruplarında çalışan insanlar bir arada yaşamaktadır. Bu da farklı kültür ve ekonomik gelir seviyelerine sahip insanların birbiriyle etkileşim içinde olmasına neden olmuştur. Burada yapılan ekonomik faaliyet çeşitleri, burada yaşayan insanların yaşam tarzlarının ve kültürlerinin de temelini oluşturmuştur.

Aşağıda verilen görseli inceleyerek altında verilen soruyu cevaplayınız.

5.7. Görsel: Çadırdaki yaşayan insanlar

Sizce insanlar neden çadırlarda yaşıyorlar?

Aşağıdaki haberi okuyunuz. Haberin altında verilen soruyu cevaplayınız.

Tarım işçilerinin ölüm yolculuğu

Mevsimlik tarım işçilerinin kamyon ve traktör kasalarındaki tehlikeli yolculukları, tüm uyarı ve kazalara rağmen sona ermiyor. Günde 50 lira kazanabilmek için memleketlerini bırakıp Polatlı'ya gelen işçiler, 10-15 kilometre mesafedeki tarlalara, balık istifi doluştukları kasalarda yolculuk ediyor.

Ankara'daki 9 bin 266 tarım işçisinin 3 bin 667'si Polatlı'daki köylerde çalışıyor. Büyük çoğunluğu Doğu ve Güneydoğu illerinden göç eden mevsimlik tarım işçileri, ilçenin Sarıoba, Şabanözü ve Karacaahmet mahallelerinin kırsal alanlarında kurdukları derme çatma çadırlarda hayatlarını sürdürmeye çalışıyor. Su ve elektrik ihtiyaçlarını kendilerine en yakın mahalleden çektikleri hatlarla sağlayan işçiler, tuvalet ve banyo ihtiyaçları için ise çadırlarının çevresine kurdukları etrafi brandalarla çevrili ilkel kabinleri kullanıyor.

Genel Ağ'dan alınmıştır.

Yukarıdaki habere konu olan mevsimlik tarım işçilerinin sıkıntıları nelerdir?

5.9. Görsel: Tarımsal alanlar

Türkiye, iklimi ve toprak verimliliği açısından tarım faaliyetlerine en uygun ülkelerden birisidir. Ülke nüfusunun beslenmesi, sanayide hammadde temini açısından da tarım, Türkiye ekonomisinde önemli bir rol oynamaktadır.

Ülkemizde tarımsal ürünlerin yetiştirilme aşamalarında makine gücünden çok, insan gücü kullanılmaktadır. Yeterli gelir düzeyine sahip olmayan aileler, tarımsal işlerin yoğun olduğu ekim ve hasat zamanlarında çalışabilmek için, tarımsal işgücüne ihtiyaç duyan yörelere göç ederek iş aramaktadırlar. Bu göçlerin büyük bir bölümü, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri gibi ücretli tarım işçiliğinin sürekli ve yaygın

olmadığı bölgelerden, tarımsal faaliyetlerin yoğun olduğu bölgelere doğru olmaktadır. Bu işçiler mevsimlik tarım işçileri olarak adlandırılmaktadır.

Yoğun iş gücünü gerektiren mevsimlerde, binlerce işçinin çalışmak üzere başka bölgelere gidişyle gittikleri yerlerde nüfus artmakta ve bununla beraber barınma sorunu da önem kazanmaktadır. İşçiler sorunlarını genellikle kendilerine ait olan savan, plastik örtü veya bezden yapılmış çadırlarda barınarak çözerler. Tarım işçilerinin bir

başka sorunu da okul dönemlerine denk gelen mevsimlik göçleri sırasında çocuklarının eğitimine ara vermek zorunda olmalarıdır. Ayrıca içme ve kullanma suyu temininin kontrolsüz olması, özellikle çocuklarda sağlık problemlerine yol açmaktadır.

Sizden mevsimlik tarım işçilerinin metinde bahsedilen sorunlarını çözmeniz istenseydi, ne gibi çözüm önerileri getirirdiniz? Aşağıdaki boşluğa sorunlardan bir tanesini ve bu soruna yönelik çözüm önerinizi yazınız.

Mevsimlik tarım işçilerinin sorunu:

Soruna yönelik çözüm önerim:

.....

.....

.....

Aşağıdaki haberleri okuyup haberlerin altında verilen soruları cevaplayınız.

Kaz, Ardahan ve Kars'ta Köylülerin Geçim Kaynağı

Kars ve Ardahan'da aileler tarafından yapılan kaz yetiştiriciliği özellikle kırsal alanda en önemli geçim kaynağı oldu.

Kars'ta Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesince yapılan araştırmaya göre, Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi'nde ticari amaçlı kaz yetiştiriciliği genellikle küçük aile işletmeciliği olarak yapılıyor. Besicilikte çoğunlukla meradan faydalanılması, bakımının kolay olması üretim maliyeti açısından ciddi bir avantaj sağlıyor. Bölge halkı için alternatif iş ve gelir kaynağı olarak görülüyor.

Köylülerden Gürbüz Yıldırım ise önemli misafire kaz eti ikram ettiklerini her evde yılda ortalama 50 kaz yetiştirildiğini, bunların bir bölümünün satıldığını, diğerinin ise kış mevsiminde tüketildiğini belirtti.

Kaz besleyen köylülerden Celal Arslan da "Bizim yörede misafirlere kuzu yerine kaz keser etini tandırda pişirir ve ikram ederiz." diye konuştu.

"Genel Ağ'dan alınmıştır."

Konya'nın Akşehir ilçesinde 6. Akşehir Kirazı ve Sanat Festivali düzenlendi.

Akşehir Kültür Merkezi'nde gerçekleştirilen festivalde konuşan Akşehir Belediye Başkanı festivale 90 kiraz üreticisinin yarışmacı olarak katıldığını söyledi.

“Yıllık 15-20 bin ton kiraz üreterek Konya üretiminin yüzde 30'unu, ülke üretiminin ise yüzde 4'ünü oluşturuyoruz. Türkiye ihracatında ise yüzde 16 ile 20'yi buluyoruz. Demek ki Akşehir kaliteli (kiraz) üretiyor ve ürettiğinin çoğunu ihraç ediyor.” dedi.

Akşehir kaymakamı da ilçenin birçok tarihî, kültürel ve doğal zenginliğe sahip olduğuna dikkat çekerek, bu değerlerin en önemlilerinden birisinin de Akşehir kirazı olduğunu belirtti.

Ödül töreninin ardından saz ustaları tarafından âşıkлар şöleni programı gerçekleştirildi.

"Genel Ağ'dan alınmıştır."

Yukarıdaki Genel Ağ haberlerinde hangi ekonomik faaliyetlerden bahsedilmektedir? Haberlerde bahsedilen ekonomik faaliyetler insanların yaşamını nasıl etkilemiş olabilir?

Ekonomik faaliyetler, o bölgedeki insanların sosyal ve kültürel yaşam biçimine de etki etmektedir ve insanların yaşamlarını olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Örneğin tarım işçilerinin mevsimlik göçleri hem göç eden hem de göç alan yerdeki insanların yaşamlarını etkiler. Göç eden insanların evlerini bırakıp farklı yerlerde, farklı koşullarda yaşamak zorunda kalmaları pek çok sorunla karşı karşıya kalmalarına neden olurken aynı zamanda farklı insanları ve farklı bölgeleri tanımalarını, farklı kültürlerle etkileşime girmelerini de sağlamıştır. Sayfadaki Genel Ağ haberinde ise kaz yetiştiriciliği yani hayvancılık, bölge halkının kültürüne bile yansımış, kaz eti misafirlere ikram edilen önemli bir yiyeceğin yerini almıştır.

Diğer haberde ise tarımsal bir ekonomik faaliyet, festivallere konu olmuş, yarışmalar düzenlenmiş, böylece ekonomik faaliyetler insanların kültürel faaliyetlerini de etkilemiştir.

Siz de aşağıdaki boşluğa yaşadığınız yerdeki ekonomik faaliyetlerin yaşamınıza etkilerine örnekler veriniz.

Yaşadığım yer:

Yapılan ekonomik faaliyet:

Yaşamımıza etkileri:

.....

ÜRETİMDEN TÜKETİME

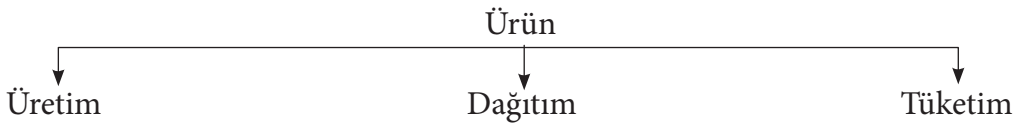
Kırtasyeden aldığınız bir kalem size ulaşıncaya kadar hangi aşamalardan geçiyor olabilir?

Önceki konularımızda ihtiyaçlarımızın sınırsız olduğunu ve yaşamımızın sonuna kadar bu ihtiyaçlarımızı karşılamak için çalıştığımızı, buna rağmen bütün ihtiyaçlarımızı tek başımıza karşılamamızın mümkün olmadığını, bu nedenle çeşitli ekonomik faaliyetlerin ve buna bağlı olarak da çeşitli mesleklerin ortaya çıktığını belirtmiştik. Şimdi ise ihtiyaç duyduğumuz ürünlerin üretim aşamasından tüketim aşamasına kadar geçirdiği aşamaların neler olduğunu öğreneceğiz.

5.10. Görsel: : Ekmeğin aşamaları (Buğdaydan değirmene, değirmenden una ve undan ekmeğe)

Konumuza sofralarımızın olmazsa olmazı, ekmeğin; üretim, dağıtım ve tüketim aşamasıyla kısa bir giriş yapmaya ne dersiniz? Sonrasında ise bu aşamaların ne olduğunu ayrıntılı olarak hep birlikte farklı örnekler üzerinden tek tek inceleyelim. Yan taraftaki görseli inceleyelim. Öncelikle tarlalardan buğdaylar toplanır, değirmenlerde öğütülerek fırınlara gönderilir. Buradan hamur hâline getirilerek ekmeğe dönüştürülür. Son olarak da marketlere bakkallara gönderilerek satışa sunulur, insanlar buralardan alarak sofralarında tüketirler.

Üretim, belirli faaliyetler ve işlemler sonucu bir mal veya hizmetin meydana getirilmesidir. Üretim, toprağın işlenerek bir ürün elde edilmesi şeklinde olabileceği gibi (Örnek 1) bir fabrikada emek, sermaye ve ham maddenin bazı aşamalardan geçirilmesinden sonra yeni bir işlenmiş mal elde edilmesi şeklinde de olabilir (Örnek 2).

Örnek 1 (Ayçekirdeğinin üretimi)

511. Görsel: Ay çiçeği tarlası

512. Görsel: Çekirdek

Örnek 2 (Ayçiçek yağının üretimi)

5.13. Görsel: Ay çiçeği

5.14. Görsel: Ay çekirdeği

5.15. Görsel: Yağ Fabrikası

5.16. Görsel: Ay çiçek yağı

Üretim, bazen de hizmet şeklinde kendisini gösterebilir (Örnek 3). Mesela, otellerde ve lokantalarda verilen hizmetler de insan ihtiyaçlarına yönelik faaliyetler olduğu ve ülke ekonomisine fayda temin ettiği için üretimden sayılırlar.

Örnek 3 (Hizmet üretimi)

5.17. Görsel: Otel mutfağında çalışan aşçılar

5.18. Görsel: Restoranda çalışan garson

Aşağıda verilen ham maddeleri ve onların işlenmesiyle elde edilmiş ürünleri eşleştiriniz.

HAM MADDE

Domates

Zeytin

Süt

Un

Ağaç

ÜRÜN

Yoğurt

Ekmek

Salça

Yağ

Kâğıt

Dağıtım, ürünün üretildiği yerden çeşitli yerlere gönderilmesi işidir. Kullandığınız kalemleri ele alalım. Kalemlerinizi fabrikalarda üretildikten sonra koliler hâlinde çeşitli araçlara taşınır. Bu araçlar vasıtasıyla da kırtasiye, market, kantin gibi işletmelere gönderilir.

5.19. Görsel: Dağıtım için fabrikalardan kamyonlara taşınan ürün kolileri

5.20. Görsel: Kolilerin kamyonlardan mağazalara taşınması

Fabrikalarda üretilen ürünlerin dağıtılabilmesi için hangi araçlardan yararlanılabileceğini aşağıdaki boşluğa yazınız.

Ürünlerin dağıtım aşamasında kullanılabilecek araçlar:

.....

Tüketim, üretilen mal ve hizmetlerin gereksinimleri karşılamak amacıyla insanlar tarafından kullanılmasıdır. Yani ihtiyaçlarımızı karşılamak için gerekli ürünleri alıp kullanmamız tüketime girer.

Bazı ürünler kullandıkça biter bazı ürünlerse kullanmakla bitmez. Yiyecek ve içecekler kullandıkça tükenen ürünlerdir. Oysaki ev, araba, yatak, kitap, dergi gibi ürünler kullanmakla tükenmez uzun süre bize fayda sağlamaya devam eder, bu nedenle hepsi birer tüketim maddesidir.

Aşağıdaki örneklerden hangisi tüketime örnektir? İki örnek arasındaki fark nedir?

Örnek 1

→ Selim, uzun zaman sıcakta yürüdüğü için çok yorulmuş ve susamıştı, yol üzerinde ilk gördüğü markete girdi, bir şişe su aldı ve kana kana içti.

Örnek 2

→ Hande, açık öğretim ortaokulu 5. sınıf öğrencisi, tıpkı sizler gibi. Sosyal bilgiler dersinde gerekli bilgileri öğrenebilmesi için şu an okumuş olduğunuz kitaba ihtiyacı vardı. Kitabı temin etti ve artık sosyal bilgiler dersine sizin gibi bu kitaptan çalışıyor.

Buraya kadar ürünlerin üretiminden elimize ulaşınca kadar geçirdiği aşamaları (üretim, dağıtım ve tüketim) öğrenmiş olduk.

Şimdi de konuyu daha iyi anlamak için hep birlikte Elif ve annesinin aşağıdaki hikâyesini okuyalım.

Elif: Anneciğim, geçen hafta beğendiğim tişörtü almak için bana söz vermiştin. Hatırladın mı?

Anne: Evet kızım. İstersen, bugün gidebiliriz.

Elif: Yaşasın! Yalnız şimdiden söyleyeyim, fiyatını görünce vazgeçmek yok.

Anne: Bence tek bir yerden almak yerine diğer mağazalarla da karşılaştırıp kaliteli ve uygun fiyatlı olanı alabiliriz.

Elif: İyi de aynısını nasıl bulabilirim ki?

Anne: Pek çok mağazada benzer ürünler bulunuyor, istediğin gibi bir tişörtü eminim ki bulabilirsin. Hem de bir tişörte dünyanın parasını vermemiş oluruz.

Elif: Haklısın anne. Bu arada sen söyleyince aklıma geldi. Bu mağazalar bu ürünleri nereden alıyor?

Anne: Tabi ki fabrikalardan.

Elif: Peki, fabrikalara nereden geliyor?

Anne: Elifciğim, sana şöyle anlatayım: Giydiğimiz kıyafetler genelde tarım ürünlerinden ya da ağaçlardan elde ediliyor, tabi doğal olanlar.

Elif: Nasıl yani? Tarlada yetişen ürünleri mi giyiyoruz?

Anne: Evet ama işlem gördükten sonra. Mesela biz, sağlığımız için genelde pamuklu kıyafetleri tercih ediyoruz. Pamuk tohumları öncelikle tarlaya ekiliyor ve toplanma zamanı bu pamuklar tarım işçileri tarafından toplanıyor. Toplandıktan sonra fabrikalara gönderiliyor. Burada birtakım işlemlerden geçtikten sonra ipliğe dönüştürülüyor. İplikler makinelere takılıp dokunarak penyelere dönüştürülüyor. Fabrika işçileri de bu penyeleri makinelerin yardımıyla kesip biçerek giydiğimiz tişörtlere dönüştürüyorlar. Bu ürünler kolilenerek çeşitli araçlarla mağazalara getiriliyor ve burada bizim gibi ihtiyacı olan insanlar tarafından alınıyor.

Elif: Şimdi anladım anneciğim. Açıkladığın için teşekkür ederim.

Bu kitap için yazılmıştır.

Aşağıdaki görselleri inceleyiniz.

5.23. Görsel: Pamukların tarladan toplanması

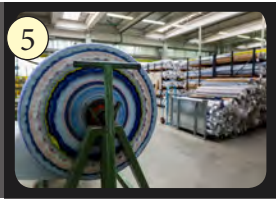
5.24. Görsel: Pamukların ipliğe dönüştürülmesi

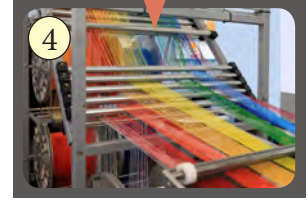
5.25. Görsel: Pamukların ipliğe dönüştürülmesi

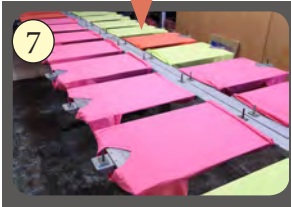
5.26. Görsel: Kumaşların kalıplara göre dikilmesi

5.27. Görsel: İpliklerden kumaşların dokunması

5.28. Görsel: İpliklerin dokuma tezgahına geçirilmesi

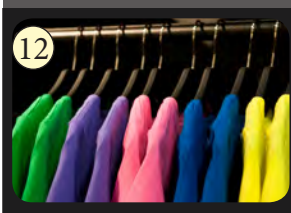
5.29. Görsel: Kıyafetlerin kalıplara yerleştirilip

5.30. Görsel: Kıyafetlerin kolilenmesi

5.31. Görsel: Kolilerin kamyonlarla mağazaya götürülmesi

5.32. Görsel: Kullanılmak üzere gardıroba yerleştirilmiş kıyafetler

5.33. Görsel: Kıyafetlerin tüketiciler tarafından satın alınması

5.34. Görsel: Kıyafetlerin mağazalarda satışa sunulması

Yukarıda verilen ürünün üretim, dağıtım ve tüketim aşamalarını aşağıdaki boşluklara örnekte verildiği gibi sırasıyla yazınız.

Üretim aşaması: 1- Pamuğun tarladan toplanması,

.....

Dağıtım aşaması:

.....

Tüketim aşaması:

.....

ÜRETİMDEN TÜKETİME YENİ FİKİRLER

Bir fabrikanız olsaydı ve size her türlü maddi destek sağlansaydı bu fabrikada ne üretmek istediniz, neden?

Bir önceki konumuzda bir ürünün üretiminden dağıtımına kadar geçen aşamaları incelemiştik. Şimdi ise bir ürünün üretim, dağıtım ve tüketim aşamalarına yönelik yeni fikirlerle Türkiye’de çeşitli şirketler kurmuş bazı girişimcileri öğreneceğiz ayrıca değişen toplumsal ilgi ve ihtiyaçları araştırarak bu konuda farklı fikirler ortaya koymaya çalışacaksınız.

Öncelikle hep birlikte Murat Erdör’ün Türkiye’nin başarılı kadın girişimcilerden Nur Beğen ile yaptığı röportajı okuyalım:

5.35. Görsel

Nur Beğen, dünyaca ünlü Türk havlularını organik olarak satıyor. Çocuklar için organik oyuncaklar yapıyor. Farklı ve gelecek vaat eden bir iş kolunda öncü bir şirketi yönetiyor.

Ne üzerine bir iş yapıyorsunuz? Başka iş fikirleri varken neden bu işi yapmaya karar verdiniz?

Tümü organik sertifikalı havlu, bornoz gibi ev tekstil ürünleri, bebek kıyafetleri, spor kıyafetleri ve oyuncaklar tedarik ediyor ve üretiyoruz. Biz kendi markamızı yaratırken piyasada mevcut olmayan ürünleri sunmak istedik. Bu anlamda da ünü dünya çapında olan Türk havlularını organik olarak satmaya karar verdik.

“Sağlıklı çocuklar için sağlıklı oyuncaklar” sloganı ile de organik oyuncaklar satıyoruz. Organik oyuncaklar sayesinde çocuklar oyuncaklar ile oynarken annelerin içi rahat ediyor. Çocuğunuz oynarken, dokunurken, hatta ağızlarına temas ettirdiklerinde bile bebekleriniz zarar görmezler.

Yaptığınız işten istediğiniz sonuçları alabildiniz mi? İleriye yönelik koyduğunuz hedefler nelerdir?

Evet, Türkiye’de adı çok duyulmamış organik ürünleri satıyoruz. Türkiye’nin ilk organik sertifikalı havlu ve oyuncak markasıyız. Hep çok iyi kalite mallar ürettik. (...)

Genel Ağ’dan kısaltılmıştır.

1. Nur Beğen’in hikâyesinden yola çıkarak girişimci nedir? Açıklayınız.
2. Sizce Nur Beğen’in bir girişimci olarak başarılı olmasının nedenleri nelerdir?
3. Nur Beğen’in ülke ekonomisine katkıda bulunduğunu düşünüyor musunuz, neden?

Girişimci, kazanç elde etmek amacıyla, insanların gereksinim duyduğu bir malı ya da hizmeti bulup onu üretmeye çalışan kişidir. Böylece hem kendi bütçesine hem de ülke ekonomisine de katkı sağlamış olur. Başarılı girişimcinin özellikleri ise riskleri göze alabilen, kararlı, çok yönlü, kendine güvenen, planlı hareket eden, ileriye görebilen, uyumlu, girişken, ikna yeteneği olan, üretken, bağımsız, sorunları hızlı şekilde çözebilen, hayal gücü olan, çalışkan, sorumluluk sahibi olmalarıdır.

Girişimcilerin ülke ekonomisine katkıları şunlardır:

- Pek çok yeni ürünün üretilmesini sağlarlar,
- İnsanların ihtiyaçlarını karşılayarak halka hizmet yapmış olurlar,
- Yeni iş imkânları sağlayarak işsizliğin azalmasına yardımcı olurlar,
- Yurt dışında, kendi ülkelerinin reklamlarını yaparlar,
- Hem bilim ve teknolojiyi kullanarak hem de bu alanlara kaynak aktararak bilim ve teknolojinin gelişmesine öncülük ederler.

Şimdi de bir başka girişimci olan Ali Çetin'in hikâyesini okuyalım:

Soğukta Yapamazsın Dediler, Yılda Milyonlar Kazanıyor

Sivas'ın Yıldızeli ilçesine bağlı Kalın köyünde bin beş yüz dönüm araziye Ayçiçeği eken Ali Çetin 'Sivas'ın soğuk havasında yapamazsın' sözlerine aldırış etmeden yaptığı işten yılda yaklaşık 2 milyon lira gelir elde ediyor.

"Yaklaşık 400 ton çekirdek bekliyoruz"

Çiftçiliğin baba mesleği olduğunu ve 15 yıldır çiftçilik yaptığını söyleyen Ali Çetin, "Soğukta olmaz" dediler. Sivas'ın hava şartları insanları biraz tedirgin etti.

Üretimden memnunuz, ürünler güzel, lezzeti güzel, iyi para ediyor, memnunuz yani 15 senedir kesintisiz devam ediyoruz. Şuan bin beş yüz dönüm ekili yerimiz var, yaklaşık 400 ton çekirdek bekliyoruz. Kilosunu 5 liradan satıyoruz. Toplamda buradan yaklaşık 2 milyon lira para kazanmayı bekliyoruz" dedi.

"Genel Ağ'dan alınmıştır."

1. Sizce Ali Çetin'in hangi özellikleri onun yaptığı işte başarılı olmasını sağlamıştır?

2. Ali Çetin, ülke ekonomisine nasıl katkı sağlamış olabilir?

3. Sizce Ali Çetin bu işi yaparken başka insanlarla iş birliği yapmış olabilir mi?

İş birliği, amaç ve çıkarları bir olan insanların oluşturdukları çalışma ortaklığıdır. İş bölümü ile farklı mesleklerde üretilen hizmetler, işbirliği sonucunda ihtiyaç sahiplerine ulaştırılır. Hizmetler daha çabuk ve daha yaygın biçimde iş birliği ile gerçekleştirilir. İnsan bütün ihtiyaçlarını tek başına, başkalarının yardımı ve katkısı olmaksızın

gideremez. Bir işin yapılmasında bütün görevleri tek bir kişinin üstlenmesi oldukça zor hatta imkânsızdır. Yeni bir üretim fikri ortaya atan kişinin tek başına şirketi kurması, üretimi yapması, satışını ve dağıtımını yapması oldukça zorlayıcıdır. Oysaki iş birliği yapılarak görevler paylaşırsa ve herkes görevinin getirdiği sorumlulukları alırsa başarıya ulaşmak daha kolay olacaktır.

Hikâyeleri verilen başarılı girişimcilerin fikirlerini gerçekleştirirken iş birliği içinde çalışmış olmaları yani üretimden tüketime pek çok insanla görev paylaşımı yapmaları onların hem işlerini kolaylaştırmış hem de daha çabuk ve daha kolay başarıya ulaşmalarını sağlamıştır.

Ülkemizde girişimciliğin geliştirilmesi için devlet ve özel sektör tarafından pek çok çalışma yapılmaktadır. Bunlardan biri de TÜBİTAK'tır. TÜBİTAK'ın görevlerinden biri, bilim insanlarının, araştırmacıların yetiştirilmeleri ve geliştirilmeleri için olanaklar sağlamak; bu amaçla ödüller vermek, öğrenim ve sonrasında üstün başarısıyla kendini gösteren gençleri izleyerek onların yetişme ve gelişmelerine yardım etmek ve bu amaçla burslar vermek, yarışmalar düzenlemek ve yayınlar yapmaktır. TÜBİTAK, bu görev gereğince çeşitli çalışmalar yapmaktadır. Aşağıda TÜBİTAK'la ilgili bir etkinliğe yer verilmiştir. Haydi, hep birlikte etkinliği yapalım.

TÜBİTAK, ilginç buluşlar yapan öğrencileri tespit etmek amacıyla bir etkinlik düzenlemiştir. TÜBİTAK'ın bu amaçla hazırladığı aşağıdaki afişi inceleyip afişin altında verilen soruların cevabını boş bırakılan yere yazınız.

1. Sizce Tübitak neden böyle bir etkinlik düzenlemiş olabilir?

.....

.....

2. Yukarıdaki etkinliğe siz katılıyor olsaydınız nasıl bir buluşla katılırdınız, neden?

.....

.....

Türkiye’de başarılı işlere imza atan girişimcilerin hayat hikâyelerinden ve verilen örneklerden ilham alarak sizler de yeni projeler geliştirebilir, farklı girişimlere imza atabilirsiniz.

Çevrenizdeki kişilerle (aile bireyleri, komşular, akrabalar ya da yakın arkadaşlarınızla) iş birliği yaparak aşağıdaki etkinliği yapınız.

Herhangi bir ekonomik faaliyet alanı seçiniz (tarım, hayvancılık, ormancılık, sanayi, madencilik, ulaşım, haberleşme, turizm sağlık, güvenlik, eğitim, bankacılık):

Seçtiğiniz ekonomik faaliyet alanına yönelik üretim, dağıtım ya da tüketim aşamalarından birini seçiniz:

Seçtiğiniz aşamaya yönelik fikirlerinizi yazınız (Yani seçmiş olduğunuz ekonomik faaliyet alanında belirlediğiniz üretim, dağıtım ya da tüketim aşamalarının geliştirilebilmesi ya da artırılabilmesi için neler yapabileceğinizi yazınız):

(Size ait bu fikirlerin daha önce kullanılıp kullanılmadığını genel ağ ortamından araştırabilirsiniz. Projenizi geliştirerek Genel Ağ üzerinden proje yarışmalarına ve etkinliklere dahi katılabilirsiniz ancak bu projeleri gerçekleştirirken çevrenizdeki kişilerle iş birliği yapmanız beyin fırtınası sağlayarak daha güzel fikirlere ve başarıya ulaşmanızı kolaylaştıracaktır.)

Buraya kadar bir ürünün üretim, dağıtım ve tüketim aşamalarına yönelik yeni fikirlerle Türkiye’de çeşitli şirketler kurmuş bazı girişimcileri, bu girişimcilerin hayat hikâyelerini ve bu girişimcilerin hayat hikâyelerinden örneklerle yeni fikirler üretebilmeyi öğrendik. Şimdi ise toplumsal ilgi ve ihtiyaçları karşılamak amacıyla yenilikçi fikirler üretmeye çalışacaksınız. **Toplum** aynı toprak parçası üzerinde bir arada yaşayan ve temel çıkarlarını sağlamak için iş birliği yapan insanların tümüdür. Toplum hayatı ise aslında grup hayatıdır. Grup, birden fazla insandan meydana gelir. Grup hayatı insa-

nın doğumuyla ailede başlar, okulda ve toplumsal çevrede çeşitlenerek devam eder. Bireysel ihtiyaçlarımız olduğu gibi toplumsal ihtiyaçlarımız da vardır. Sağlık, eğitim, güvenlik, ulaşım, beslenme, giyinme, barınma, adalet, sağlıklı bir çevrede yaşama vb. Bu ihtiyaçlarımızı karşılayan kurumları bir sonraki ünitemizde ayrıntılarıyla işleyeceğiz. Şimdi ise bireysel olarak ya da çevremizdeki kişilerle bu ihtiyaçları nasıl karşılayabiliriz sorusunun üzerinde duracağız. Konumuza bir örnekle devam edelim:

Dr. Canan Dağdeviren, icat ettiği 'Giyilebilir kalp pili' ile Massachusetts Teknoloji Enstitüsü'nden profesörlük teklifi aldı.

Dağdeviren 2017'de MIT'de profesör olarak göreve başlayacağını ve kendi grubunu kuracağını açıkladı. Kalp için ürettiği özel çip hakkında bilgiler veren Dağdeviren, çipin kalp atışından ortaya çıkan enerjiyi elektrığe dönüştürdüğünü ve bu sayede hastanın, pilin değişmesi için yapılan ameliyatlardan kurtulduğunu anlatıyor.

"Genel Ağ haberinden kısaltılmıştır."

Yukarıdaki habere göre Canan Dağdeviren hangi alanda çalışma yapmıştır? Yaptığı bu buluş insanlara ne gibi faydalar sağlayacaktır?

Sağlığın bir ihtiyaç olduğunu söylemiştik. Canan Dağdeviren de bu alanda çalışmalar yapmış. Üretmiş olduğu çip sayesinde hastaları kalp pili değişimi için yapılan ameliyatlardan kurtarmış olacak. Böyle bir alet geliştirmeye ise küçükken büyükbabasının kalp yetmezliğinden öldüğünü öğrendiğinde karar vermiş. Diğer insanların aynı sorunları yaşamaması için yıllarca sabırla çalışarak hayalini gerçekleştirmiştir.

Canan Dağdeviren'in buluş yapmasını sağlayan olay nedir? Siz insanların sağlık ihtiyacını karşılamak isteseydiniz neler yapardınız?

Günümüzde, pek çok kişi çocuklar, kadınlar, yaşlılar, engelliler, mülteciler, hayvanlar, çevre, insan hakları, gençler, doğal afetler gibi alanlarda sosyal sorumluluk projeleri içerisinde yer alarak insanların, ilgi, istek ve ihtiyaçlarını karşılamaktadır.

Siz bir projede yer almak ya da kendi projenizi gerçekleştirmek isteseydiniz hangi ihtiyaca yönelik bir projede çalışmak isterdiniz? Bu projede neler yapardınız?

Sosyal sorumluluk, kişilerin kendi çıkarlarını olduğu kadar toplumun genel çıkarlarını da geliştirmesi ve korumasıdır. Ülkemizde çok sayıda kişi ve kurum sosyal sorumluluk projelerini yaparken aynı zamanda toplum hizmetini de gerçekleştirmektedir.

Aşağıda verilen metni okuyunuz ve altındaki sorunun cevabını boş bırakılan alana yazınız.

Beşinci sınıfa giden Murat, soğuk kış aylarında yiyecek bulamayan kuşlar için yem makinesi yapmaya karar vermişti. Bir kâğıda çizimlerini yaptı ve babasına gösterdi. Bu fikir babasının çok hoşuna gitti. Babası bir akşam yanında mühendis bir arkadaşıyla geldi. Murat kuş yemi makinesinin çizimlerini babasının arkadaşına da gösterdi ve anlatmaya başladı. Babasının arkadaşı bir hafta sonu Murat ve babasını da alarak bir atölyeye götürdü. Kuş yemi makinesi yapılmış, sensörleri takılıyordu. Murat ve babası makineyi alıp eve döndüler. Murat makineyi balkona koydu. Sabırsızlıkla kuşların gelmesini bekledi. Kuşlar birkaç saat sonra balkondaki yem makinesine konmaya başladılar. Onlar kondukça makineden yemler dökülüyordu. Yemleri gören kuşlar yemeye başladılar, bir güzel karınlarını doyurdular. Murat'ın ailesi oğullarının bu duyarlılığından dolayı gerçekten çok mutlu olmuştu.

Bu kitap için yazılmıştır.

Siz de çevrenizdeki bir gereksinimden yola çıkarak Murat gibi basit bir proje tasarlayınız.

Projenin adı:

Projenin amacı:

.....
.....

Notlarım:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

TÜKETİCİ OLARAK HAKLARIM

Hasan Bey, akşam oğlu Doğan'a söz verdiği cep telefonu ile birlikte eve döndü. Doğan, telefonu görünce neredeyse mutluluktan havalara uçacaktı. Büyük bir heyecanla babasının boynuna atıldı, telefonu aldı. Kutusundan çıkardı, sim kartını takıp telefonu çalıştırdı. Özelliklerini incelemeye başladı ancak bazı özelliklerin çalışmadığını fark etti. Büyük bir üzüntüyle telefonu babasına gösterdi. Babası üzülmemesi gerektiğini, yarın telefonu aldığı mağazaya geri götürüp değiştireceğini söyledi.

Diğer gün Hasan Bey telefonu aldığı mağazaya götürdü ancak mağaza telefonu değiştirmede. Akşam olanları Doğan'a anlattı. Sorunun çözümü için birlikte oturup düşünmeye başladılar...

Sizce Hasan Bey ve oğlu Doğan, bu sorunu nasıl çözebilirler?

Üretimden Tüketime adlı konumuzda bir ürünün üretim, dağıtım ve tüketim aşamalarını, ihtiyaçlarımızı karşılamak için gerekli ürünleri alıp kullanmamızın tüketime girdiğini öğrenmiştik.

Şimdi ise gelin hep birlikte bilinçli bir tüketici olarak haklarımızın neler olduğunu ve bu haklarımızı nasıl kullanacağımızı öğrenelim. **Tüketici**, ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli ürünleri alıp kullanan kişidir. Bu tanıma göre hepimiz bir şekilde tüketici oluyoruz. Şöyle ki çiftçi Bekir Amca nohut yetiştirerek hem kendi hem de diğer insanların ihtiyacını karşılıyor üretim yapmış oluyor yani üreticidir. Diğer ihtiyaçlarını ise satın almak zorunda, böylece tüketimde bulunmuş oluyor yani aynı zamanda tüketici oluyor.

Konumuzu daha iyi anlamak için Hasan Bey ve Doğan'ın hikâyesine kaldığımız yerden devam etmeye ne dersiniz?

Doğan, Genel Ağ üzerinden araştırma yapmaya başladı. Bir süre sonra edindiği bilgileri babasıyla paylaştı. Babasına haklarını aramak için dilekçe yazabileceklerini söyledi. Babası ise Doğan'ın ulaştığı bilgilerin doğru olduğunu ancak dilekçe yazmadan önce tüketici olarak hangi hakları olduğunu bilmeleri ve bu haklara göre dilekçeyi yazmaları gerektiğini söyledi.

Doğan, babasının söyledikleri doğrultusunda aşağıdaki bilgilere ulaştı.

Birleşmiş Milletler Evrensel Tüketici Hakları Bildirgesi'ne göre temel ve evrensel tüketici haklarımızdan bazıları şunlardır:

1. Temel İhtiyaçların Karşlanması Hakkı: Barınma, ısınma, aydınlanma, içecek ve kullanacak su bulma, haberleşme, ulaşım tüketicilerin en temel ihtiyaçlarıdır. Her tüketici, bu temel ihtiyaçların karşılanmasını talep edebilir.

2. Sağlık ve Güvenlik Hakkı: Satışa sunulan her türlü mal ve hizmetin insan yaşamı ve sağlığı açısından kullanıcıya zarar vermeyecek durumda olmasıdır.

3. Seçme Hakkı: Tüketicilerin çeşitli ürün ve hizmetlere istedikleri zaman ulaşabilmeleridir.

4. Bilgi Edinme Hakkı: Tüketicinin mal ve hizmeti satın alırken doğru karar verebilmesinin sağlanması için tüketicinin gerekli bilgilere ulaşabilmesidir.

5. Zararların Giderilmesi Hakkı: Satın alınan mal veya hizmetten dolayı tüketicinin uğramış olduğu zararın giderilmesi, o mal veya hizmetin yeniden tüketiciye ulaştırılmasıdır.

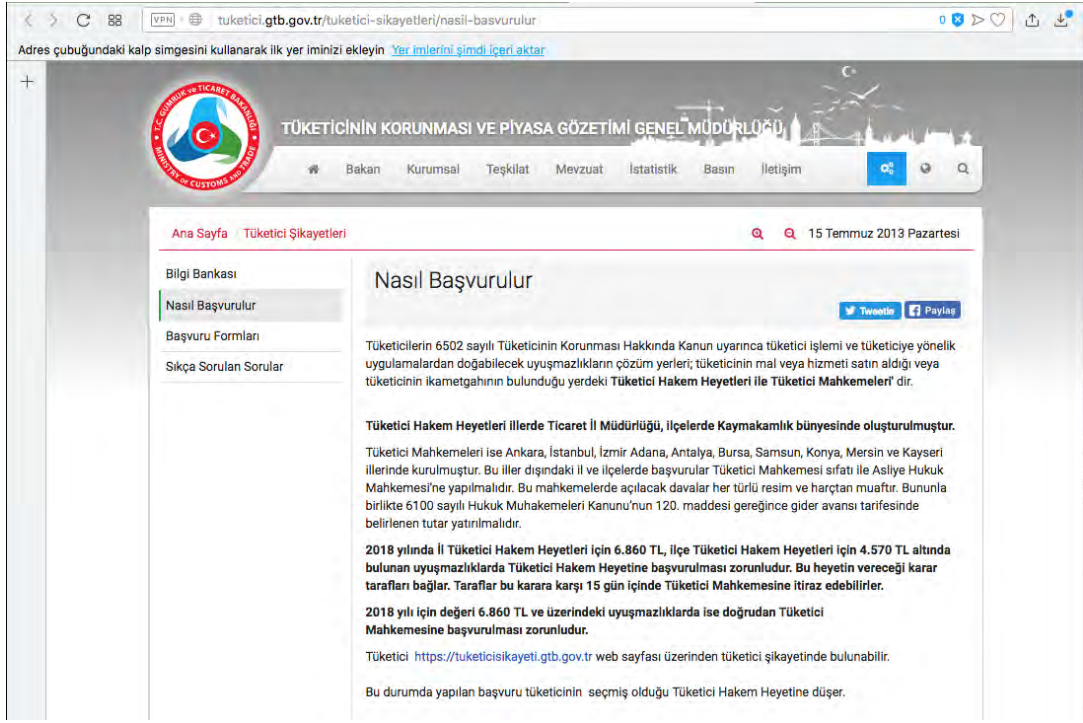
6. Ekonomik Çıkarların Korunması Hakkı: Tüketicie kıyaslama imkânı verecek çeşitte mal ve hizmetin en uygun fiyattan sunulması, satış sonrası her türlü teknik destek ve servisin tüketiciye ulaştırılmasıdır.

Sıra sizde: Sizce Hasan Bey oğluna aldığı telefonu yukarıdaki haklardan hangisini kullanarak değiştirebilir?

Hasan Bey oğluna “Zararların Giderilmesi Hakkı” nı kullanarak telefonu değiştirebileceklerini söyledi.

Hasan Bey: İşte şimdi hangi hakkımızı kullanmamız gerektiğini biliyoruz. Artık dilekçemizi yazabiliriz ancak şimdi de nasıl bir dilekçe yazacağız ve kime yazacağız onu öğrenmemiz gerekiyor.

Doğan: Merak etme baba, ben onunla ilgili de araştırma yaptım ve resmî bir siteden sorunumuzla ilgili bilgiler buldum. İşte bulduğum bilgiler:

Hasan Bey: Aferin oğlum! O zaman geriye yukarıdaki bilgileri kullanarak dilekçe yazmak kalıyor.

Doğan: Evet babacığım. Beylikdüzü'nde oturduğumuz için ben Beylikdüzü Kaymakamlığı Tüketici Hakem Heyeti Başkanlığı'nın dilekçe örneğini indirdim bile. Hemen çıktısını alıp doldurabiliriz.

Hasan Bey: Bana hiçbir iş kalmamış, her şeyi halletmişsin.

Doğan: Çıktısını da aldım. Tamamdır. Bunu doldurmak da senin işin babacığım.

Hasan Bey: Form da tamamdır. Ekler bölümünde yer alan fatura, garanti belgesi de hazır. Yarın ilk işimiz formla beraber ekleri de götürüp teslim etmek. Sen de artık üzülme. Her şey hallolacak.

Doğan: Üzülüyorum babacığım. Kanunlarımızın bizi koruyacağını biliyorum.

Hasan Bey: Tabii ki Doğan, hiç şüphen olmasın. Anayasamızın 172. maddesi der ki: "Devlet, tüketicileri koruyucu ve aydınlatıcı tedbirler alır, tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini teşvik eder." Bu ne anlama geliyor biliyor musun?

Doğan: Böylece devlet tüketici vatandaşlarının koruyuculuğunu üstlenmiş demektir, babacığım.

Hasan Bey: Evet, aynı zamanda da hakkınızı arayın demektir.

Hasan Bey'in doldurmuş olduğu dilekçe örneği

T.C. BEYLİKDÜZÜ KAYMAKAMLIĞI Tüketici Sorunları İlçe Hakem Heyeti Başkanlığına	
Şikâyet Eden	
Adı Soyadı: Hasan SEVİN	
TC. Kimlik No: 11111111111	
Adresi: Talimciye Cad. İnönü Blok 204 307	
Telefon / Faks: 0302 222 0000	
Şikâyet Edilen	
(Satıcı / Sağlayıcı): Hırs	
Şikâyet Tarihi: 14/03/2018	
Şikâyetin Parasal Değeri: 1500 (Bin beş yüz lira)	
Vergi No: 11111111111	
Şikâyetin Konusu	
(Ayıplı Mal / hizmet) (Yalnız Birini seçebilirsiniz)	
☐	Bedelin İadesi ile birlikte yapılan sözleşmenin veya alışverişin iptalini istiyorum.
☒	Ayıplı malın/hizmetin yenisi ile değiştirmesini talep ediyorum.
☐	Ayıplı malın/hizmetin ücretsiz tamir ve bakımını istiyorum.
☐	Ayıplı malın/hizmetin bedelini tarafıma iadesini talep ediyorum.
☐	Ayıplı malın/hizmetin bedelini yasal faizi ile tarafıma iadesini talep ediyorum.
Tüketici Sorunu İçin Satıcıya Başvurdu mu? Başvurdu ise sonucu ne oldu:	
Evet. Telefonla beraber mağazaya gittim ancak telefondaki sorunun tüketici hatası olduğunu söylediler.	
Şikâyetin Açıklaması: 12 Mart 2017'de mağazaya gittim ve cep telefonu aldım ancak telefonu açınca bazı özelliklerin çalışmadığını fark ettim. Diğer gün telefonu mağazaya götürdüm. Yenisiyle değiştirmek istediğimi söyledim, yukarıda da belirttiğim gibi tüketici hatası olduğunu söylediler.	
Talep: 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun gereği işlem yapılmasını arz ve talep ederim. 14/03/2018	
Ekleri	☒ : Fatura / Fiş
	☒ : Garanti Belgesi
	☐ : Teknik Servis Raporu (Onarım için Teknik Servise verildi ise)
	☒ : Satış Sözleşmesi
	Hasan SEVİN Adı - Soyadı İmza

1. Hasan Bey’le oğlu Doğan arasında geçen diyalogun devamını okuyup Hasan Bey’in vermesi gereken cevabı Genel Ağ’dan araştırarak aşağıdaki boşluğa yazınız.

Doğan: Tüketicinin Korunması ve Piyasa Gözetim Genel Müdürlüğü’nün Genel Ağ sayfasında Tüketici Hakem Heyetleri ya da Tüketici Mahkemeleri’ne başvurulması gerektiği yazıyordu. Bizler tüketici olarak haklarımızı aramak için sadece bu kurumlara mı başvurabiliyoruz babacığım?

Hasan Bey:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Önceki sayfalarda Hasan Bey’in Tüketici Hakem Heyeti’ne aldığı cep telefonu ile ilgili yazdığı şikâyet dilekçesini hep beraber okumuştuk. Siz de Hasan Bey’in sorununa çözüm bulabilmek amacıyla 175 Alo Tüketici Hattı’nı aradığınızı düşünerek Hasan Bey adına aşağıdaki diyalogu gerçekleştiriniz.

- 175 Alo Tüketici Hattı buyurun.

- Merhaba ben

- Size nasıl yardımcı olabilirim Hasan Bey?

-

- Cep telefonu ile ilgili şikâyetiniz nedir?

-

-Aldığınız ürünün fiyatı nedir?

.....

-Hasan Bey aldığınız ürünün fiyatı dört bin beş yüz yetmiş liranın altında olduğu için bulunduğunuz ilçenin Tüketici Hakem Heyetine dilekçe ile başvuru yapabilirsiniz.

-Teşekkür ederim.

ÖZET

Hayatımızı devam ettirmek ve ihtiyaçlarımızı karşılamak için bulunduğumuz faaliyetlere **ekonomik faaliyetler** denir. Ülkemizde tarım (Ekip-biçme), hayvancılık, ormancılık, madencilik, sanayi, turizm, ulaşım, haberleşme, güvenlik, eğitim, sağlık, bankacılık gibi pek çok ekonomik faaliyet yapılmakta ve bu ekonomik faaliyetlerin çeşitlilik göstermesinde ise ülkemizin yer şekilleri, iklimi, nüfusu, madenleri, ulaşımı gibi coğrafi faktörler etkili olmaktadır. Örneğin denizlerde, göllerde, nehirlerde vs balıkçılık yapılabilirken ormanların olduğu yerlerde ormancılık faaliyetleri gelişmiştir. Farklı ekonomik faaliyetlere bağlı olarak da farklı meslekler ortaya çıkmıştır. Örneğin, tarımsal faaliyetlerin görüldüğü yerlerde çiftçilik, seracılık, ziraat mühendisliği, tarım işçiliği gibi meslekler yaygınken hizmet sektörünün gelişmiş olduğu bölgelerde, öğretmen, doktor, turist rehberliği, otel işletmeciliği gibi meslekler yaygın olarak görülür.

Bir bölgede yapılan ekonomik faaliyetler o bölgede yaşayan insanların sosyal ve kültürel yaşantılarını etkilemektedir. Örneğin tarım faaliyetlerinin yoğun olarak yapıldığı bölgelerde çalışan mevsimlik tarım işçilerinin yaşamları mevsimlik göçlerle birlikte pek çok yönden etkilenmekte, Kars ve Ardahan'da yapılan kaz yetiştiriciliği ise bölge halkının yemek kültürünü dahi etkilemektedir. Yine aynı şekilde Akşehir'deki kiraz festivali insanları bir araya getirip birlik ve beraberliğin pekiştirilmesinde, halkın eğlenmesinde, kültürel ve sanatsal etkinliklerde bulunmasında etkili olmaktadır.

Üretim, belirli faaliyetler ve işlemler sonucu bir mal veya hizmetin meydana getirilmesidir. **Dağıtım**, ürünün, üretildiği yerden çeşitli yerlere gönderilmesi işidir. **Tüketim** ise üretilen mal ve hizmetlerin gereksinimleri karşılamak amacıyla insanlar tarafından kullanılmasıdır. Satın aldığımız bir ürün elimize geçene kadar belli aşamalardan geçer. Örneğin her gün sofralarımızın baş köşesinde yer alan ekmeğe, öncelikle tarlalardan buğday olarak toplanır, değirmenlerde öğütülerek fırınlara gönderilir. Buradan hamur hâline getirilerek ekmeğe dönüştürülür. Son olarak da marketlere bakkallara gönderilerek satışa sunulur, insanlar buralardan alarak sofralarında tüketirler.

Girişimci, kazanç elde etmek amacıyla, insanların gereksinim duyduğu bir malı ya da hizmeti bulup onu üretmeye çalışan kişidir. Böylece farklı fikirler ortaya koyarak hem halka hizmet etmiş olurlar hem de ülke ekonomisine katkı sağlarlar.

Tüketici; ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli ürünleri alıp kullanan kişidir.

Tüketici haklarımızdan bazıları: Temel İhtiyaçların Karşılanması Hakkı, Sağlık ve Güvenlik Hakkı, Seçme Hakkı, Bilgi Edinme Hakkı, Zararların Giderilmesi Hakkı, Ekonomik Çıkarların Korunması Hakkı. Bu haklarımızın çiğnenmesi durumunda hakkımızı arayabileceğimiz yerler ise şunlardır: Tüketici Hakem Heyetleri, Tüketici Mahkemeleri, <https://tuketicisikayeti.gtb.gov.tr> adresi, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Tüketici ve Rekabetin Korunması Genel Müdürlüğü, 175 Alo Tüketici Hattı, bulunduğumuz yerde faaliyet gösteren tüketici haklarının korunmasına yönelik sivil toplum kuruluşları.

5. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI

1. Aşağıdakilerden hangisi hizmet sektörü içinde yer alan ekonomik faaliyetlerden biridir?

- A) Sanayi B) Hayvancılık C) Ormancılık D) Turizm

2. Ayşe, hayvan hastalıklarını tedavi eden bir klinikte hekim olarak çalışmaktadır.

Ayşe'nin mesleği aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Veteriner B) Kasap C) Mühendis D) Eczacı

3. İlber, yaşadığı bölgenin Türkiye'nin tek çay yetiştirilen bölgesi olduğunu söylemiştir.

Buna göre İlber aşağıdaki bölgelerden hangisinde yaşamaktadır?

- A) Akdeniz B) Ege C) Karadeniz D) Marmara

4. Aşağıdakilerden hangisinde tarımla ilgili **yanlış** bir bilgi verilmiştir?

- A) İnsanların toprağı işleyerek ondan ürün elde etmesi faaliyetine tarım denir.
 B) Tarımı etkileyen faktörler toprak, iklim, yükselti, sulama gibi unsurlardır.
 C) Verimli toprakların bulunduğu alanlar tarıma elverişli alanlardır.
 D) Yükselti arttıkça tarımsal ürün çeşitliliği ve ürün verimi artar.

5. Erzurum-Kars platosu yüksek olduğu için iklim ve yer şekilleri tarımsal faaliyetleri olumsuz etkilemiş ve yaz yağışlarıyla oluşan gür ot ve çayırlardan dolayı faaliyetleri gelişmiştir.

Yukarıda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Ormancılık B) Hayvancılık C) Balıkçılık D) Tarım

6. Ülkemizin zengin olduğu madenler arasında ilk sırayı dünya rezervlerinin % 72'sini oluşturan mineralleri almaktadır.

Yukarıda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Krom B) Demir C) Altın D) Bor

7. Kars'ın birçok köyünde kaz yetiştiriciliği yapılması köylülerin misafirlerine kuzu yerine kaz eti ikram etmesine neden olmuştur.

Buna göre kaz yetiştiriciliğinin aşağıdakilerden hangisini etkilediği söylenebilir?

- A) Kültürü B) Ekonomiyi C) İnançları D) Hukuku

8. Akşehir'de yetiştirilen lezzetli kirazları insanlara göstermek amacıyla festival düzenlenmiş ve bu festivalde yarışmalar yapılmış, sanatçılar da davet edilerek çeşitli konserler verilmiştir.

Buna göre tarımsal faaliyetlerin aşağıdakilerden hangisini etkilediği söylenebilir?

- A) Eğitim hayatını B) Siyasi hayatı C) Dinî hayatı D) Sosyal hayatı

9. Aşağıda verilen ham madde ve işlenmiş ürün eşleştirmelerinden hangisi doğrudur?

<u>Ham madde</u>	<u>İşlenmiş Ürün</u>
A) Pamuk	Boya
B) Zeytin	Yağ
C) Buğday	Kilim
D) Nohut	Kâğıt

10. Zeynep Hanım ürettiği ürünlerin dağıtımını yapmak için aşağıdaki araçlardan hangisi kullanırsa ürünlerinin dağıtım aşamasında diğerlerine göre daha fazla para harcamış olur?

- A) Kamyon B) Gemi C) Uçak D) Tır

11. Bazı ürünler kullandıkça biter, bazı ürünlerse kullanmakla bitmez.

Aşağıdakilerden hangisi kullandıkça biten ürünlere örnek olarak gösterilebilir?

- A) Ekmek B) Yatak C) Kitap D) Ev

12. Aşağıdakilerden hangisi başarılı bir girişimcinin özelliklerinden biridir?

- A) Çabuk öfkelenen
B) Riskleri göze alabilen
C) Sorunları büyüten
D) Plansız hareket eden

13. Aynur Hanım, yaşadığı yerde bir devekuşu çiftliği açarak pek çok insana iş imkânı sağlamıştır.

Buna göre Aynur Hanım'ın aşağıdakilerden hangisine katkı yaptığı söylenebilir?

- A) Eğitim seviyesinin yükselmesine
B) Maddi sıkıntıların yaşanmasına
C) İşsizliğin azalmasına
D) Birlik ve beraberliğin bozulmasına

14. I. Özel Yaşamın Gizliliği Hakkı

II. Konut Dokunulmazlığı Hakkı

III. Zararların Giderilmesi Hakkı

Yukarıdaki haklarımızdan hangileri tüketici haklarımızla doğrudan ilişkilidir?

- A) Yalnız I
B) Yalnız III
C) I ve III
D) II ve III

15. İnci, bakkaldan bir kase yoğurt almış ancak eve geldiğinde yoğurdun son kullanma tarihinin geçmiş olduğunu görmüştür.

İnci, bilinçli bir tüketici olarak öncelikli olarak aşağıdakilerden hangisini yapmalıdır?

- A) Yoğurdu fişi ile beraber aldığı yere götürüp konuşmalıdır
B) Tüketici Hakem Heyetine dilekçe ile başvurmalıdır
C) Tüketici Mahkemesine başvurarak bakkala dava açmalıdır
D) 175 Alo Tüketici Hattı'nı arayarak şikâyetinde bulunmalıdır

6. ÜNİTE: ETKİN VATANDAŞLIK

KONULAR

- TOPLUMSAL İHTİYAÇLARIMIZ VE BİZE HİZMET EDENLER
- YÖNETİM BİRİMLERİMİZ
- ÖZGÜR DÜŞÜNCE VE KATILIM
- EGEMENLİĞİMİZİN VE BAĞIMSIZLIĞIMIZIN SEMBOLLERİ

ANAHTAR KELİMELER

- Toplum
- Sivil Toplum Kuruluşları
- Yönetim
- Bağımsızlık
- Kurum
- Katılım
- Hak
- Vatandaş
- Resmî Kurum
- Özgürlük
- Millî Egemenlik

GİRİŞ

Merhaba arkadaşlar! Bu ünitemizde öncelikle çevremizdeki toplumsal ihtiyaçlar ile bu ihtiyaçların karşılanması için bizlere hizmet veren kurumları tanıyacağız.

İkinci konumuzda yaşadığımız yerdeki yönetim birimlerini öğreneceğiz ve bu yönetim birimlerinin başında bulunan yöneticilerin görevlerine örnekler vereceğiz.

Üçüncü konumuzda ise temel hak ve özgürlüklerin ne olduğunu öğrenecek ve bu hak ve özgürlüklerden olan katılım hakkı ve düşünce özgürlüğünün neden önemli olduğunu açıklayacağız.

Son olarak da millî egemenlik ve bağımsızlık sembollerimizi tanıyacak, bu sembol-lerden bayrağımız ve İstiklal Marşımızın önemi üzerinde duracağız.

TOPLUMSAL İHTİYAÇLARIMIZ VE BİZE HİZMET EDENLER

Toplumsal ihtiyaç deyince ne anlıyorsunuz?

Bir önceki ünitemizin ilk konusunda günlük hayatta pek çok şeye ihtiyaç duyduğumuzu yemek yemeden su içmeden yaşayamayacağımızı can ve mal varlığımızın korunması için eve, doğa şartlarından korunmak, beden sağlığımızı korumak için giyinmeye, hastalıklardan kurtulmak için tedaviye ihtiyaç duyduğumuzu söylemiştik. Şimdi ise toplumsal ihtiyaçlarımızın ne olduğunu ve bu ihtiyaçlarımızı karşılayan kurumları tanıyacağız.

Toplum hayatı, paylaşma ve iş bölümünü gerekli kılar. Ailede, anne, baba ve çocuklar arasında iş bölümü olduğu gibi toplumda da insanlar arasında iş bölümü vardır. Sağlık, eğitim, güvenlik, ulaşım, beslenme, giyinme, barınma, adalet, sağlıklı bir çevrede yaşama ve diğer sosyal ihtiyaçlarımızı tek başımıza karşılayamayız. Bu nedenle sağlık sorunlarında doktora, güvenlik sorunlarında polise başvururuz, eğitim ihtiyacını okullarda veya açık öğretim okullarında, sağlıklı bir çevrede yaşama ihtiyacını ise temiz ve sağlıklı çevrede yaşayarak karşılarız.

İsterseniz konuyu daha iyi anlamak için hep birlikte yukarıda başlıklar hâlinde verilen ihtiyaçlarımızı ve bu ihtiyaçlarımızı karşılayan kurumları ve kuruluşları tek tek inceleyelim.

Bize Hizmet Eden Resmî Kurumlardan Bazıları Sağlık İhtiyacımız ve Bize Hizmet Edenler

? Ömer 7 yaşında. Ömer bugün çok hasta, yataktan kalkamıyor. Sizce ailesi Ömer'i nereye götürmeli?

6.1. Görsel

Ailesi, Ömer'i aile hekimliğine götürdü. Aile hekimi Ömer'i muayene etti ve soğuk algınlığı olduğunu söyledi. Ömer'in bol sıvı alması ve bol bol meyve ve sebze yemesi gerektiğini söyledi. Ayrıca ateşinin düşmesi için de bir ilaç yazdı. Babası, doktorun yazdığı ilacı eczane-den aldı. Ömer yemeğini yedikten sonra ilacını aldı ve şimdi kendini daha iyi hissediyor.

? Ömer'in ailesi Ömer'in hastalığının tedavisi için aile hekimliğinden başka hangi sağlık kuruluşuna gidebilir?

İnsanlar hasta olunca, hastalıklarına göre çeşitli sağlık kuruluşlarına giderler. Mesela Aile Sağlığı Merkezleri, Aile Hekimliği, Dispanserler, Hastaneler, Eğitim ve Araştırma Hastaneleri, Üniversite Hastaneleri, Dal Hastaneleri (Göz, Göğüs, Kalp, Kemik hastalıkları Hastaneleri) bunlardan bazılarıdır.

? Ömer'in ve onun gibi tüm hastaların hastalıklarının iyileşmesini sağlamak ve yayılmasını önlemek hangi resmî kurumun görevidir?

Verilen soruyu cevaplayamadıysanız üzülme-
yin. Aşağıda verilen Sağlık Bakanlığının görevlerini okumanız soruyu cevaplamanız için yeterli olacaktır.

Sağlık Bakanlığının görevlerinden bazıları şunlardır:

- Halk sağlığının korunmasını sağlamak,
- Bulaşıcı ve salgın hastalıklara karşı tedavi edici ve koruyucu önlemler almak,
- Hastalık risklerinin azaltılması ve önlenmesini sağlamak,
- Sağlık hizmetlerinin yürütülmesini sağlamak,
- Sağlık hizmetlerinde kullanılan ilaçlar, ilaç üretiminde kullanılan etken ve yardımcı maddeler, kozmetikler ve tıbbi cihazların güvenli ve kaliteli bir şekilde piyasada bulunması, halka ulaştırılması ve fiyatlarının belirlenmesini sağlamak,
- Açılacak sağlık kuruluşlarının planlanmasını ve yaygınlaştırılmasını sağlamaktır.

T.C. Sağlık Bakanlığı

Eğitim İhtiyacımız ve Bize Hizmet Edenler

Sağlık bir ihtiyaç olduğu gibi eğitim de bir ihtiyaçtır ve bu ihtiyacımız da devlet eliyle sağlanır. Devlet bu görevi Millî Eğitim Bakanlığına vermiştir.

Konuyu daha iyi anlayabilmek için hep beraber Millî Eğitim Bakanlığının aşağıda verilen logosunu inceleyip görevlerini okuyalım.

Millî Eğitim Bakanlığının görevlerinden bazıları şunlardır:

- Bakanlığa bağlı her kademedeki öğretim kurumlarının öğretmen ve öğrencilerine ait bütün eğitim ve öğretim hizmetlerini planlamak, programlamak, yürütmek, takip ve denetim altında bulundurmak,
- Okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ile her çeşit örgün ve yaygın eğitim kurumlarını açmak,
- Türk vatandaşlarının yurt dışında yapılacak eğitim ve öğretimi ile ilgili hizmetleri düzenlemek ve yürütmektir.

Sizce Millî Eğitim Bakanlığının logosundaki simgeler ne anlama geliyor olabilir?

Simgelerin anlamını öğrenmek için Genel Ağ üzerinden <http://www.meb.gov.tr/meb-kurum-tanitim-kilavuzu/duyuru/8853> bağlantısına tıklayabilirsiniz.

Güvenlik İhtiyacımız ve Bize Hizmet Edenler

Ahmet, eve dönerken yolda bir kalabalıkla karşılaştı. İki grup insanın birbirine bağırdığını, iteklediğini ve vurduğunu gördü. Korkmaya başladığı sırada polis arabalarının sesini duydu. Arabalardan inen polislerin olaya müdahale ettiğini görünce derin bir “Oh!” çekti. Polislerden biri ona doğru yaklaştı. Elini omzuna koydu. Korkmamasını, artık sorun kalmadığını söyledi. Ahmet, şimdi kendini daha güvende hissediyor.

Sizce Ahmet neden korktu?

Bizler insan olarak gelebilecek her türlü tehlikeden korunmak ve emniyet içerisinde yaşamak isteriz. İnsanların güvenliğini sağlamak da yine devletin görevidir. Devlet bu görevi İçişleri Bakanlığına vermiştir. Ülkemizin iç güvenliğini polis teşkilatımızın da içinde yer aldığı İçişleri Bakanlığı sağlar ancak ülkemize yönelik gelebilecek terör ve savaş gibi daha büyük iç ve dış tehditleri engellemek ise Türk Silahlı Kuvvetleri'nin görevidir.

Haydi, hep beraber İçişleri Bakanlığının görevlerini okuyalım:

İçişleri Bakanlığının görevlerinden bazıları şunlardır:

- Ülkenin ve milletin bölünmez bütünlüğünü, yurdun iç güvenliğini ve asayişini, kamu düzenini ve genel ahlakı, anayasada yazılı hak ve hürriyetleri korumak,
- Sınır, kıyı ve karasularımızın muhafaza ve emniyetini sağlamak,
- Karayollarında trafik düzenini sağlamak ve denetlemek,
- Suç işlenmesini önlemek, suçluları takip etmek ve yakalamaktır.

Temiz Bir Çevre İhtiyacımız ve Bize Hizmet Edenler

İnsan nüfusu hızla artmaktadır. Artan nüfusun ihtiyacını karşılamak için, teknoloji akıl almaz boyutlara ulaşmıştır. Buna bağlı olarak hızlı kentleşme, sağlıklı havanın, ormanların ve yeşil alanların yok olmasına neden olmaktadır. Fabrika atıkları toprağı, suyu ve havayı kirletmektedir. Özellikle büyük kentlerimizde kömür gibi havayı kirleten mamullerin yoğun olarak kullanılması insan sağlığını etkileyecek derecede tehlikeli boyutlara ulaşmıştır. Bunun yerine pahalı fakat temiz bir yakıt olan doğal gazın kullanılmasıyla başta İstanbul olmak üzere büyük kentlerimiz rahat bir nefes almıştır. Bu yönde ülkemizde çalışmalar hızla devam etmektedir.

Sağlıklı ve temiz bir çevrede yaşamak hepimizin hakkıdır. Bu konuda Anayasamızın 56. maddesi şöyle der:

Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşların ödevidir...

Peki, devlet bu görevi hangi bakanlık eliyle gerçekleştirmektedir? Bu sorunun cevabı için aşağıda verilen Çevre ve Şehircilik Bakanlığının görevlerini inceleyiniz.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın görevlerinden bazıları şunlardır:

- Çevrenin korunması, iyileştirilmesi ile çevre kirliliğinin önlenmesine yönelik prensip ve politikalar tespit etmek,
- Hava kalitesinin korunması, hava kirliliğı, gürültü ve titreşimin azaltılması için çalışma yapmak,
- Yenilenebilir enerji kaynakları başta olmak üzere, temiz enerji kullanımını teşvik etmek, yakıtların hava kirliliğine yol açmayacak şekilde kullanılabilmesi için hedef ve ölçütleri belirlemek,
- Yer altı ve yer üstü sularının, denizlerin ve toprağın korunması, kirliliğın önlenmesi veya bertaraf edilmesi amacıyla kirletici unsurlar ile kirliliğın giderilmesi için gerekli tedbirleri almaktır.

Ayrıca <https://www.turkiye.gov.tr> web adresinden e-devlet portaline giriş yapılarak buradan bakanlıkların, belediyelerin, üniversitelerin verdiği binlerce hizmetten yararlanabilirsiniz. 15 yaşını doldurmuş Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları kimlik belgeleri ile PTT'ye başvurarak e-devlet şifresi alıp e-devlet hizmetlerinden yararlanabilir. Bu hizmetlerin hepsi bireysel ve toplumsal ihtiyaçlarımızı karşılamaya yönelik hizmetlerdir. Ayrıca her türlü istek, şikâyet ve önerilerinizi de bu portal üzerinden ilgili kurumlara iletebilirsiniz. Görüldüğü gibi toplumsal ihtiyaçlarımızı devlet, resmî kurumları aracılığıyla karşılamaktadır ancak kalabalık bir nüfusa sahip ülkemizde toplumsal ihtiyaçların giderilmesinde sivil toplum kuruluşları da devlete yardımcı olmaktadır. **Sivil toplum kuruluşu**; toplumdaki çeşitli sorunları bağımsız olarak ele alıp kamuoyunu bilgilendirme ve aydınlatma görevi yapan, öneriler sunan her türlü birliktir. Sivil toplum kuruluşları sadece düşüncelerini ifade eden değil, aynı zamanda proje üreten, sorunlara çözüm arayan, bilimsel araştırmalar yapan, hizmet eden ve barışçıl bir yapıya sahip ve aynı zamanda devletimizin yapmış olduğu çalışmalara yardımcı ve destek olan kuruluşlardır.

Bize Hizmet Eden Sivil Toplum Kuruluşlarından Bazıları

Sivil toplum kuruluşlarından hangilerinin adlarını duydunuz?

Sağlık İhtiyacımız ve Bize Hizmet Edenler

LÖSEV'in kuruluş amaçlarından bazıları şunlardır:

- Lösemili ve kan hastası çocukların, sağlık ve eğitim başta olmak üzere her türlü ihtiyaçlarının sağlanmasına yardımcı olmak,
- Lösemi hastalığını tanıtmayı, lösemili çocukların ve ailelerinin sıkıntılarını topluma aktarmayı ve bu vesileyle toplumu bilinçlendirmeyi amaçlamaktadır.

Eğitim İhtiyacımız ve Bize Hizmet Edenler

TEV'in kuruluş amaçlarından bazıları şunlardır:

- Eğitim görmek isteyen fakat buna maddi gücü yetmeyen ve bu alanda her türlü ilgi ve yardım görmeğe değer gençlerin okuyabilmesini sağlamak,
- Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması için eğitim imkânlarından her gencin eşit haklarla yararlanabilmesini sağlamak,
- Devletin gittikçe daha ağır hâle gelen işlerinin bazı konularda paylaşılmasını, ona yardımcı olunmasını ve sorumluluk alınmasını sağlamaktır.

Güvenlik İhtiyacımız ve Bize Hizmet Edenler

KTYG'nin kuruluş amaçlarından en önemlisi şudur:

- Trafik ve yol güvenliğinin sağlanması konusunda sürücü ve yayaları uyarmak ve bilgilendirmektir.

Temiz Bir Çevre İhtiyacımız ve Bize Hizmet Edenler

ÇEVKO'nun kuruluş amaçlarından bazıları:

- Ambalaj atıklarının geri dönüşümünü ve tekrar üretime kazandırılmasını sağlayarak çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek,
- Bu konuda çevre bilincinin oluşturulmasına yönelik etkin tanıtım, eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yapmaktır.

Aşağıda verilen toplumsal ihtiyaçlarımızı, resmî kurum ve sivil toplum kuruluşlarıyla örnekte verildiği gibi doğru bir şekilde eşleştiriniz. (Eşleştirme yaparken bilmediğiniz resmî kurum ve sivil toplum kuruluşlarının çalışma alanlarına yönelik web sitelerinden yardım alabilirsiniz.)

Toplumsal İhtiyaçlarımız

Sağlık

(a, j)

Eğitim

Güvenlik

Çevre

Doğal Afetlerde yardım

İnsan Hakları

Resmî Kurumlar ve Sivil Toplum Kuruluşları

a. T. C. Sağlık Bakanlığı

b. Anne Çocuk Eğitim Vakfı

c. Tüketicileri Koruma Derneği

d. İçişleri Bakanlığı

e. AKUT

f. Adalet Bakanlığı

g. T.C. Başbakanlık Afet ve Acil

Durum Yönetimi Daire Başkanlığı

h. Milli Eğitim Bakanlığı

ı. Karayolu Trafik ve Yol Güvenliği

Derneği

i. T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

j. Lösemili Çocuklar Vakfı

k. TEMA

Notlarım:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

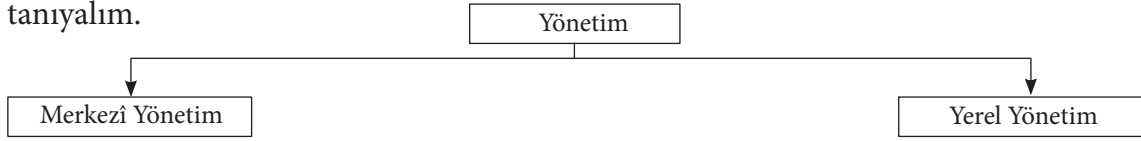
.....

YÖNETİM BİRİMLERİMİZ

Bulduğunuz yerin hangi yönetim birimine dâhil olduğunu araştırınız.

Bu konumuzda başlıktan da anlaşıldığı gibi ülkemizdeki yönetim birimlerini öğreneceğiz. Bir önceki konumuzda bize hizmet eden resmî kurumların olduğunu ve bu kurumların devlet tarafından, çeşitli ihtiyaçlarımızı karşılamak üzere görevlendirildiğini söylemiştik. Peki, ülkemizde sadece bu kurumlar mı var? Ülkemizin idaresinden, insanların tüm ihtiyaçlarını karşılamaktan sadece onlar mı sorumlu? Çoğunuzun “tabi ki hayır” dediğini duyar gibiyim.

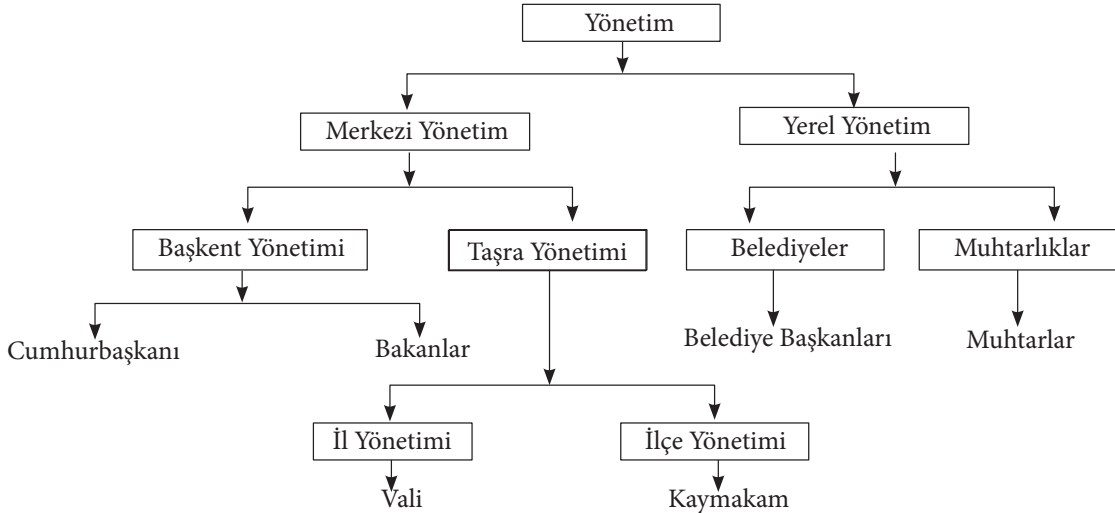
Ülkemizde devlet hizmetlerinin yürütülebilmesi, halka ilişkin hizmetlerin yerine getirilebilmesi için bir yönetim yapısı bulunmaktadır. Türkiye’de yönetim; merkezî yönetim (başkent ve taşra örgütü) ile yerel yönetimden oluşur. Şimdi adım adım bunları tanıyalım.

Ülkemizde merkezî yönetim başkent ve taşra olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Türkiye’nin başkenti hepimizin de bildiği gibi Ankara’dır. Merkezî yönetimin başkent teşkilatında cumhurbaşkanı ve bakanlar bulunur. Taşra teşkilatı ise il ve ilçe yönetiminden oluşur. İllerin yönetiminden vali, ilçelerin yönetiminden ise kaymakam sorumludur.

Ülkemizde yerel yönetim ise belediyeler ve muhtarlıklar olmak üzere iki bölümden oluşur. Belediyeler, belediye başkanları tarafından muhtarlıklar ise muhtarlar tarafından yönetilir.

Konuyu daha iyi anlamak için aşağıda verilen tabloyu inceleyelim:

Tabloyu incelediğimize göre sıra geldi yaşadığımız yerdeki yönetim birimlerinin yöneticilerini ve görevlerini öğrenmeye. O hâlde konumuza somut bir örnekle devam edelim.

Elif Ankara'da Gazi Mahallesi'nde yaşıyor. Gazi Mahallesi Ankara'nın bir ilçesi olan Yenimahalle'ye bağlı. Gazi Mahallesi'ndeki en küçük yönetim birimi ise muhtarlık. Muhtarlığın başında ise muhtar bulunuyor ve muhtarlar seçimle iş başına geliyor. Muhtarlıklar Türkiye'deki tüm mahalle ve köylerde bulunmaktadır.

Şimdi Gazi Mahallesi muhtarı Hasan Amca'nın görevlerine bir bakalım:

- Mahalleye taşınanlara istenildiği takdirde orada oturduğuna dair belge düzenlemek,
- Doğan ve ölenler için doğum ve ölüm belgesi hazırlamak,
- Askere gideceklere bildirimde bulunmak,
- Yardıma muhtaç olanlara İhtiyaç belgesi düzenlemek,
- Zorunlu öğretim çağında olup da okula gitmeyen öğrencilerin velilerine gerekli bildirimde bulunmak,

Elif'in oturduğu mahallenin Yenimahalle'ye bağlı olduğunu bir önceki sayfamızda söylemiştik. Yenimahalle, Ankara'nın bir ilçesi. İlçelerde ise hem belediye başkanı hem de kaymakam bulunur ancak ikisinin de görev ve yetki alanları farklıdır. Kaymakam ilçenin en büyük mülki idare amiridir ve İçişleri Bakanlığı tarafından atanır. Belediye başkanı ise seçimle iş başına gelir.

Aşağıda verilen kaymakam ve belediye başkanının görevlerini hep beraber inceleyelim:

Kaymakamın görevlerinden bazıları şunlardır:

- Valinin talimat ve emirlerini yerine getirmek,
- İlçenin her yönden genel idare ve genel gidişini düzenlemek ve denetlemek,
- İlçe memurlarının çalışmalarını ve teşkilatın işlemlerini gözetim ve denetimi altında bulundurmak,
- Suç işlenmesini önlemek, kamu düzen ve güvenini korumak için gereken tedbirleri almak,
- Halkın dilek ve ihtiyaçlarını yerinde gözden geçirip gereğini yapmak,
- Cumhuriyet Bayramı'nda ilçede yapılacak resmî törenlere başkanlık yapmak tebrikleri kabul etmektir.

İlçe belediye başkanının görevlerinden bazıları şunlardır:

- Belediye teşkilatının en üst amiri olarak belediye teşkilatını sevk ve idare etmek, belediyenin hak ve menfaatlerini korumak,
- Belediye personelini atamak ve gerektiğinde bizzat nikâh kıymak,
- Bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak, özurlülerle ilgili faaliyetlere destek olmak üzere özurlü merkezleri oluşturmak,
- Belediyenin mal ve mülkünü idare ve temsil etmek,
- Belediye idaresinin ve ilçe halkının temsilcisi sıfatıyla resmî törenlerde en büyük mülki amirin yanında bulunmak ve belediyeye ait görevlerin yürütülmesini sağlamaktır.

Belediyenin görevleri ile ilgili bilgi almak için ise aşağıda verilen web sayfasını inceleyebilirsiniz:

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf>

Kaymakamın ve ilçe belediye başkanının görevlerini öğrendiğimize göre şimdi gelelim Yenimahalle ilçesinin bağlı olduğu ile yani Ankara'ya. İllerde de ilçelerde olduğu gibi iki yönetim birimi bulunur. Bu yönetim birimlerinin başında da Vali ve belediye başkanı bulunur. Vali, ilin en büyük mülki idare amiridir ve Bakanlar Kurulunun kararı ve cumhurbaşkanının onayı ile atanır. Belediye başkanı ise seçimle işbaşına gelir.

Valinin ve il belediye başkanının aşağıda verilen görevlerini inceleyelim:

Valinin görevlerinden bazıları şunlardır:

- Vali; kanun, tüzük, yönetmelik ve hükümet kararlarının ilanını ve uygulanmasını sağlamak ve Bakanlıkların talimat ve emirlerini yürütmekle görevlidir,
- Adli ve askerî teşkilat dışında kalan bütün devlet dairelerini, özel işletmeleri denetler, teftiş eder,
- İlin her yönden genel idare ve genel gidişini düzenlemek ve denetlemekten sorumludur,
- İldeki kamu görevlilerinden bir kısmının görev yerlerini belirler, değiştirir ve bu kişilerin atamasını yapar,
- Valinin genel emir çıkarma yetkisi vardır. Bu yetkiyi ise kanun, tüzük, yönetmelik ve hükümet kararlarını uygulayabilmek için kullanmaktadır.

İl belediye başkanının görevleri şunlardır:

- Bir ildeki belediye başkanının görevleri ilçe belediye başkanının görevleriyle hemen hemen aynıdır ancak il daha büyük bir yönetim birimi olduğu için görevleri daha büyük bir alana yayılmıştır.

ÖZGÜR DÜŞÜNCE VE KATILIM

Evde sizinle ilgili kararları kim veriyor? Bu kararların hangileri alınırken sizin görüşlerinize başvuruluyor?

Bir önceki konumuzda yaşadığımız yerdeki yönetim birimlerini ve bu birimlerin başında bulunan muhtar, kaymakam, belediye başkanı ve vali gibi yöneticilerin görevlerinin ne olduğunu öğrenmiştik. Şimdi ise katılım hakkı ve düşünce özgürlüğünün ne olduğunu ve bu hakları kullanmanın neden önemli olduğunu öğreneceğiz.

Öncelikle isterseniz aşağıdaki soru ile konumuza başlayalım:

Temel hak ve özgürlükler deyince ne anlıyorsunuz?

Temel haklar, insanın insanca yaşayabilmesi için gerekli dokunulamaz, devredilemez olan haklardır. Örneğin; yaşama hakkı, sağlık hakkı, eğitim hakkı, özel yaşamın gizliliği hakkı, dilekçe hakkı, seçme ve seçilme hakkı, konut dokunulmazlığı hakkı gibi.

Temel özgürlükler ise insanın kişiliğinin ve bağımsızlığının gelişmesi, kendini geliştirmesi ve gerçekleştirilmesi, temel haklarda olduğu gibi insanca yaşayabilmesi için gerekli özgürlüklerdir. Örneğin; düşünce, kanaat ve ifade özgürlüğü, din ve vicdan özgürlüğü, yerleşme ve seyahat özgürlüğü, haberleşme özgürlüğü gibi.

6.2. Görsel

Şimdi gelelim düşünce özgürlüğüne. **Düşünce özgürlüğü**, hiçbir baskı olmadan kişinin istediğini düşünmesidir. Bu özgürlük anayasamızın 25. maddesi ile de güvence altına alınmıştır. Anayasamızın 25. maddesi der ki:

“Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir. Her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; düşünce ve kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz.”

Yukarıda verilen görsel size ne ifade ediyor?

Anayasamızın 26. maddesiyle de düşüncelerimizi sözle, yazıyla, resim veya başka yollarla yayma hakkına sahip olduğumuz da açıkça belirtilmiştir. Bu da demek oluyor ki düşüncelerimizi her türlü yolla ifade edebiliriz.

Düşünce ve ifade özgürlüğü; demokratik toplumun temelidir. Toplumun gelişmesi ve bireyin kendini geliştirmesi ve gerçekleştirilmesi için vazgeçilmez koşullar arasında

yer alır. Kişi, kendine özgü kişiliğini düşüncelerini serbestçe ifade edebildiği ve tartışabildiği bir ortamda gerçekleştirebilir. Düşünce ve ifade özgürlüğü, kendimizi ve başkalarını tanımlamada ve anlamada ihtiyaç duyduğumuz bir değerdir.

6.3. Görsel

6.4. Görsel

Yukarıda verilen görsellerde sizce ne anlatılmak istenmiş olabilir? Düşünce ve ifade özgürlüğümüz elimizden alınsaydı sizce dünya nasıl bir yer olurdu?

Düşünce özgürlüğünün ne olduğunu ve önemini öğrendiğimize göre sıra geldi düşünce özgürlüğümüzle yakından ilişkili olan katılım hakkımıza.

Katılım, kişinin kendini etkileyecek kararlara dâhil olmasıdır. Katılım ayrıca kendini ve düşüncelerini ifade etme özgürlüğünü de içerir. **Katılım hakkı** ise bir kişinin ve kişinin yaşadığı topluluğun yaşantısını etkileyen kararların kişi tarafından süreç içinde paylaşılmasıdır. Yani insanların yaşamlarını etkileyen gelişmelere dair söz sahibi olmalarıdır. Örneğin oy vermek, dilekçe yazmak, halka açık toplantılara, gösterilere katılmak, yönetim sürecine dâhil olmak, bizi yönetenlerle iletişime geçerek fikirlerimizi söylemek, sivil toplum kuruluşlarıyla çalışmak.

Çocukların katılım hakkı ise, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 12. maddesinde şu şekilde ifade edilmiştir: “Her çocuk, kendisini ilgilendiren herhangi bir konu ya da işlem sırasında görüşlerini serbestçe ifade etme, görüşlerinin dikkate alınmasını isteme ve katılma hakkına sahiptir.”

Çocuklar ve gençler ise katılım hakkını kullanabilmek için aile içinde, buldukları küçük topluluklarda, kurumlarında (okul, kurs vb.), kendilerini ifade edebilmeli ve kendilerini ilgilendiren kararlara katılabilmelidirler. Kişinin aktif bir vatandaş olabilmesi ve toplumsal rolünü edinebilmesi, bilgilenmesi ve kendini demokratik sınırlar içinde ifade edebilmesi için katılım hakkı önem taşımaktadır. Çocukların ve gençlerin katılım hakkını kullanabilmesi için onları ilgilendiren günlük olaylarda hisleri ve duygularını ifade edebilecekleri ortamların oluşturulması gerekir.

Aşağıda verilen örnekleri inceleyip örneklerin altında verilen soruları cevaplayınız.

Sinem ve ailesi restorana gittiler. Onların konuşmasına kulak misafiri olalım:

Anne: Sinem sana köfte söylüyorum.

Sinem: Ben makarna yemek istiyorum.

Anne: Ben senin sağlığını düşünüyorum.

Baba: Bu yıl tatile Antalya'ya gidiyoruz değil mi?

Anne: Tabi ki. Hepimiz için çok iyi olur.

Sinem: Ben başka bir yere gitmek istiyorum.

Baba: Sana fikrini sormadım.

Anne: Sinem, az önce mesaj geldi. Fen sınavından düşük not almışsın.

Baba: Kızım, fen ve teknoloji dersin iyi olmalı ki ileride iyi bir üniversitede tıp okuyabilesin.

Sinem: Baba ben tıp okumak istemiyorum ki?

Anne: Biz senin gelecekte iyi bir meslek sahibi olmanı istiyoruz.

Ecrin ve ailesi de restorandalar. Onların konuşmasına da kulak misafiri olalım:

Anne: Ecrin ne yemek istersin?

Ecrin: Makarna yemek istiyorum.

Anne: Tamam sana makarna söylüyorum.

Baba: Bu yıl tatile nereye gidiyoruz?

Anne: Antalya iyi olur.

Ecrin: Ben Didim'e gitmek istiyorum.

Baba: O hâlde oy birliği ile karar vereceğiz.

Anne: Ben de Didim'e gitmek istiyorum.

Baba: İki oya karşı bir oyla kaybettim öyle mi?

Anne: Sinem, az önce mesaj geldi. Fen sınavından düşük not almışsın.

Baba: Kızım, fen ve teknoloji dersin iyi olmalı ki ileride iyi bir üniversitede tıp okuyabilesin.

Ecrin: Baba ben tıp okumak istemiyorum.

Anne: Küçük kızım ileride ne okumak istiyormuş?

Ecrin: Grafik Tasarımı

Baba: Senin isteğin her şeyden önemli.

Yukarıdaki diyalogları özgür düşünce ve katılım hakkı açısından değerlendiriniz. Sizce Sinem veya Ecrin'den hangisi katılım hakkını kullanmıştır? Hangi ailenin çocuklarına yaklaşımı doğrudur, neden?

.....

EGEMENLİĞİMİZİN VE BAĞIMSIZLIĞIMIZIN SEMBOLLERİ

Millî egemenlik ve bağımsızlık sembollerimizden hangilerini biliyorsunuz?

Bu konumuzda millî egemenlik ve bağımsızlığın ne olduğunu öğrenecek, millî egemenlik ve bağımsızlık sembollerimizden olan bayrağımızın ve İstiklal Marşımızın önemine değineceğiz. O hâlde öncelikle millî egemenlik ve bağımsızlık kavramlarının ne olduğunu öğrenelim:

Millî egemenlik, egemenliğin bir kişiye, gruba ya da çoğunluğa değil de bütün millete ait olmasıdır.

Bağımsızlık ise bir kişinin ya da toplumun başka kişi ya da toplumların yönetimi altında olmamasıdır.

Hepimiz biliyoruz ki Büyük Millet Meclisi 23 Nisan 1920'de Ankara'da Atatürk'ün önderliğinde açıldı. Meclisin açılışıyla beraber her ne kadar adı konmasa da millî egemenliğin gerçekleştirilmesi yolunda en önemli ve en büyük adım atılmış oldu. Millî Mücadele'nin kazanılmasıyla da Türk Milleti bağımsızlığına kavuşmuş oldu. Her bağımsız devletin bağımsızlığını gösteren çeşitli semboller vardır. Bunlar bayrak, marş, para, başkent, meclis gibi sembollerdir.

Sembollerin ne olduğunu öğrendiğimize göre artık bayrağımız konusuna geçebiliriz.

Bayrağımız

6.5. Görsel

“Bayrak bir milletin özgürlük alametidir. Düşmanın da olsa hürmet lazımdır.”

(M. Kemal Atatürk)

Atatürk, yukarıdaki sözle ne demek istemiş olabilir?

Devletlerin ve milletlerin egemenlik simgelerinden en önemlisi bayraktır. Türk milleti için de Türk bayrağı millî sembollerin başında gelmektedir çünkü Millî Mücadele yıllarında bayrak için büyük mücadeleler verilmiş bütün fertleriyle birbirine kenetlenen Türk milleti, bu mücadelede Türk bayrağını yeniden yükseltmeyi başarmıştır. Bayrağa verilen bu önem devlet ve millette bayrak hassasiyetini de beraberinde

getirmiştir. Devlet, Türk bayrağını korumak ve kullanımını kolaylaştırmak için bayrak kanunları ve nizamnameler çıkarmıştır.

Aşağıda Türk Bayrağı Kanunu'nun 7. maddesi verilmiştir:

Madde 7 - Türk Bayrağı, yırtık, sökük, yamalı, delik, kirli, soluk, buruşuk veya layık olduğu manevi değeri zedeleyecek herhangi bir şekilde kullanılamaz. Resmî yemin törenleri dışında her ne maksatla olursa olsun, masalara kürsülere, örtü olarak serilemez. Oturulan veya ayakla basılan yerlere konulamaz. Bu yerlere ve benzeri eşyaya Bayrağın şekli yapılamaz. Elbise veya üniforma şeklinde giyilemez.

...

Türk Bayrağına sözle, yazı veya hareketle veya herhangi bir şekilde hakaret edilemez, saygısızlıkta bulunulamaz. Bayrak yırtılamaz, yakılamaz, yere atılamaz, gerekli özen gösterilmeden kullanılamaz.

Sizce bayrağın kullanımına neden bu kadar önem verilmiştir?

Bayrağın Türk Milleti için en önemli sembollerin başında geldiğini söylemiştik. Bunun nedenine gelirsek; Osmanlı Devleti I. Dünya Savaşı'ndan yenik çıkınca Mondros Ateşkes Anlaşması'nı imzalamak zorunda kalmıştı. Bu anlaşmayla birlikte Osmanlı Devleti, İtilaf Devletleri'nin işgaline uğramıştı. Başta Yunanlılar olmak üzere işgalciler, işgal ettikleri yerlerde sadece halka eziyet etmekle kalmamış aynı zamanda Türk milletinin bayrağına da saldırmıştı. Türk milleti ise buna itiraz ederek Atatürk'ün önderliğinde Millî Mücadele'yi başlattı. Millet, bayrağını yeniden yükseltmek, onun işgal edilen Türk topraklarında yeniden özgürce dalgalanması uğruna fazlasıyla bedel ödemeyi göze aldı ve Türk milletinin her yaşta bütün fertleri Türk bayrağının yaşatılması için hep birlikte mücadeleye girişti. O dönemin Erzurum Milletvekili Hüseyin Avni Bey, bu konuda şunları söylemiştir: “Efendiler biz şanlı bayrağımızı yaşatmak için beşikteki çocuktan, can vermekte olan ihtiyarlara kadar, var kudretimizle vazifemizi yapıyoruz...”

Görüldüğü gibi bayrağımızı göklerde tekrar dalgalandırmak için bu uğurda atalarımız canlarını hiçe saymış ve yüz binlerce şehit verilmiştir. Bayrağımızdaki kırmızı renk de şehitlerimizin kanını temsil etmektedir. Bugün şehit cenazelerimizin tabutları bile bayrağa sarılarak kaldırılmaktadır. Bu da bayrağımızın önemini göstermez mi?

Bayrağımızın kullanıldığı ve asıldığı yerler şunlardır:

Bayrağımız, okullarda, devlet dairelerinde, resmî bayramlarda tören alanlarında, sınır kapılarında, devlet yöneticilerinin katıldığı toplantılarda, şehit cenazelerinde kullanılır ve asılır. Millî birlik ve beraberliğin söz konusu olduğu pek çok yerde bu birliğin simgesi olarak asılır, taşınır ve kullanılır. İşyeri, konut vb. özel yerlere, millî bayramlarda, resmî bayramlarda, kurtuluş ve Atatürk'ü anma günlerinde bayrak asılabilir. Ayrıca millî takımların formalarında da bayrak resmi yer almaktadır.

Bayrağımızın neden bu kadar önemli olduğunu öğrendiğimize göre şimdi gelelim İstiklal Marşımıza ve önemine.

İstiklal Marşımız

6.6. Görsel

İstiklal Marşımız niçin yazılmış olabilir?

Bayrağımızı gökyüzünde tekrar dalgalandırmak için Millî Mücadele verdiğimiz ve bu Millî Mücadele'de yüz binlerce şehit verdiğimiz söylemiştik. Millî Mücadele sırasında pek çok zorlukla karşılaştık. Bu zorlukların üstesinden gelmek ve Millî Mücadele'yi kazanmak için Türk Milleti'nin bağımsızlık mücadelesi azmini, ümidini, heyecanını, özgüvenini sağlamak gerekiyordu. Bu nedenle millî heyecanı, millî azim ve imanı koruyup besleyecek bir marşa ihtiyaç duyuldu.

İstiklal Marşımızın yazılmasında diğer bir sebep ise 23 Nisan 1920'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılmasıydı. Böylece Millî Mücadele devam ederken kendi bağımsız hükümetimizi kurmuş olduk. Dünya devletleri arasında bağımsız bir hükümet olmanın gereklerinden biri de millî marştır yani her bağımsız hükümetin kendine özgü bir marşı vardır. Millî hükümetin kurulduğu sıralarda başka devletlerle elçilik düzeyinde resmî temaslar, gidip gelmeler olmasa da nasıl olsa bu marşa ihtiyaç duyulacaktı. Bu nedenle de bir yarışma düzenlendi. İstiklal Marşı için bir yarışma ve ödül olması fikrinden hoşlanmayan Mehmet Akif Ersoy, yarışmaya katılmak istemedi. Yarışma ödülünün bir hayır kurumuna verileceği söylenince Mehmet Akif Ersoy, İstiklal Marş'ını yazmaya ikna oldu. İstiklal Marşı'mız 12 Mart 1921'de mecliste millî marş olarak kabul edildi.

6.7. Görsel

İstiklal Marşımızın yazarı Mehmet Âkif Ersoy, yan tarafta verilen sözü ile ne demek istemiş olabilir?

Aşağıdaki Genel Ağ haberini okuyunuz.

Paralimpik Dünya Yüzme Şampiyonası'nda altın madalya kazanarak Dünya Şampiyonu olan Millî Paralimpik Yüzücüsü Beytullah Eroğlu memleketi Kahramanmaraş'ta coşkulu ile karşılandı.

Belediye girişinde Kahramanmaraş Büyükşehir Belediye Başkanı Fatih Mehmet Erkoç tarafından karşılanan Beytullah Eroğlu, başkanlık makamına geçti. Burada bir açıklama yapan Kahramanmaraş Büyükşehir Belediye Başkanı Fatih Mehmet Erkoç: "Beytullah kardeşimizle gurur duyuyoruz. Beytullah kardeşimiz aziz milletimizi en iyi şekilde temsil ederek ay yıldızlı al bayrağımızı göndere çektilerip İstiklal Marş'ımızı okuttu." Dedi.

"Genel Ağ'dan alınmıştır."

Çevrenizde uluslararası spor müsabakalarında derece yapan sporcu tanıdıklarınız var mı? Varsa onlarla röportaj yapınız.

Genel Ağ haberinde de görüldüğü gibi uluslararası spor müsabakalarında kazanan sporcuların katıldıkları ülkelerin bayrakları göndere çekilerek o ülkelerin ulusal marşları çalınır. Bu, kazanan ülkelerin dünya ülkeleri tarafından tanınmasını sağladığı gibi aynı zamanda kazanan ülkeler için gurur verici de bir olaydır.

İstiklal Marşı, okullardaki törenlerde, bayrak törenlerinde, uluslararası spor karşılaşmalarında, millî bayramlarda, ülkemize ziyarette bulunan devlet başkanları, başbakanlar ve cumhurbaşkanlarını karşılama ve uğurlama törenlerinde okunur.

Bayrağımızın ve İstiklal Marşımızın önemini öğrendiğimize göre diğer bağımsızlık ve millî egemenlik sembollerine de kısaca değinelim.

Para: Bağımsız devletlerin kendine özgü para birimleri vardır. Bizim para birimiz Türk lirasıdır.

Başkent: Başkentimiz Ankara'dır ve daha önceki konularımızda da belirttiğimiz gibi merkezî yönetimin başkent teşkilatında cumhurbaşkanı ve bakanlar bulunur.

Meclis: 23 Nisan 1920'de Türkiye Büyük Millet Meclisi açılmıştır. Meclisimiz bağımsızlığımızın sembolü olduğu gibi millî egemenliğimizin de önemli sembollerindendir.

Aşağıda verilen etkinlikleri yapınız.

A) Aşağıda verilen boşluklara uygun kelime ve kavramları yerleştiriniz.

12 Mart 1921

Mehmet Akif Ersoy

Millî Egemenlik

Bayrağımız

1., okullarda, devlet dairelerinde, resmî bayramlarda tören alanlarında, sınır kapılarında, devlet yöneticilerinin katıldığı toplantılarda, şehit cenazelerinde kullanılır ve asılır.

2. İstiklal Marşımızı yazmıştır.

3., egemenliğin bir kişiye, gruba ya da çoğunluğa değil de bütün millete ait olmasıdır.

4. İstiklal Marşımız, 'de mecliste millî marş olarak kabul edildi.

B) Bayrağımıza ve İstiklal Marşımıza duyduğunuz saygıyı nasıl gösteriyorsunuz? Aşağıda verilen örnekten hareketle diğerlerini tamamlayınız.

- İstiklal Marşımız okunurken kıpırdamadan büyük bir coşkuyla okurum.

-
-
-
-
-
-

ÖZET

Toplum hayatı, paylaşma ve iş bölümünü gerekli kılar. Ailede, anne, baba ve çocuklar arasında işbölümü olduğu gibi toplumda da insanlar arasında iş bölümü vardır. İnsanlar sağlık, eğitim, güvenlik, ulaşım, beslenme, giyinme, barınma, adalet, sağlıklı bir çevrede yaşama ve diğer sosyal ihtiyaçlarını tek başına karşılayamazlar. Bu sebeple toplumsal ihtiyaçlarımız, resmî kurum ve sivil toplum kuruluşlarınca karşılanır. Örneğin sağlık ihtiyacımızı Sağlık Bakanlığı, güvenlik ihtiyacımızı İçişleri Bakanlığı, eğitim ihtiyacımızı Millî Eğitim Bakanlığı, sağlıklı bir çevre ihtiyacımızı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı gibi resmî kurumlarca karşılanır. Bunun yanında toplumsal ihtiyaçlarımızın karşılanmasında pek çok sivil toplum kuruluşu da hizmet vermektedir. Örneğin sağlık ihtiyacında LÖSEV, eğitim ihtiyacında TEV, güvenlik ihtiyacında KTYG, temiz bir çevre ihtiyacında ÇEVKO gibi.

Ülkemizde devlet hizmetlerinin yürütülebilmesi, halka ilişkin hizmetlerin yerine getirilebilmesi için bir yönetim yapısı bulunmaktadır. Türkiye'de yönetim; merkezî yönetim (başkent ve taşra örgütü) ile yerel yönetimden oluşur. Ülkemizde merkezî yönetim başkent ve taşra olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Merkezî yönetimin başkent teşkilatında cumhurbaşkanı ve bakanlar bulunur. Taşra teşkilatı ise il ve ilçe yönetiminden oluşur. İllerin yönetiminden vali, ilçelerin yönetiminden ise kaymakam sorumludur. Ülkemizde yerel yönetim ise önemli olarak belediyeler ve muhtarlıklar olmak üzere iki bölümden oluşur. Belediyeler, belediye başkanları tarafından muhtarlıklar ise muhtarlar tarafından yönetilir.

Düşünce özgürlüğü, hiçbir baskı olmadan kişinin istediğini düşünmesidir. Düşünce ve ifade özgürlüğü; demokratik toplumun temelidir. Katılım hakkı ise bir kişinin ve kişinin yaşadığı topluluğun yaşantısını etkileyen kararların kişi tarafından süreç içinde paylaşılmasıdır yani insanların yaşamlarını etkileyen gelişmelere dair söz sahibi olmalarıdır.

Büyük Millet Meclisi 23 Nisan 1920'de Ankara'da Atatürk'ün önderliğinde açılmıştır. Meclisin açılışıyla beraber millî egemenliğin gerçekleştirilmesi yolunda en önemli ve en büyük adım atılmış oldu. Millî Mücadele'nin kazanılmasıyla da Türk Milleti bağımsızlığına kavuşmuş oldu. Her bağımsız devletin bağımsızlığını gösteren çeşitli semboller vardır. Bunlar bayrak, marş, para, başkent, meclis gibi sembollerdir.

6. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI

1. “Bakanlığa bağlı her kademedeki öğretim kurumlarının öğretmen ve öğrencilerine ait bütün eğitim ve öğretim hizmetlerini planlamak, programlamak, yürütmek, takip ve denetim altında bulundurmak”

Yukarıda verilen görev aşağıda verilen hangi resmî kurumun görevidir?

- A) Sağlık Bakanlığı
- B) Tarım ve Orman Bakanlığı
- C) Millî Eğitim Bakanlığı
- D) Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı

2. **Semih, hastalandığı için hastaneye gitmiş ve tedavi görmüştür. Semih aşağıdaki ihtiyaçlarından hangisini karşılamak için hastaneye gitmiştir?**

- A) Sağlık
- B) Eğitim
- C) Güvenlik
- D) Dinlenme

3. **Aşağıdakilerden hangisi Çevre ve Şehircilik Bakanlığının görevlerinden biri değildir?**

- A) Çevre kirliliğinin önlenmesine yönelik çalışmalar yapmak
- B) Hava kirliliği, gürültü ve titreşimin azaltılması için çalışma yapmak
- C) Temiz enerji kullanımını teşvik etmek
- D) Sınır, kıyı ve karasularımızın muhafaza ve emniyetini sağlamak

4. **Aşağıdakilerden hangisi eğitim ihtiyacımızı karşılayan sivil toplum kuruluşlarından biridir?**

- A) Türk Eğitim Vakfı
- B) Millî Eğitim Bakanlığı
- C) Sağlık Bakanlığı
- D) Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

5. **Merkezî yönetimin başkent teşkilatında aşağıdakilerden hangisi bulunmaz?**

- A) Cumhurbaşkanı
- B) Belediye başkanı
- C) Bakanlar
- D) Muhtar

6. Aşağıdakilerden hangisi muhtarın görevlerinden biridir?

- A) Askere gidecek olanlara bildirimde bulunmak
- B) İlçenin her yönden genel idare ve genel gidişini düzenlemek ve denetlemek
- C) Belediye personelini atamak ve gerektiğinde bizzat nikâh kıymak
- D) Memleketin sınır ve kıyı emniyetini sağlamak

7. Semih, Sivas'ın bir köyünde yaşıyor . Semih'in yaşadığı köyde aşağıdaki yönetim birimlerinden hangisi bulunmaktadır?

- A) Belediye
- B) Kaymakamlık
- C) Muhtarlık
- D) Valilik

8. Aşağıdaki yöneticilerden hangisi atama yoluyla iş başına gelir?

- A) Belediye Başkanı
- B) Vali
- C) Cumhurbaşkanı
- D) Muhtar

9. Hiçbir baskı olmadan kişinin istediğini düşünmesi aşağıdaki özgürlüklerden hangisi ile doğrudan ilişkilidir?

- A) Seyahat özgürlüğü
- B) Düşünce özgürlüğü
- C) Yerleşme özgürlüğü
- D) Haberleşme özgürlüğü

10. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne göre 18 yaşına kadar herkes çocuktur.

Verilen bilgiye göre aşağıdakilerden hangisi çocuk haklarından biri değildir?

- A) Yaşama hakkı
- B) Oyun hakkı
- C) Eğitim hakkı
- D) Seçme ve seçilme hakkı

11. Aşağıdakilerden hangisi katılım hakkının kullanılmasına örnek olarak gösterilemez?

- A) Oy vermek
- B) Dilekçe yazmak
- C) Seyahat etmek
- D) Sivil toplum kuruluşlarıyla çalışmak

12. 1-Millî egemenlik, egemenliğin bir kişiye, gruba ya da çoğunluğa değil de bütün millete ait olmasıdır.

2- Bağımsızlık ise bir kişinin ya da toplumun başka kişi ya da toplumların yönetimi altında olmamasıdır.

Yukarıdaki ifadelerin D (Doğru), Y (Yanlış) olarak verilişi aşağıdakilerden hangisinde sırasıyla verilmiştir?

- A) D, D B) D, Y C) Y, Y D) Y, D

13. **Aşağıdakilerden hangisi bayrağımızın asıldığı yerlerden biri değildir?**

- A) Devlet daireleri B) Şehir girişleri
C) Tören alanları D) Sınır kapıları

14. İstiklal Marşımızın yazılma gerekçelerinden biri de Millî Mücadele'de karşılaşılan sorunları ortadan kaldırmak ve Türk Milleti'nin bağımsızlık mücadelesinin başarıya ulaşmasını sağlamaktır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi İstiklal Marşımızın yazılma gerekçelerinden biri olamaz?

- A) Türk Milletinin Millî Mücadele azmini artırmak
B) Türk Milletinin Millî Mücadele'yi kazanacağına dair özgüvenini sağlamak
C) Türk Milletini Millî Mücadele'yi kazanacağı yönünde ümitlendirmek
D) Türk Milletinin Millî Mücadele'nin kazanılacağına dair umutlarını yok etmek

15. **İstiklal Marşımızın yazarı aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Osman Zeki Üngör B) Mustafa Kemal Atatürk
C) Mehmet Akif Ersoy D) Cahit Sıtkı Tarancı

7. ÜNİTE: KÜRESEL BAĞLANTILAR

KONULAR

- YAŞADIĞIM İLİN TÜRKİYE EKONOMİSİNE KATKISI
- DIŞ TİCARETTE İLETİŞİM VE ULAŞIM
- GELİN TANIŞ OLALIM
- ORTAK MİRASIMIZ

ANAHTAR KELİMELELER

- Ticaret
- İthalat
- Elektronik
- Ortak Miras
- İç Ticaret
- İhracat
- Ticaret
- Dış Ticaret
- Ulaşım
- Turizm

GİRİŞ

Bu ünitemizde öncelikle ülkeler arasındaki ekonomik ilişkileri ve yaşadığımız ilin ülke ekonomisine katkılarını hem araştıracağız hem de öğreneceğiz.

İkinci konumuzda ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerde iletişim ve ulaşım teknolojisinin önemi üzerinde duracağız.

Üçüncü konumuzda turizm sayesinde farklı ülke toplumlarının birbirini daha yakından tanınmasını, kültürel zenginliklerini görmesinin o ülkelere ne gibi katkılar sağladığını öğreneceğiz.

Son olarak da ortak mirasın ne olduğunu açıklayacak ve ortak mirası korumanın önemini ülkemizden ve dünyadan ortak miras ögelerini verdiğimiz örneklerle anlatmaya çalışacağız.

YAŞADIĞIM İLİN TÜRKİYE EKONOMİSİNE KATKISI

Ülkeler arası ticaret deyince ne anlıyorsunuz?

5. ünitemizin ilk konusunda ihtiyaçlarımızdan bahsetmiştik. Bütün ihtiyaçlarımızı tek başımıza karşılayamadığımız için birçok ihtiyacımızı satın aldığımızı anlatmıştık. Peki, bu ürünleri nerelerden satın alıyoruz? Tabi ki hepsini farklı yerlerden. Örneğin televizyon, buzdolabı, çamaşır makinesi, bulaşık makinesi gibi elektronik ürünleri beyaz eşya mağazalarından, yiyecek içeceklerimizi bakkallardan ya da marketlerden, arabalarımızı galerilerden... Kısacası ihtiyacımız olan ürünleri, ürünlerin satıldığı yerlerden alırız. Bu alım satım işine **ticaret** denir. Ticaret, ülkeler arasında olursa buna **dış ticaret**, ülke içinde olursa **iç ticaret** denir. Ülkeler, ihtiyaç duydukları bütün malları kendileri üretmez. Ülkede yeterli miktarda üretilmeyen mallar, dış ülkelere alınır. Fazla üretilen mallar ise dış ülkelere satılır. Örneğin ülkemizde pamuk, fındık, krom üretimi yeterlidir fakat petrol üretimi yeterli değildir. Dolayısıyla petrolü başka ülkelere alırız. Pamuk, fındık, krom gibi ürünlerin fazlasını ise satarız.

İhracat, bir ülkenin ürettiği malları başka bir ülkeye veya ülkelere satması yani dış satımdır. **İthalat** ise başka bir ülkeden mal getirme veya satın alma, dış alımdır. Ülkemizin farklı illerinde farklı ekonomik faaliyetler yapıldığı için ülkemizde farklı ürünler üretilmekte ve halkımızın ihtiyacı karşılandıktan sonra bu ürünlerin fazlası yurt dışına satılmakta yani ihraç edilmektedir.

Aşağıda verilen Genel Ağ haberlerini okuyalım.

Balık yağı ihracatına Trabzon damgası

Trabzon'dan 2017 ocak - kasım döneminde 3 bin 149 ton balık yağı ihraç edilerek karşılığında 6 milyon 996 bin 293 dolar gelir sağlandı.

Doğu Karadeniz İhracatçılar Birliği (DKİB) Yönetim Kurulu Başkanı Ahmet Hamdi Gürdoğan, AA muhabirine yaptığı açıklamada, bu yıl Türkiye'nin en fazla balık yağı ihraç ettiği ülkeler arasında ilk 5 sırada Peru, Fas, Danimarka, Norveç ve Kolombiya'nın yer aldığını söyledi.

Genel Ağ'dan kısaltılmıştır.

Bursa'da yetişti 49 ülkede tüketildi

İngiliz Kraliyet ailesinin mutfağına kadar giren, lezzeti, raf ömrü ve görünümüyle dünyanın en kaliteli inciri kabul edilen "Bursa siyahı", bu yıl 49 ülkeye ihraç edildi.

Sadece Bursa'da yetişen bu ürün, 2017 sezonunda Kanada, Çin, Katar, İsveç, Malezya, İtalya, Rusya, Almanya, İngiltere, Hollanda, Kuveyt ve Hindistan'ın da aralarında bulunduğu 49 ülkeye satıldı.

Genel Ağ'dan kısaltılmıştır.

Aşağıda verilen soruları cevaplayınız.

1 - Yukarıdaki Genel Ağ haberlerinde Trabzon ve Bursa illerinin hangi ekonomik faaliyetlerde öne çıktığı söylenebilir? Trabzon ve Bursa'da üretilen ürünlerin yurt dışına ihraç edilmesi ülkemizin ekonomisini nasıl etkiler?

2 - Sizin de yaşadığınız ilde yetiştirilen tarım ürünlerinden yurt dışına ihraç edilen var mı? Araştırınız.

Genel Ağ haberlerinde de görüldüğü gibi Trabzon'da balık yağı, Bursa'da da incir üretiliyor ve diğer ülkelere pazarlanıyor. Trabzon Karadeniz'e kıyısı olan bir ilimizdir ve balıkçılık en önemli ekonomik faaliyetlerden biridir. Burada kurulan fabrikalarda balık yağı çıkarılıyor ve pek çok ülkeye satılıyor. Bursa ise tarım faaliyetlerinin yapıldığı önemli illerimizden biri. Burada yaşayan pek çok çiftçi topladıkları incirleri yurt dışına satıyor ve böylece geçimlerini sağlıyor. Bunun yanında bu tür ekonomik faaliyetler başta ülke ekonomisine katkı sağlıyor. İşsizliğin azalmasına ve diğer ülkelerle ekonomik ilişkilerin gelişmesinde dostluğun ve barışın pekiştirilmesinde etkili oluyor.

Aşağıda verilen Genel Ağ haberini okuyalım.

Şehzadeler şehri 600 bin turist ağırladı

Son yıllarda kültür turizminin yanında termal, trekking ve av turizmiyle de ön plana çıkan, Osmanlı şehzadelerinden birçoğunun ilk eğitimini aldığı ve devlet yönetimini öğrendiği yer olması dolayısıyla "şehzadeler şehri" olarak anılan Amasya, 2017 yılının 11 ayında 600 bin turisti ağırladı. Kentin ortasından geçen Yeşilirmak'ın iki yakasında uzanan Yalıboyu Evleri, Kral Kaya Mezarları, Harşena Kalesi, müzesi, mumyaları, بیمارhanesi, Sultan 2. Bayezid Külliyesi, Kızlar Sarayı, tarih kokan sokakları ile Amasya, barındırdığı kültürel zenginlikle turistlerin ilgisini çekiyor.

Genel Ağ'dan kısaltılmıştır.

Sizce Amasya'ya turistlerin gelmesi ülkemizi nasıl etkiler?

Sayfadaki Genel Ağ haberinde Amasya ilimizin tarihî, kültürel ve turistik özelliklerine dikkat çekilmiştir. Amasya ilinde turizm önemli ve gelişen bir ekonomik faaliyet alanıdır. Yurt içinden ve yurt dışından gelen turistlerin ilin ve ülkemizin ekonomisine önemli katkılar sağlamaktadır. Turizm faaliyetleri ülkemizin yurt dışında tanınmasında da etkilidir. Ayrıca ülkemize gelen turistler, ülkelerine döndüklerinde gezdikleri ve gördükleri yerleri çevrelerine anlatarak sonraki yıllarda daha fazla turistlerin ülkemize gelmesini sağlarlar.

Aşağıdaki soruların cevaplarını boş bırakılan yerlere yazınız.

- Genel Ağ'dan da yararlanarak yaşadığınız ildeki tarihî ve turistik yerlerden üç tanesini yazınız:

- Seçtiğiniz tarihî ve turistik yerlerin ülke ekonomisine nasıl katkı sağladığını yazınız:

.....

Aşağıda verilen Genel Ağ haberini okuyalım.

Demir İpek Yolu'nda tarihî tören

Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı Ahmet Arslan, AA muhabirine yaptığı açıklamada, "Demir İpek Yolu" olarak adlandırılan Bakü-Tiflis-Kars Demiryolu Projesi'nin sadece Kars için değil, ülke için önemli bir proje olduğunu söyledi.

Arslan, Demir İpek Yolu'nun güzergâhtaki ülkeler ve bölgeye çok ciddi katma değer oluşturacağına dikkati çekerek, hattın, bölgenin ekonomisini canlandıracağını ve ürünlerin hedef pazarlara erişmesine vesile olacağını dile getirdi.

Türkiye ile Asya, Kafkasya ve Avrupa ülkeleri arasında ulaşımın daha kolay olacağını anlatan Arslan, hat işletmeye alındığında 1 milyon yolcu ve 6,5 milyon ton yük taşıma kapasitesine sahip olacağını belirtti.

Genel Ağ'dan kısaltılmıştır.

Genel Ağ haberinde yer alan Bakü-Tiflis-Kars demiryolu projesi hangi ekonomik faaliyet alanına girer?

DIŞ TİCARETTE İLETİŞİM VE ULAŞIM

Aşağıdaki görselde sizce ne anlatılmak istenmiş olabilir?

7.1. Görsel

Bu konumuzda ülkeler arasında üretilen mal ya da hizmetlerin alınıp satılmasında kullanılan iletişim ve ulaşım araçlarının önemine değineceğiz. İsterseniz öncelikle yukarıdaki görselde verilen iletişim ve ulaşım araçları icat edilmeden önce ülkeler birbirleriyle nasıl ticaret yapıyorlardı onu görelim.

7.2. Görsel: Deve kervanı

İlk Çağ'dan beri insanlar satacakları malları hayvanların evcilleştirilmesi ve tekerleğin icadı ile gerek hayvan sırtında (at, eşek, katır, deve, öküz, köpek v.s.) gerekse hayvanların çektiği çeşitli araçlar ile bir yerden başka bir yere nak-

letmişlerdir. Önceleri, yerleşim bölgeleri arasındaki insan, hayvan veya araba ile taşımacılıkta yol yoktu. Taşımacılık, yeryüzünün doğal şekli üzerinde çoğunlukla bozuk dağ, ova, kum, taş, bitki örtüsü ve benzeri koşullarda yapılmıştır. Az miktardaki mallar bu zor koşullarda bir süre taşınmıştır ancak çok miktardaki malları güvenli bir biçimde uzak yerlere taşıyabilmek için yol ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu nedenle krallar, ülke ve şehir yöneticileri yollar yaptırmışlardır. Bu yollardan en önemlileri İpek Yolu, Baha-

rat Yolu ve Kral Yolu gibi önemli ticari yollardır. At, deve, eşek gibi hayvanlara yüklenen mallar kervanlarla günlerce hatta bazen aylarca yol aldıktan sonra diğer ülkelere götürülüp buralarda satılıyordu. Tabii bu uzun yolculuklar esnasında eşkıyalar kervanların yollarını kesip mallarına el koyabiliyor ya da bazı mallar bozulabiliyordu. Deniz yolu taşımacılığında ise gemiler kullanılmıştır ancak gemiler yeterince sağlam olmayınca fırtına, kayalıklar, ters akıntı, gibi tehlikelerle karşı karşıya kalabiliyordu. Bunun yanı sıra korsan saldırıları gibi tehlikeler de mevcuttu. Ticaret malları zarar gördüğü zaman ise devletin bu olaylardan anında haberi olamıyor ve olaylara anında müdahale edemiyordu.

7.3. Görsel

Eski devirlerde yaşanan sıkıntıları dikkate alarak ulaşım ve iletişim alanındaki teknolojik gelişmeleri takip etmek ve bunlardan yararlanmak neden önemlidir, söyleyiniz.

Şimdi gelelim günümüze. Dış ticaret faaliyetleri bütün ülkeler açısından çok önemlidir. Dış ticaret faaliyetlerinden beklenen faydanın sağlanabilmesi için zamanın, teknolojik imkânlarının mümkün olduğunca verimli bir şekilde kullanılması gerekmektedir. Bu teknolojik imkânların günümüzde en önemlisi kuşkusuz Genel Ağ'dır. Özellikle son dönemlerde bilgi ve iletişim teknolojilerinde meydana gelen hızlı gelişmeler, insanlığın hayatında birçok ilke imza atmaktadır. İşte bu ilklerden bir tanesi "Elektronik ticaret (e-ticaret)" tir. **Elektronik ticaret**; mal veya hizmetin elektronik ortamda, Genel Ağ üzerinden alınması ve satılmasıdır. E-ticaretin yapılmasını sağlayan araçlar ise telefon, faks, televizyon, Genel Ağ gibi araçlardır.

7.4. Görsel

Genel Ağ sayesinde dünyadaki diğer firmalar ile iletişim kurulabilmekte ve ürünler hakkında kolayca bilgi alınabilmektedir. Şehirler arası veya ülkeler arası sanal ortamda mağazalar arasında fiyat karşılaştırması yapılabilmekte, evden çıkmadan, trafik ve park sorunu yaşamadan, zaman ve benzin harcamadan pek çok çeşit ürün ve hizmet kolayca incelenebilmekte ve satın alınabilmektedir. Ayrıca sanal ortamda yapılacak kısa bir gezinti ile satın alınacak ürün ve hizmet ile ilgili uzmanların raporlarına ulaşabilmekte, diğer tüketicilerin fikir-

leri öğrenilebilmektedir. Satın alınan ürün seçildikten sonra ise geriye yalnızca beklemek kalmaktadır. Birçok mağaza e-posta servisi ile siparişin hangi aşamada olduğu hakkında (ne zaman kargoya verildi, ne kadar sürede teslimat yapılacak, vb.) müşteri-sini de ayrıca bilgilendirmektedir.

Günümüz ticaretinde kullanılan iletişim teknolojileri insanlara ne gibi kolaylıklar sağlamaktadır?

Peki, satın alınan ürün ya da hizmetlerin dağıtımını nasıl yapılmaktadır? Hatırlarsanız 5. ünitemizin üretim, dağıtım ve tüketim konusunda üretilen ürünlerin dağıtımında çeşitli araçların kullanıldığını söylemiştik.

7.5. Görsel

Günümüzde, ülkeler birbirleriyle ticaret yaparken yukarıdaki görselde de görüldüğü gibi kamyonlar, tırlar, trenler, uçaklar ve gemiler kullanmakta. Son teknoloji ile üretilen bu araçlar dayanıklı olduğu kadar hızlı ulaşım da sağlamakta. Peki, ulaşım araçlarının hızlı olması neden önemlidir? Özellikle yaş meyve ve sebze gibi bozulma riski taşıyan tarım ürünlerinin bozulmadan yerine ulaştırılabilmesi için ulaşımın hızlı olması gereklidir. Örneğin uçak. Uçak, en hızlı ulaşım aracıdır ancak diğerlerine göre daha pahalıdır. Bu da ürünün fiyatını etkiler. Kamyon, tır ve trenler birbirine yakın ve kara bağlantılı ülkelerin birbiriyle ticaretinde kullanılan araçlardır. Gemiler ise çok miktarda ürünün uygun fiyata uzun mesafelere ulaştırılmasını sağlar.

GELİN TANIŞ OLALIM

5. ünitemizin “Bölgemizdeki Ekonomik Faaliyetler ve Meslekler” adlı konusunda ekonomik faaliyetlerin neler olduğunu söylemiştik. Hatırlarsanız bu ekonomik faaliyetlerden biri de turizmdi. Turizm, tatil, dinlenme, eğlence ve kültürel ihtiyaçların giderilmesi amacıyla yapılan seyahat ve geçici konaklama faaliyetleridir. Turizm, ekonomik bir faaliyet olduğu kadar aynı zamanda sosyal ve kültürel bir faaliyettir. Turizm faaliyetleri ile toplumlar birbirlerini yakından tanıma fırsatı bulur, birbirlerinin kültürlerini öğrenir ve birbirlerinden etkilenirler. Turistler başka yerlere gitmekle burarlarda yeni insanlarla, toplumlarla temasa geçmekte ve değişik sosyal ilişkiler kurmaktadır. Turistler bir yandan gittikleri yerleri etkilemekte, diğer taraftan da bu yerlerden kendileri de etkilenmektedir. Turizm, ekonomik olduğu kadar sosyal ve kültürel bir alışverişidir.

Aşağıda verilen Genel Ağ haberini okuyalım.

Trabzon'da Hedef 12 Ay Turizm

Turizmciler Trabzon'a yılın 12 ayı turist çekmek için kolları sıvadı. Şehrin yeni çekim merkezi ise özellikle Arap turistlerin yoğun ilgi gösterdiği Sera Vadisi ve Sera Gölü...

Trabzon, Türkiye'deki turizm pastasından son yıllarda en büyük payı alan illerin başında geliyor. Yıl içerisinde kente gelen 2 milyona yakın turistin 1,5 milyonunu Arap turistler oluşturuyor. Serin bir iklime sahip olan Trabzon'un doğal yapısı Arap turistlerin tatil yeri seçiminde bu şehri üst sıralara taşıyor. Trabzon'a gelen yabancı turist sayısına göre Arap turistler ilk sırayı alırken onları Rusya, İran, Belarus, Gürcistan, Almanya, Kanada, Fransa, İtalya, Avusturya ve İngiltere gibi ülkelerden gelenler izliyor. Yabancı turistler şehre gelerek tarihî ve turistik yerleri ziyaret ediyor. Turist sayısı her sezon yükseliyor.

Genel Ağ'dan kısaltılmıştır.

Trabzon'a farklı ülkelerden turistlerin gelmesi, bölge halkını ve Türkiye'yi nasıl etkiler?

Buse'nin yaz tatilinde neler yaptığını hep birlikte okuyalım.

Merhaba arkadaşlar, Ben Buse! Ailemle birlikte her yıl yaz aylarında tatil için Didim'e gidiyoruz. Kaldığımız otele pek çok yerli ve yabancı turist geliyor. Didim'de kaldığımız süre içinde pek çok yabancı arkadaş edindim. Onlardan biri de John (Con). John İngiliz. Onunla konuşabilmek için İngilizce öğrendim o da Türkçe öğrendi. Çat pat konuşuyoruz ama yine de iyi anlaşıyoruz. Ben ona bizim oyunlarımızı öğretiyorum. O da bana kendi oyunlarını. Bazı oyunlarımızın birbirine benzediğini bile fark ettik. İngilizlerin “Londra Köprüsü Yıkılıyor” diye bir oyunu var ve tıpkı bizim “Aç Kapıyı Bezirgân Başı” oyununa benziyor. John bizim yemeklerimizi de çok beğenmiş. John Türkiye'ye ilk geldiği yıl, Türklerle arkadaş olamayacağını düşünüyormuş ancak Türkleri tanıdıktan sonra bu fikri değiştirmiş. Bana “Biz sizi böyle tanı mıydık.” dedi. Ben de “Seninle tanışmadan önce benim de sizlerle ilgili bazı olumsuz fikirlerim vardı; seni tanıyınca tamamen değişti.” dedim. Artık her yıl ailesiyle birlikte Türkiye'ye geliyorlar. Hatta İngiltere'deki akrabalarına anlatmışlar, seneye onlar da Türkiye'ye gelecekmiş.

"Bu kitap için yazılmıştır."

Buse ve John'un arkadaşlığı onlara hangi konularda katkı sağlamış olabilir?

Farklı bölgelerden ya da farklı ülkelerden insanları bir araya getiren turizm insanların birbirlerini daha iyi tanımalarını ve daha çok sevmelerini sağlamaktadır. Böylece, turizm barışa da katkı sağlamış oluyor. Bugün, yılda bir milyar kişi seyahat ediyor ve farklı kültürleri tanıma fırsatı buluyor. Turizmin her geçen yıl hızla gelişmesi ve turist sayısının da aynı oranda artması, farklı kültürlerden insanların barış içerisinde sorunsuz yaşayabileceğini de gösteriyor.

Turizm, farklı toplumları birbirine yakınlaştırırken Buse'nin hikâyesinde olduğu gibi insanların birbirleri hakkındaki ön yargılarını da değiştiriyor.

Turizm Cenneti Türkiye

7.6. Görsel: Van Gölü Akdamar Adası

7.7. Görsel: Muğla Ölüdeniz

7.8. Görsel: Erzurum Palandöken

Turizm faaliyetlerinin bazı toplumsal etkileri şunlardır:

- Turizm farklı toplumlardan gelen bireylerin birbirleri ile bilgi alışverişinde bulunmaları ve birbirlerinin kültürlerini daha yakından tanımalarını sağlar.
- Turizmle oluşan dostluk ve arkadaşlıklar sonucunda hoşgörü ortamı gelişir ve böylece dünya barışının sağlanmasına katkıda bulunulmuş olur.
- Turist kabul eden ülke halkının turistlerle iletişime girebilmek için kendilerini daha fazla okuma ve araştırma zorunluluğunda hissetmeleri sonucunda eğitim ve kültür düzeyleri yükselir.
- Turizm sayesinde farklı kültürleri tanımak, yeni arkadaşlar edinmek ve bölgeye gelen turistlere yardımcı olabilmek amacıyla bölge halkının yabancı dili öğrenme isteği artar.
- Turizmle temizlik bilinci gelişir ve yeni meslekler ortaya çıkar.
- Yerli halkın sahip oldukları kültürel değerlere sahip çıkmasını ve ulusal bilincin artmasını sağlar.

Aşağıda verilen bilgileri okuyalım ve soruları cevaplayalım:

Yabancı Turistlerin Gözüyle Türkiye

Türkiye'nin gelecek yıl tanıtım için bütçe ayırdığı ülkelerin vatandaşları üzerine yapılan araştırmalar, "Türkiye imajı" üzerine ilginç görüşleri ortaya koyuyor.

Kültür ve Turizm Bakanlığının Genel Ağ sitesinden derlenen bilgiye göre;

Almanlar Türkiye'yi "ucuz bir tatil ülkesi" olarak görürken, güneşi az gören ülkelerden İngiltere'nin vatandaşları ise Türkiye'yi en çok "sıcak iklimi" ile tanıyor.

Almanlara göre Türkiye, kumsalları, yüksek servis kalitesi ve misafirperverliğiyle tatil ülkesi olarak olumlu imaja sahip. Almanya'da, Türkiye için "ucuz bir tatil ülkesi" algısı da bulunuyor.

İngilizler, Türkiye'den "sıcak iklim, tarihî ve kültürel değerler, fiyatların uygun olması, doğal güzellikler, Türk halkının dostça karşılaması, ailelere uygunluk ve konaklama tesisleri" bakımından memnun kalıyor.

"Tatil" denilince Rusların aklına ilk Türkiye gelirken, Danimarka vatandaşlarının yaklaşık yüzde 40'ı Türkiye hakkında bilgiye sahip olmadığını belirtiyor.

Türkiye'yi ziyaret eden Hollandalılar "lüks, güvenli ve hoşgörülü bir ülke" olarak tanımlıyor, ziyaret etmeyenler bunun tersini düşünüyor. (...)

Seyahat edenlerle yapılan araştırma sonuçlarına göre, Türkiye, servis kalitesi ve çocuklara gösterilen sevgi bakımından da birinci sırada yer alıyor.

Türkiye'yi ziyaret edenler ile etmeyenler farklı düşünüyor.

Genel Ağ'dan kısaltılmıştır.

Aşağıdaki soruların cevaplarını boş bırakılan yerlere yazınız.

Farklı ülkelerdeki insanların Türkiye hakkında farklı görüşlere sahip olmasının nedeni nedir?

.....

Türkiye hakkında olumsuz düşünen ülkelerin fikirlerini değiştirmek için neler yapılabilir?

.....

ORTAK MİRASIMIZ

Bu konumuzda ülkemizden ve dünyadan örneklerle ortak mirasın önemi üzerinde duracağız. İnsanoğlu tarih sahnesine çıktığından beri yaşadığı alanları değerli kılmış ve kültürünü gelecek nesillere taşıyacak büyük eserler ve izler bırakmıştır. İşte bu eserler tüm insanlığın ortak mirasıdır. Tüm insanlığın mirası kabul edilen değerleri ortak bir geçmiş olarak benimsemek, tanıtmak ve gelecek nesillere aktarmak için UNESCO, 1972 yılında “Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme”yi kabul etmiştir.

Türkiye, bu sözleşmeyi 1982 tarihinde onaylamıştır. 2017 yılı itibariyle Dünya genelinde UNESCO Dünya Miras Listesi'ne kayıtlı 1073 kültürel ve doğal varlık bulunmaktadır. Her yıl gerçekleşen Dünya Miras Komitesi toplantıları ile bu sayı artmaktadır. Haritada görüldüğü gibi Türkiye 2017 yılı itibariyle UNESCO Dünya Miras Listesi'nde 17 varlığıyla yer almaktadır. 188 ve 189 sayfalarda yer alan Türkiye'nin Dünya Miras Listesi haritasını hep birlikte inceleyelim.

Haritayı ve ülkemizde yer alan ortak miras öğelerinin neler olduğunu incelediysek şimdi bu örneklerden birkaçını açıklamaya başlayalım:

7.9. Görsel: Hattuşa

Hattuşa (Boğazköy) - Hitit Başkenti (Çorum)

1986 yılında UNESCO Dünya Miras Listesi'ne alınan Hattuşa (Çorum, Boğazköy), Hitit İmparatorluğunun başkenti olarak Anadolu'da yüzyıllar boyu çok önemli bir merkez olmuştur.

Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi (Edirne)

7.10. Görsel

2011 yılında UNESCO Dünya Miras Listesi'ne alınan Selimiye Camii 16. yy.'da Sultan II. Selim adına yaptırılmıştır. Teknik mükemmelliği, boyutları ve estetik değerleriyle döneminin ve sonraki zamanların en muhteşem eseri olan cami ve külliye; Osmanlı mimarlarından en önemlisi Sinan'ın ustalık dönemi eseridir. Cami, mimarlık sanatının en görkemli örneklerinden biri ve insanın yaratıcı dehasının bir başyapıtı olarak kabul edilmektedir.

Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri (Diyarbakır)

7.11. Görsel: Diyarbakır Kalesi

7.12. Görsel: Hevsel Bahçeleri

Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzajı; Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçeleri olmak üzere iki ana bileşenden oluşmaktadır.

Bölgede hüküm süren medeniyetlerin, kültürlerin ve dönemin ihtiyaçları doğrultusunda şekillenerek özgünlüğünü ve yedi bin yıllık tarihsel varlığını sürdüren Diyarbakır Kalesi, Surları ve Burçları hâlâ orijinal ve özgün kültür varlıkları olarak yaşamakta, dünya tarihi için önemli bir evrensel miras özelliğini korumaktadır.

Hevsel Bahçeleri, bahçe kültürünün çok önemli olduğu bir coğrafyada yer alan tarihi boyunca halkın kullanımına açık sivil bir bahçe olarak özgün bir değer ortaya koymaktadır. 30'dan fazla uygarlığın izlerini taşıyan bir bölgede sekiz bin yıl gibi çok uzun süredir bahçe olarak var olmasıyla, tarımsal değerinin dışında, kültürel ve tarihi olarak da özgün bir yere sahiptir.

Türkiye'de yer alan diğer ortak miras öğelerinden iki tanesini seçiniz ve <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,44423/dunya-miras-listesi.html> adresine girerek aşağıda verilen bilgileri doldurunuz.

Ortak miras öğesinin adı:

Nerede yer aldığı:

Ortak miras unsuru hakkında kısaca bilgi:

Ortak miras öğesinin adı:

Nerede yer aldığı:

Ortak miras unsuru hakkında kısaca bilgi:

Ülkemizdeki ortak miras öğelerine üç tane örnek verdik. Şimdi de dünyadaki ortak miras öğelerine örnekler verelim.

Cam Minaresi (Afganistan)

7.13. Görsel: Cam Minaresi

12. yüzyıldan kalma bu minare 65 metre yüksekliğinde zarif bir yapıdır. Üzerinde mavi çini-lerle kaplı bir yazıt bulunmaktadır. Dünyanın en yüksek tuğladan inşa edilmiş ikinci minaresidir.

Los Glaciares Ulusal Parkı (Arjantin)

Buzullar Parkı anlamına gelen Los Glaciares Millî Parkı, engebeli, yüksek dağlar ve 160 km uzunluğundaki Argentino Gölü'nü de içeren çok sayıdaki buzul göllerle, sıra dışı doğal güzeleğe sahip bir bölgedir.

7.14. Görsel: Los Glaciares Ulusal Parkı

Kobustan Millî Parkı (Azerbaycan)

7.15. Görsel: Kobustan Millî Parkı

Kobustan Taş Sanat Kültür Manzarası, 40.000 yıllık taş sanatına tanıklık gösteren 6.000'den fazla kaya gravürünün olağanüstü koleksiyonuyla Orta Azerbaycan'da önemli bir yer tutuyor.

Buraya kadar Türkiye ve dünyadan ortak miras unsurlarına çeşitli örnekler verdik. Şimdi ortak miras unsurları neden önemlidir ve neden korunmalıdır? Sorularının cevaplarıyla devam edelim konumuza.

Ortak miras, bir toplumun üyelerine ortak geçmişlerini anlatan, aralarındaki dayanışma ve birlik duygularını güçlendiren geçmişimizden bize kalan, günümüzde onunla birlikte var olduğumuz ve gelecek nesillere bırakacağımız mirasımızdır. Ortak mirası eşsiz kılan unsur, evrensel olmasıdır. Ortak miras alanları, yalnızca buldukları alanlarda yaşayan halkların değil, tüm insanlığın mirası olup tüm insanlığın sorumluluğundadır.

Peki, ortak miras neden korunmalıdır? Çünkü hızlı nüfus artışı ve konut ihtiyacı, doğal afetler, savaşlar, hatta insanların kültür ve doğa varlıklarına isimlerini kazımaları, çeşitli yazılar yazmaları bile kültür ve doğa varlıklarına zarar verebilmektedir. İşte bu nedenle ortak mirasın korunması konusunda sadece devlete değil hepimize sorumluluk düşmektedir. Nasıl mı? Hep beraber yandaki görseli inceleyelim.

7.16. Görsel: Kayseri'deki Hıdırellez Tepesi'nde bulunan Hızır İlyas Köşkü'nün duvarlarına spreyl boya ile yazılmış yazılar

Ortak mirasın korunması konusunda neler yapabiliriz?

Öncelikle kültür ve doğa varlıklarına zarar vermeyeceğiz. Zarar verenleri uyacağız ya da gerekli yerlere bildireceğiz. Görüldüğü gibi ortak mirasın korunması konusunda hepimizin yapabileceği bir şeyler var. Sessiz kalmaz ve sorumluluğumuzu yerine getirirsek ortak mirasımızı da korumuş oluruz.

ÖZET

Ülkemizin farklı illerinde farklı ekonomik faaliyetler yapıldığı için ülkemizde farklı ürünler üretilmekte ve halkımızın ihtiyacı karşılandıktan sonra bu ürünlerin fazlası yurt dışına satılmakta yani ihraç edilmektedir. Örneğin; Trabzon'da balık yağı, Bursa'da da incir üretilmekte ve diğer ülkelere pazarlanmaktadır. Amasya ilinde turizm önemli ve gelişen bir ekonomik faaliyet alanıdır. Yurt içinden ve yurt dışından gelen turistlerin ve ülkemizin ekonomisine önemli katkılar sağlamaktadır. Bakü-Tiflis-Kars demir yolu projesi kıtalar arası ticaretin ve taşımacılığın gelişmesini sağlayacak bir projedir.

Dış ticaret faaliyetleri bütün ülkeler açısından çok önemlidir. Dış ticaret faaliyetlerinden beklenen faydanın sağlanabilmesi için zamanın, teknolojik imkânlarının mümkün olduğunca verimli bir şekilde kullanılması gerekmektedir. Bu teknolojik imkânların günümüzde en önemlisi kuşkusuz Genel Ağ'dır. Bunun yanında telefon, faks ve televizyon, gibi iletişim araçları da kullanılmaktadır. Günümüzde, ülkeler birbirleriyle ticaret yaparken kamyonlar, tırlar, trenler, uçaklar ve gemiler kullanılmaktadır. Son teknoloji ile üretilen bu araçlar dayanıklı olduğu kadar hızlı ulaşım da sağlamaktadır.

Turizm; tatil, dinlenme, eğlence ve kültürel ihtiyaçların giderilmesi amacıyla yapılan seyahat ve geçici konaklama faaliyetleridir. Turizm, ekonomik bir faaliyet olduğu kadar aynı zamanda sosyal ve kültürel de bir faaliyettir. Turizm faaliyetleri ile toplumlar birbirlerini yakından tanıma fırsatı bulur, birbirlerinin kültürlerini öğrenir ve birbirlerinden etkilenirler. Turizm sayesinde dostluklar oluşur, oluşan dostluk ve arkadaşlıklar sonucunda saygı ortamı gelişir ve böylece dünya barışının sağlanmasına katkıda bulunmuş olur.

İnsanoğlu tarih sahnesine çıktığından beri yaşadığı alanları değerli kılmış ve kültürünü gelecek nesillere taşıyacak büyük eserler ve izler bırakmıştır. İşte bu eserler tüm insanlığın ortak mirasıdır ancak ortak mirasımız hızlı nüfus artışı ve konut ihtiyacı, doğal afetler, savaşlar, hatta insanların kültür ve doğa varlıklarına isimlerini kazımaları, çeşitli yazılar yazmaları sonucu zarar görmektedir. İşte bu nedenle ortak mirasın korunması konusunda sadece devlete değil hepimize sorumluluk düşmektedir.

7. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI

1. I. Bir ülkenin ürettiği malları başka bir ülkeye veya ülkelere satması.
II. Başka bir ülkeden mal getirme ya da satın alma.

Yukarıda verilen tanımlar aşağıdaki kelimelerden hangileriyle sırasıyla eşleştirilirse doğru olur?

- A) İthalat, turizm
B) İhracat, sanayi
C) İhracat, ithalat
D) Turizm, sanayi

2. I. Bursa'da yetiştirilen incirler pek çok ülkeye ihraç edilmektedir.
II. Trabzon'da üretilen balık yağı farklı ülkelere satılmaktadır.
III. Amasya'ya her yıl pek çok turist yurt dışından gelmektedir.

Yukarıda verilenleri turizm, tarım ve balıkçılık ekonomik faaliyetleri başlıkları altında sıralarsak aşağıdakilerden hangisi doğru olur?

	Turizm	Tarım	Balıkçılık
A)	I	II	III
B)	II	III	I
C)	III	II	I
D)	III	I	II

3. Bakü-Tiflis-Kars demir yolu projesinin aşağıdakilerden hangisinin gelişmesine katkı sağlaması beklenemez?

- A) Taşımacılığın B) Ticaretin C) Ekonominin D) Savaşın

4. Aşağıdakilerden hangisi İlk Çağ'da insanların kullandığı ulaşım araçlarından biridir?

- A) Gemi B) Hızlı tren C) Kamyonet D) Uçak

5. Mal veya hizmetin elektronik ortamda, Genel Ağ üzerinden alınıp satılması aşağıdakilerden hangisi ile ifade edilir?

- A) Dış ticaret B) E-ticaret C) İç ticaret D) İhracat

6. Aşağıdakilerden hangisi ülkeler arası ticarete kullanılan ulaşım araçlarından biridir?

- A) Telefon B) Fax C) Uçak D) Genel ağ

7. Serkan Bey, ürettiği taze incirleri yurt dışına satacaktır. Ürünlerinin yurt dışına gidene kadar bozulmamasını istemektedir. Bu yüzden nasıl bir ulaşım aracı seçeceği-ne karar verememiştir.

Serkan Bey, ürünlerini yurt dışına göndermek için aşağıdaki seçeneklerden hangisini tercih etmelidir?

- A) Hızlı ulaşım araçlarını B) Ucuz ulaşım araçlarını
C) Büyük ulaşım araçlarını D) Ağır ulaşım araçlarını

8. Turizm sayesinde;

- I. İnsanlar birbirini tanır,
II. Kültürel alışveriş gerçekleşir,
III. Dünya barışının sağlanmasına katkı sağlar.

Yukarıda verilen ifadelerden hangileri doğrudur?

- A) Yalnız I B) I ve II C) II ve III D) I, II ve III

9. I. Ülkemize gelen turistler, ülkemizin ekonomisini olumsuz etkiler.
II. Turizm, farklı toplumların birbirini daha yakından tanımasını sağlar.
III. Turizm faaliyetleri farklı toplumların birbirlerine önyargı ile yaklaşmalarına neden olur.

Yukarıda verilen turizm ile ilgili ifadelerden hangileri yanlıştır?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III D) I, II ve III

10. İnsanların sürekli yaşadıkları yerlerden başka yerlere tatil, dinlenme, eğlence ve kültürel ihtiyaçların giderilmesi amacıyla yapılan seyahat ve geçici konaklama faaliyetleri aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Turizm B) Ticaret C) Eğitim D) İletişim

11. Aşağıdakilerden hangisinin turizm sayesinde gerçekleşmesi beklenemez?

- A) Kültürel etkileşim B) Siyasi çatışma
C) Ekonomik kalkınma D) Toplumlar arası kaynaşma

12. Ortak miras öğeleri aşağıdaki kuruluşlardan hangisi tarafından koruma altına alınmıştır?

- A) UNİCEF B) UNESCO C) OECD D) IMF

13. Aşağıda verilen doğal ve kültürel varlıklardan hangisi Türkiye'de bulunmaz?

- A) Cam Minaresi B) Nemrut Dağı
C) Çatalhöyük D) Göreme Millî Parkı

14. Aşağıda ülkemizde bulunan kültürel varlıklarla buldukları yerler eşleştirilmiştir. Bu eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?

- A) Afrodisias-Aydın B) Selimiye Camii-Edirne
C) Ani Arkeolojik Alanı-Adıyaman D) Hattuşa-Çorum

15. Aşağıdakilerden hangisi ortak miras öğelerini tehdit eden unsurlardan biri değildir?

- A) Savaşlar B) Doğal afetler
C) Çarpık kentleşme D) Geziler

1.ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARININ CEVAP ANAHTARI

1. C. Cevabınız doğru değilse lütfen "Haklarım ve Sorumluluklarım Nelerdir?" konusuna geri dönünüz.
2. D. Cevabınız doğru değilse lütfen "Haklarım ve Sorumluluklarım Nelerdir?" konusuna geri dönünüz.
3. B. Cevabınız doğru değilse lütfen "Sosyal Bilgiler Dersinin Kazandırdıkları" konusuna geri dönünüz.
4. D. Cevabınız doğru değilse lütfen "Haklarım ve Sorumluluklarım Nelerdir?" konusuna geri dönünüz.
5. A. Cevabınız doğru değilse lütfen "Haklarım ve Sorumluluklarım Nelerdir?" konusuna geri dönünüz.
6. C. Cevabınız doğru değilse lütfen "Haklarım ve Sorumluluklarım Nelerdir?" konusuna geri dönünüz.
7. D. Cevabınız doğru değilse lütfen "Haklarım ve Sorumluluklarım Nelerdir?" konusuna geri dönünüz.
8. C. Cevabınız doğru değilse lütfen "Olaylar ve Çok Boyutluluk" konusuna geri dönünüz.
9. D. "Haklarım ve Sorumluluklarım Nelerdir?" konusuna geri dönünüz.
10. A. Cevabınız doğru değilse lütfen "Çocuk Haklarına Yolculuk" konusuna geri dönünüz.
11. C. Cevabınız doğru değilse lütfen "Çocuk Haklarına Yolculuk" konusuna geri dönünüz.

2. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARININ CEVAP ANAHTARI

1. A. Cevabınız doğru değilse "Anadolu ve Mezopotamya Medeniyetlerinin İnsanlık Tarihine Katkıları" konusuna geri dönünüz.
2. B. Cevabınız doğru değilse lütfen "Anadolu ve Mezopotamya Medeniyetlerinin İnsanlık Tarihine Katkıları" konusuna geri dönünüz.
3. D. Cevabınız doğru değilse lütfen "Anadolu ve Mezopotamya Medeniyetlerinin İnsanlık Tarihine Katkıları" konusuna geri dönünüz.
4. C. Cevabınız doğru değilse lütfen "Anadolu ve Mezopotamya Medeniyetlerinin İnsanlık Tarihine Katkıları" konusuna geri dönünüz.

5. C. Cevabınız doğru değilse lütfen "Çevremdeki Doğal ve Tarihi Varlıkları Tanıyorum" konusuna geri dönünüz.
6. C. Cevabınız doğru değilse lütfen "Çevremdeki Doğal ve Tarihi Varlıkları Tanıyorum" konusuna geri dönünüz.
7. B. Cevabınız doğru değilse lütfen "Çevremdeki Doğal ve Tarihi Varlıkları Tanıyorum" konusuna geri dönünüz.
8. B. Cevabınız doğru değilse lütfen Anadolu ve Mezopotamya Medeniyetlerinin İnsanlık Tarihine Katkıları, konusuna geri dönünüz.
9. D. Cevabınız doğru değilse lütfen "Anadolu ve Mezopotamya Medeniyetlerinin İnsanlık Tarihine Katkıları" konusuna geri dönünüz.
10. D. Cevabınız doğru değilse lütfen "Geçmişten Günümüze Kültürel Değişim" konusuna geri dönünüz.
11. A. Cevabınız doğru değilse lütfen "Çevremdeki Doğal ve Tarihi Varlıkları Tanıyorum" konusuna geri dönünüz.
12. D. Cevabınız doğru değilse lütfen "Zengin Kültürümüz" konusuna geri dönünüz.
13. B. Cevabınız doğru değilse lütfen Cevabınız doğru değilse lütfen "Geçmişten Günümüze Kültürel Değişim" konusuna geri dönünüz.

3. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARININ CEVAP ANAHTARI

1. D. Cevabınız doğru değilse lütfen "Yaşadığım Yerin Yeryüzü Şekillerini Tanıyorum" konusuna geri dönünüz.
2. A. Cevabınız doğru değilse lütfen "Yaşadığım Yerin Yeryüzü Şekillerini Tanıyorum" konusuna geri dönünüz.
3. B. Cevabınız doğru değilse lütfen "Yaşadığım Yerin Yeryüzü Şekillerini Tanıyorum" konusuna geri dönünüz.
4. C. Cevabınız doğru değilse lütfen "Yaşadığım Yerin Yeryüzü Şekillerini Tanıyorum" konusuna geri dönünüz.
5. A. Cevabınız doğru değilse lütfen "İklim ve İnsan Faaliyetleri" konusuna geri dönünüz.
6. A. Cevabınız doğru değilse lütfen "İklim ve İnsan Faaliyetleri" konusuna geri dönünüz.
7. C. Cevabınız doğru değilse lütfen "İklim ve İnsan Faaliyetleri" konusuna geri dönünüz.

8. B. Cevabınız doğru değilse lütfen "İklim ve İnsan Faaliyetleri" konusuna geri dönünüz.
9. C. Cevabınız doğru değilse lütfen "Yaşanacak Yerler" konusuna geri dönünüz.
10. B. Cevabınız doğru değilse lütfen "Yaşanacak Yerler" konusuna geri dönünüz.
11. B. Cevabınız doğru değilse lütfen "Doğal Afetler, Çevre Sorunları ve Sonuçları" konusuna geri dönünüz.
12. C. Cevabınız doğru değilse lütfen "Doğal Afetler, Çevre Sorunları ve Sonuçları" konusuna geri dönünüz.

4. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARININ CEVAP ANAHTARI

1. A Cevabınız doğru değilse lütfen "Sanal Ortam ve Doğru Bilgi" konusunu tekrar okuyunuz.
2. C Cevabınız doğru değilse lütfen "Teknolojinin Toplumsal Yaşama Etkileri" konusunu tekrar okuyunuz.
3. C Cevabınız doğru değilse lütfen "Sanal Ortamda Nelere Dikkat Etmeliyiz?" konusunu tekrar okuyunuz.
4. D Cevabınız doğru değilse lütfen "Sanal Ortamda Nelere Dikkat Etmeliyiz?" konusunu tekrar okuyunuz.
5. B Cevabınız doğru değilse lütfen "Sanal Ortamda Nelere Dikkat Etmeliyiz?" konusunu tekrar okuyunuz.
6. B Cevabınız doğru değilse lütfen "Mucitlerin Ve Bilim İnsanlarının Ortak Özellikleri" konusunu tekrar okuyunuz.
- 7.C Cevabınız doğru değilse lütfen "Mucitlerin Ve Bilim İnsanlarının Ortak Özellikleri" konusunu tekrar okuyunuz.
- 8.A Cevabınız doğru değilse lütfen "Mucitlerin Ve Bilim İnsanlarının Ortak Özellikleri" konusunu tekrar okuyunuz.
- 9.A Cevabınız doğru değilse lütfen "Kaynak Gösteriyorum" konusunu tekrar okuyunuz.
- 10.D Cevabınız doğru değilse lütfen "Kaynak Gösteriyorum" konusunu tekrar okuyunuz.

5. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARININ CEVAP ANAHTARI

1.D Cevabınız doğru değilse lütfen “Yaşadığımız Çevredeki Ekonomik Faaliyetler ve Meslekler” konusunu tekrar okuyunuz.

2.A Cevabınız doğru değilse lütfen “Yaşadığımız Çevredeki Ekonomik Faaliyetler ve Meslekler” konusunu tekrar okuyunuz.

3.C Cevabınız doğru değilse lütfen “Yaşadığımız Çevredeki Ekonomik Faaliyetler ve Meslekler” konusunu tekrar okuyunuz.

4.D Cevabınız doğru değilse lütfen “Yaşadığımız Çevredeki Ekonomik Faaliyetler ve Meslekler” konusunu tekrar okuyunuz.

5.B Cevabınız doğru değilse lütfen “Yaşadığımız Çevredeki Ekonomik Faaliyetler ve Meslekler” konusunu tekrar okuyunuz.

6.D Cevabınız doğru değilse lütfen “Yaşadığımız Çevredeki Ekonomik Faaliyetler ve Meslekler” konusunu tekrar okuyunuz.

7.A Cevabınız doğru değilse lütfen “Ekonomik Faaliyetlerin Yaşamımıza Etkileri” konusunu tekrar okuyunuz.

8.D Cevabınız doğru değilse lütfen “Ekonomik Faaliyetlerin Yaşamımıza Etkileri” konusunu tekrar okuyunuz.

9.B Cevabınız doğru değilse lütfen “Üretimden Tüketime” konusunu tekrar okuyunuz.

10.C Cevabınız doğru değilse lütfen “Üretimden Tüketime” konusunu tekrar okuyunuz.

11.A Cevabınız doğru değilse lütfen “Üretimden Tüketime” konusunu tekrar okuyunuz.

12.B Cevabınız doğru değilse lütfen “Üretimden Tüketime Yeni Fikirler” konusunu tekrar okuyunuz.

13.C Cevabınız doğru değilse lütfen “Üretimden Tüketime Yeni Fikirler” konusunu tekrar okuyunuz.

14.B Cevabınız doğru değilse lütfen “Tüketici Olarak Haklarım” konusunu tekrar okuyunuz.

15.A Cevabınız doğru değilse lütfen “Tüketici Olarak Haklarım” konusunu tekrar okuyunuz.

6. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARININ CEVAP ANAHTARI

1.C Cevabınız doğru değilse lütfen “Toplumsal İhtiyaçlarımız ve Bize Hizmet Edenler” konusunu tekrar okuyunuz.

2.A Cevabınız doğru değilse lütfen “Toplumsal İhtiyaçlarımız ve Bize Hizmet Edenler” konusunu tekrar okuyunuz.

3.D Cevabınız doğru değilse lütfen “Toplumsal İhtiyaçlarımız ve Bize Hizmet Edenler” konusunu tekrar okuyunuz.

4.A Cevabınız doğru değilse lütfen “Toplumsal İhtiyaçlarımız ve Bize Hizmet Edenler” konusunu tekrar okuyunuz.

5.D Cevabınız doğru değilse lütfen “Yönetim Birimlerimiz” konusunu tekrar okuyunuz.

6.A Cevabınız doğru değilse lütfen “Yönetim Birimlerimiz” konusunu tekrar okuyunuz.

7.C Cevabınız doğru değilse lütfen “Yönetim Birimlerimiz” konusunu tekrar okuyunuz.

8.B Cevabınız doğru değilse lütfen “Yönetim Birimlerimiz” konusunu tekrar okuyunuz.

9.B Cevabınız doğru değilse lütfen “Özgür Düşünce ve Katılım” konusunu tekrar okuyunuz.

10.D Cevabınız doğru değilse lütfen “Özgür Düşünce ve Katılım” konusunu tekrar okuyunuz.

11.C Cevabınız doğru değilse lütfen “Özgür Düşünce ve Katılım” konusunu tekrar okuyunuz.

12.A Cevabınız doğru değilse lütfen “Egemenliğimizin ve Bağımsızlığımızın Sembolleri” konusunu tekrar okuyunuz.

13.B Cevabınız doğru değilse lütfen “Egemenliğimizin ve Bağımsızlığımızın Sembolleri” konusunu tekrar okuyunuz.

14.D Cevabınız doğru değilse lütfen “Egemenliğimizin ve Bağımsızlığımızın Sembolleri” konusunu tekrar okuyunuz.

15.C Cevabınız doğru değilse lütfen “Egemenliğimizin ve Bağımsızlığımızın Sembolleri” konusunu tekrar okuyunuz.

7. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARININ CEVAP ANAHTARI

1.C Cevabınız doğru değilse lütfen “Yaşadığım İlin Türkiye Ekonomisine Katkısı” konusunu tekrar okuyunuz.

2.D Cevabınız doğru değilse lütfen “Yaşadığım İlin Türkiye Ekonomisine Katkısı” konusunu tekrar okuyunuz.

3.D Cevabınız doğru değilse lütfen “Yaşadığım İlin Türkiye Ekonomisine Katkısı” konusunu tekrar okuyunuz.

4.A Cevabınız doğru değilse lütfen “Dış Ticarete İletişim ve Ulaşım” konusunu tekrar okuyunuz.

5.B Cevabınız doğru değilse lütfen “Dış Ticarete İletişim ve Ulaşım” konusunu tekrar okuyunuz.

6.C Cevabınız doğru değilse lütfen “Dış Ticarete İletişim ve Ulaşım” konusunu tekrar okuyunuz.

7.A Cevabınız doğru değilse lütfen “Dış Ticarete İletişim ve Ulaşım” konusunu tekrar okuyunuz.

8.D Cevabınız doğru değilse lütfen “Gelin Tanış Olalım” konusunu tekrar okuyunuz.

9.C Cevabınız doğru değilse lütfen “Gelin Tanış Olalım” konusunu tekrar okuyunuz.

10.A Cevabınız doğru değilse lütfen “Gelin Tanış Olalım” konusunu tekrar okuyunuz.

11.B Cevabınız doğru değilse lütfen “Gelin Tanış Olalım” konusunu tekrar okuyunuz.

12.B Cevabınız doğru değilse lütfen “Ortak Mirasımız” konusunu tekrar okuyunuz.

13.A Cevabınız doğru değilse lütfen “Ortak Mirasımız” konusunu tekrar okuyunuz.

14.C Cevabınız doğru değilse lütfen “Ortak Mirasımız” konusunu tekrar okuyunuz.

15.D Cevabınız doğru değilse lütfen “Ortak Mirasımız” konusunu tekrar okuyunuz.

5. ÜNİTE İÇİNDE YER ALAN SORULARIN CEVAPLARI
YAŞADIĞIMIZ ÇEVREDEKİ EKONOMİK FAALİYETLER VE MESLEKLER
ADLI KONUNUN CEVAPLARI

Aşağıda verilen mesleklerle hizmet alanlarını örnekte verildiği gibi doğru bir şekilde eşleştiriniz. (Bir hizmet alanını birden fazla meslek ile eşleştirebilirsiniz.)

<u>MESLEKLER</u>	<u>HİZMET ALANLARI</u>
a. Öğretmenlik	
b. Doktorluk	
c. Şoförlük	
d. Minibüsçülük	
e. Kameramanlık	
f. Turist Rehberliği	TURİZM
g. Polislik	(f, j, ö)
h. Taksicilik	BANKACILIK
ı. Hemşirelik	(o, ş, t)
i. Akademisyen	EĞİTİM
j. Resepsiyonist	(a, i, p)
k. Pilotluk	SAĞLIK
l. Askerlik	(b, ı, m, n)
m. Eczacılık	GÜVENLİK
n. Dişçilik	(g, l)
o. Banka müdürlüğü	ULAŞIM
ö. Otel İşletmeciliği	(c, d, h, k)
p. Okul Müdürlüğü	HABERLEŞME
r. Spikerlik	(e, r, s)
s. Postacılık	
ş. Gişe memurluğu	
t. Müşteri temsilciliği	

ÜRETİMDEN TÜKETİME ADLI KONUNUN CEVAPLARI

Aşağıda verilen ham maddeleri ve onların işlenmesiyle elde edilmiş ürünleri eşleştiriniz.

<u>HAM MADDE</u>	<u>ÜRÜN</u>
Domates	Yoğurt
Zeytin	Ekmek
Süt	Salça
Un	Yağ
Ağaç	Kâğıt

TÜKETİCİ OLARAK HAKLARIM ADLI KONUNUN CEVAPLARI

1. Hasan Bey'le oğlu Doğan arasında geçen diyalogun devamını okuyup Hasan Bey'in vermesi gereken cevabı Genel Ağ'dan araştırarak aşağıdaki boşluğa yazınız.

Doğan: Tüketicinin Korunması ve Piyasa Gözetim Genel Müdürlüğü'nün Genel Ağ sayfasında Tüketici Hakem Heyetleri ya da Tüketici Mahkemeleri'ne başvurulması gerektiği yazıyordu. Bizler tüketici olarak haklarımızı aramak için sadece bu kurumlara mı başvurabiliyoruz babacığım?

Hasan Bey:

Sitenin başvuru sayfasında fark ettiysen <https://tuketicisikayeti.gtb.gov.tr> adresi verilmişti. İsteyen buradan da başvuru yapabilir. Ayrıca Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Tüketici ve Rekabetin Korunması Genel Müdürlüğü, 175 Alo Tüketici Hattı ve bulunduğumuz yerde faaliyet gösteren tüketici haklarının korunmasına yönelik sivil toplum kuruluşları da hem haklarımızı öğrenebileceğimiz hem de şikâyetlerimizi dile getirebileceğimiz kuruluşlardır.

6. ÜNİTE İÇİNDE YER ALAN SORULARIN CEVAPLARI

TOPLUMSAL İHTİYAÇLARIMIZ VE BİZE HİZMET EDENLER ADLI KONUNUN CEVAPLARI

 Aşağıda verilen toplumsal ihtiyaçlarımızı, resmî kurum ve sivil toplum kuruluşlarıyla örnekte verildiği gibi doğru bir şekilde eşleştiriniz. (Eşleştirme yaparken bilmediğiniz resmî kurum ve sivil toplum kuruluşlarının çalışma alanlarına yönelik web sitelerinden yardım alabilirsiniz.)

<u>Toplumsal İhtiyaçlarımız</u>	<u>Resmî Kurumlar ve Sivil Toplum Kuruluşları</u>
Sağlık (a, j)	a. T. C. Sağlık Bakanlığı b. Anne Çocuk Eğitim Vakfı
Eğitim (b, h)	c. Tüketicileri Koruma Derneği d. İçişleri Bakanlığı
Güvenlik (d, ı)	e. AKUT f. Adalet Bakanlığı
Çevre (i, k)	g. T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Daire Başkanlığı
Doğal Afetlerde yardım (e, g)	h. Milli Eğitim Bakanlığı ı. Karayolu Trafik ve Yol Güvenliği Derneği
İnsan Hakları (c, f)	i. T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı j. Lösemili Çocuklar Vakfı k. TEMA

YÖNETİM BİRİMLERİMİZ ADLI KONUNUN CEVAPLARI

 Elif, sizin için aşağıdaki soruları hazırladı. Verilen bilgilerden ve Genel Ağ'dan yararlanarak Elif'in sorularını cevaplayalım:

- İl sınırları içinde suç işlenmesini önlemek, kamu düzen ve güvenini korumak için gereken tedbirleri almak kimin görevidir?

Vali

- Doğan ve ölenler için doğum ve ölüm belgesi hazırlamak kimin görevidir?

Muhtar

- Belediye personelini atamak ve gerektiğinde bizzat nikâh kıymak kimin görevidir?

Belediye Başkanı

- İlçede halkın dilek ve ihtiyaçlarını yerinde gözden geçirip gereğini yapmak kimin görevidir?

Kaymakam

ÖZGÜR DÜŞÜNCE VE KATILIM ADLI KONUNUN CEVAPLARI

Yukarıdaki diyalogları özgür düşünce ve katılım hakkı açısından değerlendiriniz. Sizce Sinem veya Ecrin'den hangisi katılım hakkını kullanmıştır? Hangi ailenin çocuklarına yaklaşımı doğrudur, neden?

Katılım hakkını kullanan Sinem'dir. Sinem'in ailesi, onu ilgilendiren konularda onun da fikirlerini almışlar, oylama yapmışlar, Sinem'in katılım hakkını ve özgür düşünce hakkını kullanmasını sağlamışlardır. Oysaki Ecrin'in ailesi Ecrin'in düşüncelerine de saygı göstermemiş ve katılım hakkını da kullanmasına izin vermemişlerdir. Sinem'in ailesinin yaklaşımı doğrudur. Böylece Sinem'in kendini gerçekleştirmesine, bağımsız kararlar almasına katkı sağlamışlardır.

EGEMENLİĞİMİZİN VE BAĞIMSIZLIĞIMIZIN SEMBOLLERİ ADLI KONUNUN CEVAPLARI

 Aşağıda verilen etkinlikleri yapınız.

A) Aşağıda verilen boşluklara uygun kelime ve kavramları yerleştiriniz.

1. **Bayrağımız**, okullarda, devlet dairelerinde, resmî bayramlarda tören alanlarında, sınır kapılarında, devlet yöneticilerinin katıldığı toplantılarda, şehit cenazelerinde kullanılır ve asılır.
2. İstiklal Marşımızı **Mehmet Akif Ersoy** yazmıştır.
3. **Milli Egemenlik**, egemenliğin bir kişiye, gruba ya da çoğunluğa değil de bütün millete ait olmasıdır.
4. İstiklal Marşımız, **12 Mart 1921**'de mecliste millî marş olarak kabul edildi.

B) Bayrağımıza ve İstiklal Marşımıza duyduğunuz saygıyı nasıl gösteriyorsunuz? Aşağıda verilen örnekten hareketle diğerlerini tamamlayınız.

- İstiklal Marşımız okunurken kıpırdamadan büyük bir coşkuyla okurum.
- Bu kısmı sizler bayrak törenlerinde, İstiklal Marşımız okunurken nasıl davranıyorsunuz onları yazınız.

7. ÜNİTE İÇİNDE YER ALAN SORULARIN CEVAPLARI GELİN TANIŞ OLALIM ADLI KONUNUN CEVAPLARI

 Aşağıdaki soruların cevaplarını boş bırakılan yerlere yazınız.

Farklı ülkelerdeki insanların Türkiye hakkında farklı görüşlere sahip olmasının nedeni nedir? Çünkü Türkiye'ye gelip, Türkiye'yi ve Türkleri yakından tanıyan insanlar artık önyargılarını yıkmışlar, kulaktan dolma bilgilerin yanlış olduğunu görmüşler, oysa Türkiye'yi ve Türkleri tanımayanlar Türkiye hakkındaki yanlış söylemlere inanıyorlar ve bu nedenle ülkemiz hakkında olumsuz düşünüyorlar. Hatta aynı ülke içinde yer alan halkın bile farklı görüşleri bulunuyor. Türkiye'yi görenler olumlu görmeyenler olumsuz düşünüyor.

Türkiye hakkında olumsuz düşünen ülkelerin fikirlerini değiştirmek için neler yapılabilir? Bu alana kendi düşüncelerinizi yazınız.

SÖZLÜK

akademisyen: Öğretim elemanı, üniversitelerde eğitim, öğretim faaliyetlerini yürüten kimse.

aklıselim: Sağduyu sahibi olan.

alıntı: Bir yazıya başka bir yazarın yazısından alınmış parça, aktarma, iktibas.

alternatif: Seçenek.

arkeoloji: Kazı bilimi.

besici: Sığır, davar vb. hayvanları besleyerek semirten, satan kimse.

beyin fırtınası: Kişilerin bir araya gelip herhangi bir konuyla ilgili düşüncelerini tartışmaksızın açıklayarak birbirleriyle fikir alışverişinde bulunmaları.

bilim insanı: 1. Her şeyden önce var olanı sorgulayan ve olması gerekeni hayal edip, onunla uğraşan kişi 2. Bilimsel çalışmalarla uğraşan kimse, bilim kadını, bilim adamı, bilgin, âlim.

bilim: 1. İnsanoğlunun evreni anlama ve açıklama gayretleri 2. Evrenin veya olayların bir bölümünü konu olarak seçen, deneye dayanan yöntemler ve gerçeklikten yararlanarak sonuç çıkarmaya çalışan düzenli bilgi, ilim.

bilimsel düşünme: olaylar ve olgular arasındaki neden-sonuç ilişkilerini değerlendirebilme, tümde parçayı görme, parçadan tüme ulaşma, olaylardan çıkardığı sonuçları mantık gücü ile kurallar şeklinde genelleştirebilme, kurallardan yasalar çıkarabilme, gelecekle ilgili çıkarımlar yapabilme, gerçekçi, şüpheli, sınırsız düşünebilme bilimsel etik: Yapılan araştırmalarda bilimsel değerlere bağlı kalmak.

bodur: Enine göre boyu kısa ve tıknaz.

buluş: İlk defa yeni bir şey yaratma, icat.

cerrah: Ameliyat yapan uzman hekim, hariciyecisi, operatör.

cerrahi: 1. Cerrahlıkla ilgili 2. Ameliyatı gerektiren hastalıklarla ilgilenen hekimlik kolu.

çayır: Üzerinde gür ot biten düz ve nemli yer.

çiftçi: Geçimini toprağı ekerek sağlayan kimse.

çip: Milimetrik yüzeyler üzerinde on binlerce devre elemanından oluşan ve son derece karmaşık elektronik devrelerin yerleştirildiği, genellikle silikon benzeri yarı iletken malzeme.

dağıtım: Ürünün, üretildiği yerden çeşitli yerlere gönderilmesi işi.

dilekçe: Bir dileği bildirmek için resmî makamlara sunulan yazı.

doğa yürüyüşü: Belli kurallar ve grup anlayışı içinde doğada yapılan uzun yürüyüşler.

düzlem: Üzerinde girinti ve çıkıntı olmayan, düz, yassı.

ekonomi: İnsanların yaşayabilmek için üretme, ürettiklerini bölüşme biçimlerinin ve bu faaliyetlerden doğan ilişkilerin bütünü, iktisat.

ekonomik faaliyet: İnsanların hayatlarını devam ettirebilmek ve ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yaptığı tarım, hayvancılık, sanayi gibi faaliyetlerden her biri.

elektronik ticaret: e-ticaret, mal veya hizmetin elektronik ortamda, genel ağ üzerinden alınması ve satılması.

endüstri: Sanayi.

eser: Emek sonucu ortaya konan ürün, yapıt.

esin: Etkilenme, çağrışım veya içe doğmayla akla gelen yaratıcı duygu, düşünce, ilham.

evrak: Resmî kurumlarda işlem gören belgeler.

evrensel: Dünya ölçüsünde, dünya çapında.

festival: 1. Dönemi, yapıldığı çevre, katılanların sayısı veya niteliği programla belirtilen ve özel önemi olan sanat gösterisi 2. Bir bölgenin en ünlü ürünü için yapılan gösteri, şenlik.

filtre: Süzgeç, süzek.

girişim: Bir işe girişme, teşebbüs.

girişimci: 1. Üretim için bir işe girişen, kalkışan kimse, müteşebbis 2. Ticaret, endüstri vb. alanlarda sermaye koyarak girişimde bulunan kimse, müteşebbis.

girişimcilik: Emek, sermaye ve doğayı bir araya getirerek üretim sürecinin bir üretim faktörü olarak tasarlanması, örgütlenmesi ve onun tüm riskinin üstlenilmesi.

göç: Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma.

hak: 1. Adalet 2. Adaletin, hukukun gerektirdiği veya birine ayırdığı şey, kazanç.

haşere: Böcek.

hükümet: Başbakan ve bakanlardan oluşan ve devletin yürütme yetkisini elinde bulunduran kurum.

icat: İlk kez yeni bir şey ortaya koymak.

ihlal: 1. Bozma, zarar verme 2. Yasa ve düzene uymama.

ihracat: Bir ülkenin ürettiği malları başka bir ülkeye veya ülkelere satması, dış satım.

ihtiyaç: Gereksinim.

ilham almak: Esinlenmek.

ilham: bkz. Esin.

ilim: Bilim.

işbirliği: Amaç ve çıkarları bir olan insanların oluşturdukları çalışma ortaklığı.

ithalat: Başka bir ülkeden mal getirme veya satın alma, dış alım.

jeneratör: Herhangi bir mekanik enerjiyi elektrik akımına çeviren aygıt, üreteç, dinamo.

jeoloji: Yer bilimi.

kalite: Nitelik.

kamuoyu: Bir konuyla ilgili halkın genel düşüncesi, halkoyu.

kanaat: 1. Elindekiden hoşnut olma durumu, kanıklık, yeter bulma, yetinme, fazlasını istememe, doyum 2. Kanma, inanma 3. Kanış, kanı, inanç, düşünce.

kanun: 1. Yasa 2. Geçerli olan kural.

katküt: Hayvan bağırsağından yapılan ve cerrahide kullanılan dikiş ipliği.

kaynak: 1. Araştırma ve incelemede yararlanılan belge, referans 2. Gelir, kazanç, sağlık vb.ni sağlayıcı öge.

kervan: Uzak yerlere yolcu ve ticaret eşyası taşıyan yük hayvanı katarı.

keşif: 1. Ortaya çıkarma, meydana çıkarma 2. Var olduğu bilinmeyen bir şeyin ortaya çıkarılması.

koli: İçinde türlü eşya bulunan çeşitli büyüklükte paket.

kuruluş: Topluma hizmet, üretim, tüketim vb. amaç ve görevlerle kurulan her şey, tesis.

kurum: Evlilik, aile, ortaklık, mülkiyet gibi köklü bir yapıyı içeren, genellikle devletle ilişkisi olan yapı veya birlik, müessese.

kültür: Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü.

kütüphane: 1. Kitaplık 2. Kitap satılan dükkân, kitabevi.

laboratuvar: Ayrıştırma, birleştirme yoluyla bir sonuca ulaşmak veya teşhis koymak için çeşitli araçlar kullanılarak tıp, eczacılık, fizik, kimya gibi bilim dallarıyla ilgili araştırmaların, deneylerin yapıldığı özel donanımlı yer.

lösemi: Kan kanseri.

mandıra: Koyun, keçi vb. süt veren hayvanların barındırıldığı, süt ve süt ürünlerinin elde edildiği yer.

mandıracı: Mandıra işleten kimse.

marangoz: Ağaç işleriyle uğraşan ve ağaçtan çeşitli eşya yapan usta.

marka: Bir ticari malı, herhangi bir nesneyi tanıtmaya, benzerinden ayırmaya yarayan özel ad veya işaret.

meslek: Belli bir eğitim ile kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş iş.

metin: 1. Bir yazıyı biçim, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturan kelimelerin bütünü 2. Basılı veya el yazması parça.

milliyetçilik: Maddi ve manevi açılardan millet ve ülkesinin çıkarlarını her şeyin üstünde tutma anlayışı.

mucit: Yeni bir buluş ortaya koyan icat eden kimse.

mühendis: İnsanların her türlü ihtiyacını karşılamaya dayalı yol, köprü, bina gibi bayındırlık; tarım, beslenme gibi gıda; fizik, kimya, biyoloji, elektrik, elektronik gibi fen; uçak, otomobil, motor, iş makineleri gibi teknik ve sosyal alanlarda uzmanlaşmış, belli bir eğitim görmüş kimse.

mülkiyet: Sahiplik.

mülteci: Sığınmacı.

neşter: Cerrahide kesme işlemlerinde kullanılan bıçak.

nizamname: Tüzük.

organik: Doğal yolla yapılan.

orijinal: Yalnız kendine özgü bir nitelik taşıyan.

otlak: Hayvan otlatılan yer, yaylak, mera.

ön yargı: Bir kimse veya bir şeyle ilgili olarak belirli şart, olay ve görüntülere dayanarak önceden edinilmiş olumlu veya olumsuz yargı, peşin yargı, peşin hüküm, peşin fikir.

profesör: Yükseköğretim kuruluşlarında en üst aşamada olan öğretim üyesi.

proje: Gerçekleştirilmesi istenen tasarı.

resepsiyon: 1. Kabul etme. 2. Kabul yerinde çalışan kimselerin tümü.

resepsiyonist: Konaklama yapılan işletmelerde misafirlerin kabul ve kayıt işlemlerini yapan görevli.

resmi kurum: Topluma hizmet eden ve toplumun ihtiyaçlarını karşılamak için devlet eliyle kurulan kurumlar.

sanayi: Ham maddeleri işlemek, enerji kaynaklarını yaratmak için kullanılan yöntemlerin ve araçların bütünü, işleyim, uran, endüstri.

savan: 1. Pamuk ipliğinden yapılan kalınca kilim 2. Yaygı, örtü.

sektör: Bölüm, kol, dal, kesim.

sensör: Önceden belirlenmiş ışığı veya nesneyi algılayıp gerekli hareketi başlatan aygıt.

seracı: Serada turfanda sebze ve çiçek yetiştirip satan kimse.

sertifika: Onay bilgisi.

sivil toplum kuruluşu: Toplumdaki çeşitli sorunları bağımsız olarak ele alıp kamuoyunu bilgilendirme ve aydınlatma görevi yapan, öneriler sunan her türlü birlik, sivil toplum örgütü.

sivil toplum kuruluşu: Toplumdaki çeşitli sorunları bağımsız olarak ele alıp kamuoyunu bilgilendirme ve aydınlatma görevi yapan, öneriler sunan her türlü birlik.

slogan: 1. Bir düşünceyi kolay hatırlanıp tekrarlanabilir bir biçimde ifade eden kısa, çarpıcı söz 2. Kimlik, topluluk, örgüt, kurum veya kuruluşun amaç ve araçlarını özlü bir biçimde tanımlayan deyiş.

somut: Varlığı duyularla algılanabilen.

sonda: Suyun herhangi bir noktadaki derinliğini ölçmek, dip tabakaların yapısını incelemek için kullanılan araç.

sondaj: 1. Sondalamak 2. Dip katmanların yapısını sonda kullanarak incelemek ve araştırmak.

sondalamak: 1. Suyun derinliğini sonda ile ölçmek 2. Dip tabakaların yapısını sonda ile incelemek ve araştırmak 3. Su, maden, petrol vb. araştırmaları için toprağın derinliklerine sonda sokmak.

talep: 1. İstek 2. Bir kimseden bir şeyi yapmasını veya yapmamasını isteme.

tarım: Bitkisel ve hayvansal ürünlerin üretilmesi, kalite ve verimlerinin yükseltilmesi, uygun koşullarda korunması, işlenip değerlendirilmesi ve pazarlanması, ziraat.

tekniker: Teknikçi. Bir işin bilim yönünden çok, uygulama ve pratik yönü ile uğraşan kimse, teknik adam, teknisyen.

termal: 1. Sıcak kaplıca suyu 2. Bu sudan yararlanma imkânı sağlayan kuruluş vb

tesis: 1. Yapma, kurma, temelini atma 2. Kuruluş.

tıp: Hastalıkları iyileştirmek, hafifletmek veya önlemek amacıyla başvuru teknik ve bilimsel çalışmaların tümü.

ticaret: Ürün, mal vb. alım satımı.

toplum: Aynı toprak parçası üzerinde bir arada yaşayan ve temel çıkarlarını sağlamak için iş birliği yapan insanların tümü.

toplumsal: Toplumla ilgili, topluma ilişkin, içtimai, maşerî, sosyal.

trekking: Doğa yürüyüşü.

turist: Dinlenme, eğlenme, görme, tanıma vb. amaçlarla geziye çıkan kimse, gezgin.

turizm: Tatil, dinlenme, eğlence ve kültürel ihtiyaçların giderilmesi amacıyla yapılan

seyahat ve geçici konaklama faaliyetleri.

tüketici: İhtiyaçlarını karşılamak için gerekli ürünleri alıp kullanan kişi.

tüketim: Üretilen mal ve hizmetlerin gereksinimleri karşılamak amacıyla insanlar tarafından kullanılması.

tüzük: Herhangi bir kurumun veya kuruluşun tutacağı yolu ve uygulayacağı hükümleri sırasıyla gösteren maddelerin hepsi.

ulaşım: Köyler, şehirler, ülkeler arasında bir yerden bir yere gidiş geliş.

ulusal: Millî.

uygarlık: Uygar olma durumu, medeniyet, medenilik.

üretim: Belirli faaliyet ve işlemler sonucu yeni bir mal veya hizmet meydana getirme, istihsal, tüketim karşıtı.

veteriner hekim: Hayvan hastalıklarını tedavi eden uzman, veteriner, baytar.

yasa: Devletin yasama organları tarafından konulan ve uyulması gereken kurallar bütünü, kanun.

yönetim: Yönetme işi, çekip çevirme, idare.

yönetmelik: 1. Bir kuruluşun çalışma yöntemini belirleyen kuralların tümü 2. Bu kuralların yazılı olduğu belge, talimatname 3. Yasa ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak amacıyla hazırlanan, düzenleyici kuralların yazılı olduğu resmî belge.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

Prof. Dr. İsmail DOĞAN Vatandaşlık Demokrasi ve İnsan Hakları 2004
Pegem A Yayıncılık Ankara

Dünya Mirasında Türkiye - T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Başak
Matbaası, Ankara, 2014

Türkiye Ekonomik Coğrafyası, Hayati Doğanay, Atatürk Üniversitesi
Yayınları, Erzurum 1994

Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya, İbrahim Atalay, META Basım ve Mat-
baacılık Hizmetleri, İzmir 2005

Dergi, tez ve raporlar

Demirtaş, Z., (2006). Lise Öğrencilerinin Bilişsel Gelişim Düzeylerinin Bi-
limsel Düşünme Yetenekleri Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış
Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ömür GENÇ, Akdeniz Bölgesi Ekonomik ve Sosyal Durum Raporu,
Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. , Mart 2003/ Ankara

Tarih Okulu Dergisi (TOD) Haziran 2015 Yıl 8, Sayı XXII, ss. 493-533.

İNTERNET SİTELERİ

<http://sosyolojisi.com/sosyal-gruplar/297.html>. 15.04. 2018

<https://www.aydin.edu.tr/haberler/Pages/%C3%87ocuk-Haklar%C4%B1n%C4%B1n-Neler-Oldu%C4%9Funu-Biliyor-musunuz.aspx> 15.04. 2018

<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,44379/unutulmus-anadolu-medeni-yetleri-hititler-frigyalilar-ve-.html> 15.04. 2018

<https://www.sabah.com.tr/egitim/2017/01/24/anadolu-medenyeti-nedir-uygarliklar-neden-gelmistir> 15.04. 2018

<http://mezopotamya-medeniyetleri.nedir.org/> 15.04. 2018

<http://www.tarihiolaylar.com/tarihi-olaylar/mezopotamya-312> 17.04. 2018

<http://www.haberself.com/h/1670/> 17.04. 2018

<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,44423/dunya-miras-listesi.html> 17.04. 2018

<https://www.atlasdergisi.com/kesfet/gezi/15-dunya-mirasi.html> 17.04. 2018

<http://www.kultur.gov.tr/TR,96283/kulturel-miras.html> 17.04. 2018

<http://akproje.org/madde/845-kulturel-degisme.html> 22.04. 2018

<http://turkiyeharitasi.com/> 22.04. 2018

<http://iklimin-insan-ve-cevre-uzerindeki-etkileri.nedir.org/> 22.04. 2018

<https://www.mgm.gov.tr/iklim/iklim.aspx> 22.04. 2018

<http://www.icisleriafad.gov.tr/dogal-afet-nedir-ve-afetlerin-ozellikleri> 22.04. 2018

<https://afadem.afad.gov.tr/tr/3880/Dogal-Afetler> 22.04. 2018

<http://www.systemandgeneration.com/uploads/files/bizkimiz/Ankara.pdf> 18.01.2018

<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/15874> 18.01.2018

http://www.gau.edu.tr/PDF-Files/JASA_03_06_PDF/JSAS_003_06_07_Ay-dogan.pdf 18.01.2018

<http://sifahane.org/ez-zehravi/> 19.01.2018

<http://www.biyografi.net/kisiyrinti.asp?kisiid=4834> 19.01.2018

<http://www.haberturk.com/haber/haber/1000758-thomas-edison> 22.01.2018

<https://www.biruni.edu.tr/index.php/biruni-kimdir> 22.01.2018

<http://mam.tubitak.gov.tr/tr/content/cahit-arf-hakkinda> 22.01.2018

http://www.tek.org.tr/dosyalar/akdeniz_ekonomisi_6.pdf 01.11.2017

http://www.ekodialog.com/Turkiye_ekonomi/akdeniz.html 01.11.17

http://www.ekodialog.com/Turkiye_ekonomi/hayvancilik.html 01.11.2017

<http://www.ito.org.tr/itoyayin/0008866.pdf> 01.11.17

http://www.ekodialog.com/Turkiye_ekonomi/maden_enerji.html 01.11.17

<http://www.baltalimani.com/pdf/turkiyesanayipolitikasi.pdf> 01.11.17

<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/55689> 01.11.17

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/06/20070613-13.htm> 02.11.17

<http://www.mmfdergi.gazi.edu.tr/article/view/1061000831/1061000796> 06.11.2017

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=%C3%9CRET%-C4%B0M 07.11.2017

<https://www.nedir.com/%C3%BCretim> 07.11.2017

<http://muraterdor.com/nur-begen-kadin-girisimci-hikayeleri/> 10.11.2017

<http://www.muhasabedersleri.com/ekonomi/girisimci.html> 13.11.2017

<http://avekon.org/papers/1041.pdf> 13.11.2017

<http://www.devlette.com/maddeler-halinde-tuketici-haklari-nedir-nelerdir/> 20.11.2017

<https://www.saglik.gov.tr/TR,11464/gorev-ve-yetkiler.html> 11.12.2017

<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/73.html> 11.12.2017

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3152.pdf> 12.12.2017

<http://www.sivilsayfalar.org/turkiyede-cocuk-oyun-hakki/> 12.12.2017

<http://www.renklinot.com/soru-cevap-2/sivil-toplum-kuruluslarinin-one-mi-nedir.html> 14.12.2017

<http://www.anadoluparkbahceler.com/pdf/cevre-bilinci-ve-cevre-kosullari.pdf> 14.12.2017

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=%C4%B0DARE

15.12.2017
http://www.kas.de/wf/doc/kas_34517-1522-12-30.pdf?130529081937
15.12.2017
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.4541.pdf> 18.12.2017
<http://www.yomra.gov.tr/kaymakamin-gorevleri> 18.12.2017
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf> 18.12.2017
<https://www.kartal.bel.tr/tr/kurumsalyapi/Baskan/BaskaninGorevleri.aspx>
18.12.2017
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.5442.pdf> 18.12.2017
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori1=-veritbn&kelimesec=252961 19.12.2017
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&kelime=temel%20haklar&guid=TDK.GTS.540b5c56ad05e0.96362580 19.12.2017
slideplayer.biz.tr/slide/10157461/ 19.12.2017
<https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa82.htm> 19.12.2017
<file:///C:/Users/hp/Downloads/5000145281-5000232415-1-PB.pdf>
20.12.2017
http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/2_15.pdf 20.12.2017
<https://www.tccb.gov.tr/cumhurbaskanligi/resmi-simgeler/bayrak/>
21.12.2017
<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/12/2098/21711.pdf> 21.12.2017
<http://www.byegm.gov.tr/turkce/haberyerel/dunya-sampiyonu-eroglu-na-coskulu-karsilama/122840> 22.12.2017
<http://www.muhasabedersleri.com/ekonomi/ticaret.html> 27.12.2017
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=ULA%C5%9EIM 02.01.2018
<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/224155> 02.01.2018
<http://acikerisim.nevsehir.edu.tr/bitstream/handle/20.500.11787/186/D%C3%B6nem%20Projesi%20C4%B0smail%20DULDA.pdf?sequence=1&isAllowed=y> 02.01.2018
<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/157418> 03.01.2018
<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/319990> 04.01.2018
[http://jestech.karabuk.edu.tr/arsiv/1302-0056/2002/Cilt\(5\)/Sayi\(1-2\)/49-59.pdf](http://jestech.karabuk.edu.tr/arsiv/1302-0056/2002/Cilt(5)/Sayi(1-2)/49-59.pdf) 04.01.2018
<http://www.turizmtatilseyahat.com/turizmin-onemi.htm#.Wk8r16hl-Uk>
05.01.2018
http://content.lms.sabis.sakarya.edu.tr/Uploads/76949/34993/tgs_03-turizmin_sosyo-k%C3%BClt%C3%BCrel_etcileri.pdf 08.01.2018

<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,44427/hattusa-bogazkoy---hitit-bas-kenti-corum.html> 09.01.2018

<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,44434/edirne-selimiye-camii-ve-kul-liyesi-edirne.html> 09.01.2018

<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,44403/diyarbakir-kalesi-ve-hev-sel-bahceleri-diyarbakir.html> 09.01.2018

<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,44423/dunya-miras-listesi.html> 09.01.2018

http://unesco.org.tr/dokumanlar/duyurular/deniztorcu_sunum.pdf 10. 01. 2018

<http://kariyer.milliyet.com.tr/kadinlar-artik-her-alanda-elini/kariyer/de-tay/2534921/default.htm> 03.11.17

<http://www.hurriyet.com.tr/tarim-iscilerinin-olum-yolculugu-40557918> 03.11.17

<https://www.haberler.com/kaz-ardahan-ve-kars-ta-koylerin-gecim-kayna-gi-6895998-haberi/> 06.11.17

<http://www.yenimeram.com.tr/6-aksehir-kirazi-kultur-sanat-festiva-li-256644.htm> 06.11.17

<http://www.star.com.tr/yasam/sogukta-yapamazsin-dediler-simdi-para-ya-para-demiyor-haber-1256340/> 19.09.2017

<http://www.byegm.gov.tr/turkce/haberyerel/dunya-sampiyonu-eroglu-na-coskulu-karsilama/122840> 22.12.2017

<http://aa.com.tr/tr/ekonomi/balik-yagi-ihracatina-trabzon-damga-si/1000311> 27.12.2017

<http://aa.com.tr/tr/ekonomi/bursada-yetisti-49-ulkede-tuketildi/1003204> 27.12.2017

<http://aa.com.tr/tr/ekonomi/demir-ipek-yolunda-tarihi-toren/945131> 28.12.2017

<https://www.sabah.com.tr/turizm/2017/12/31/trabzonda-hedef-12-ay-tu-rizm> 05.01.2017

<http://www.milliyet.com.tr/yabanci-turistlerin-gozuyle-turkiye-pembe-nar-detay-seyahattatil-1435664/> 05.01.2017

<http://www.milliyet.com.tr/unesco-dunya-miras-listesi-nde-yer-alan-10-e-ser-mola-3203/?Sayfa=5> 09.01.2017

<http://www.sozcu.com.tr/2016/saglik/genc-turk-mucit-mitden-teklif-al-di-1189088/> 10.01.2018

<https://www.yenisafak.com/gundem/siyanurle-tilki-katliami-81929> 12.07.2018

<http://www.saruhanli.bel.tr/nevruz-bayrami-coskuyla-kutlandi/> 12.07.2018
<https://www.sabah.com.tr/turizm/2017/04/23/ben-her-bahar-manyastayim>
12.07.2018

4.14. Görsel: http://www.bbc.co.uk/schools/primaryhistory/famouspeople/john_logie_baird/teachers_resources.shtml 22.01.2018

4.17. Görsel: <http://cabim.ulakbim.gov.tr/cahit-arf-kimdir/07/12/2017>

5.7 ve 5.8. Görsel: <http://www.hurriyet.com.tr/tarim-iscilerinin-olum-yolculugu-40557918> 03.11.17

5.35. Görsel: <http://muraterdor.com/nur-begen-kadin-girisimci-hikayeleri/07/12/2017>

5. 36. Görsel: <http://www.girisimhaber.com> 07/12/2017

6.14 ve 6.15. Görsel: <http://i.sabah.com.tr/sb/galeri/turkiye/en-guzel-mehmet-akif-ersoy-sozleri-iste-resimli-mehmet-akif-ersoy-mesajlari/19.jpg>
21.12.2017

7.5. 7.6. ve 7.7. Görsel: <http://www.kultur.gov.tr/> 08.01.2018

7.16. Görsel: <http://arkeofili.com/kayseride-800-yillik-kosk-karalama-tah-tasi-oldu/> 10. 01. 20180

Görsel kaynakçada yer alan 1.1, 1.2, 1.3, 1.20, 4.9 numaralı çizimler Hayat Boyu Genel Müdürlüğünce temin edilen tasarımcı firma tarafından çizilmiştir.

Kitabımızda yer alan diğer görseller Hayat Boyu Genel Müdürlüğünce temin edilen tasarımcı firma tarafından www.shutterstock.com ve <https://tr.123rf.com/> adreslerinden indirilmiştir.

İŞARETLER	
--- DEVLET SINIRI	
--- BAĞIMSIZ TÜRK DEVLETLERİ	
--- ÖZERK CUMHURİYETLER	

BAĞIMSIZ DEVLETLER	
AZERBAYCAN	Bakü
KAZAKİSTAN	Astana
KIRGIZİSTAN	Bişkek
KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ	Lefkoşa
ÖZBEKİSTAN	Taşkent
TÜRKİYE	Ankara
TÜRKMENİSTAN	Aşgabat

ÖZERK CUMHURİYETLER	
ALTAY Ö.C.	Gornoaltay
BASKORTOSTAN Ö.C. Ufa	KABARDİN - BALKAR ÖZERK CUMHURİYETİ Nalçık
ÇUVAŞ Ö.C.	SINCAN UYGUR ÖZERK BÖLGESİ Urumçı
DAĞİSTAN Ö.C.	TATARİSTAN ÖZERK CUMHURİYETİ Kazan
HAKASYA Ö.C.	SAHA (YAKUTİSTAN) MUHTAR C. Yakutsk
	Abakan